ספר

יהודה יעלה

חלק ראשון

אוצר מלא חמדת. להשקות מים לעדה. דרושים לכל חפציהם. שכל טוב לכל עושיהם. נחמדים מפנינים. מדבש ונופת צופים. ורמזים יקרים. על חמשה חומשי תורה נאמרים. לשבתות השנה סדורים. פעולת טורי זהב דובר צדק ומגיד משרים. דורש כתרי אותיות. פה מפיק מרגליות. הרב המופלא וכבוד ה' מלא כמוהר"ר **יהודה חיים הבהן** זלה"ה. יליד עוב"י **דמשק** יע"א. זכה וזיכה את הרבים. זכותם תלוי בו לעולמים. נשמתו בגן החיים תתעדן בגנזי מרומים. ואני עני תלמידו, למען יקרת כבודו ולזכות את הרבים השתדלתי וסידרתי כתיבות ידיו להוציא לאור תעלומה. מדע וחכמה. ופי מלא תהלה. לאל נורא עלילה. כי הביאני לעיה"ק **ירושלם** ת"ו הנבחרה. וזיכני לטעום מעץ החיים. מכתבי איש האלהים עפ"י סידור מו"ר **הרש"ש** זלח"ה. ויה"ר שיקובל לרצון. לפני אל עליון. ויביאני עד נמירא. לעשות רצונו ולעובדו. לא אשנה את תפקידו. תמיד כל הימים. וביטינו תושע יהודה. ונשגב שמו לבדו. ונשמחה ונגילה. אל המנוחה ואל הנחלה. ביום שמחת לבי. הבוטח באל צורי ומשגבי

הצעיר **רפאל מנחם מערבי** ס"ט

פעה"ק **ירושלם** תובב"א

סכת עד אסר **תפרה** לפ"ק

YEHUDA YAALEH

ZION Printing — JERUSALEM

תחת השגחת המסדר **יוסף בן נתנאל הלוי** בדפוס „ציון"

רות

המפ' ז"ל כס דקדקו בפסוקי רות ורמז שכל הפסוקים מתחילים בו"ו חוץ מפסוקים. וכס מותיות יפעי בחוכל ולכלוכך יון להס מוכן ובבר מני בעניי כ' מה שחגני כ' בקונטי מחר וכן עתה מלוה להבניה מן החדש בס"ד דבבר נודע דהטיקר רוח בחדש בעת תפלתו לבבות על גלות השכינה שהיה עממו בעומותיו וכמו שמומרים בסליחות עשה למען שמך משר בזה מני מבאר בס"ד רמז מהז"ל וז"ל כל השערים ננעלו חוץ משערי דמעה דיהוש דהשכינה רמוזה בחות כ' מחרונה וזה שרמזו בלשונם הטהור חוץ משערי דמע כ' ר"ל מי שבוכה על גלות השכינה שהיא רמוזה בחות כ'. וזה שרמוז יפעי ר"ל השכינה שהיא רמוזה בשם רות שהיא מדברת ואומרת יפעי בחכ"ל נוטי שם בוכים לגלות השכינה:

ובאו"א חפ"ל בס"ד וחוח דיהוש מהז"ל בפי' המסרש חלה ד'. חלה חזכרה ותשפכה עלי נפשי. חלה חלכיך ישראל. גם חלה תשכחנה. חלה מועדי כ'. והוצח לכ' דגל ראובן סי' וכוח דחנח טגל לפי שרחו למרע"ה שעתחנח מלירד מכר סיני. וכמש"ה וירח כעם כי בושש משה ודרשו ז"ל בחו שם ולח בח. חלן כבר ידוע דביטול החיסור כוח בשעים וחם נחשוב ו' פעמים ס' כנגד השעה שעות שעבדו ע"ז כוו לכו שלשה מחות ושעים וחם תחשוב ז' ימים פסח. וח' ימים חג הסוכות ט"ו. ט"ו פעמים כ"ד כס ש"ם ובזה מחבטלים השעה שעות מ' בשעים וז"ש חלה חזכרה וכו' ומפרש חלה חלכיך ישראל. וכ"ח דעון זה חין לו ביטול לז"ח חלה מועדי כ' שע"י המועדים מחבטלים מ' בס' עכ"ד ז"ל ובשתח ח"ש וז"ח יפעי להגיל מעון הטגל בחלה ר"ל ע"י שמומר המועדים מחבטלים לוחם כו' שעות וכנז':

ובאו"א חפ' לרמוז בפסוקים שלח יש בהם ות"ו וכס יפעי בחכל וכוח כי גי' מפיח בן דוד עם כתיבות וכבולל כמספר יפעי בחכל וכוח לרמוז שע"י שילח ממנה מפיח בן דוד תביה תשועת ישראל ז"ל:

כתבו כמפ' ז"ל דלמה כל פסוקי רות מתחילים בו"ו חוץ מה' פסוקים וסימנם יפעי בחכל ומה רמזו בזה. ובדרך פשוטה למרתי עפ"י מהז"ל דמידי כוח טעמא דדוד מוחר לבח בקבל מהוש עמוני ולח עמונית מואבי ולח מואבית דעיקר טעם בכתוב מהוש ע"ד שאר לח קדמו לחבם בלחם ובמים. לים דרכו לקדם ושאר לין דרכה לקדם וכ' ר"ל לקדם לפנים לקראת לפנים ונפים לקראת נפים וחי' כל בבודה בת מלך פנימה פ"ה מכח זה כוחרה המואבית וגם דכע"ה מוחר לבח בקבל ולזה בח הרמז במגי' רוח כחלו מדברת ואומרת יפעי ר"ל בטעם שנפעתי זכופרתי לבח בקבל כוח מכח בחוכל ר"ל שלריך השאר להיות נעוצה בחוך ביתה וה"ה חזלח לה הקר כי"ל לקדם נפים לקראת נפים וק"ל:

ושמעתי ממפ' ח"ל יעקב יוסף טרלה ילי"ו שהיה כגמרא ביבמות דע"ז שחמרו שם על הקר הכ"ל מ"מ קשיית. ובח תרגומו כל כבודה בת מלך פנימה. במערבא חמרי ואיתימא חמר ר' ילחק חמר קרא ויחמרו חלין היה שרה לשחך ויחמר הכה בחוכל דחין דרך חשה לשחת מביחה ע"כ ומעשה יבח שפיר בפשיטות יוחר וז"ש יפעי רוח מכח בחוכל ר"ל רומז לפי הכה בחוכל וק"ל:

ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בחרן. מרז"ל דור שפשטו חת שופטיהם ולכלוי מחי סמיכות דבחר הכי ויהי רעב בחרן ומה חלוי זב"ז. ולפי לרמוז במ"ש ע"פ הקול קול יעקב והידים ידי עשו. בזמן שהקול קול יעקב והידים ידי עשיו. ובזמן שחין הקול קול יעקב וכו' וכשחת קול קול גי' רעב והשחת ש"ם לפי חלה עסקו בחור שהיה מכוונת קול קול לכך מזדלזלו בעניכם וז"ש ויהי בימי שפוט וכו' ודרשו דור שפשטו חת שופטיהם ויהיב טעמא דטעם דהיה להם כך לפי שלה עסקו בחור וז"ש ויהי רעב ג"כ קול קול שהוח כחור בחרן רמז לפי ותשלך חמת חרלה לכך הם מזדלזלו וגם ויהי רעב בחרן בוטי בור שהל ידי מיטוט עסק בחור בעשה בור וק"ל:

עד מתי תשפטו עול ופני רשעים תשחו נוטי רות

רות רומז למאז"ל מאי עשיתי עמו היום בועז ואמרו במד' עשה עמי לץ נאמר אלא מאי עשיתי עמו לומר יותר ממה שכבע"כ עושה עם כ"ני העני עושה עם בעה"ב. ונאריך בביאור בדרך מוסר לפי שלפעמים בעיות גדולות שיש עם עשירים גדולי' וביונים וכשרולי' לגבות לדקה מהם לעניי העיר ולת"ת וכיולא. מחמת שהם רוצים שהעשיריה יהיו עמהם בשלום ובמיעוד לזה כשמעריכים לותם זה יתן כך וזה יתן כך הם ממעטים ממה שרצוי להם ליתן ומוסיפים על הביונים יותר מערכם והם חושבים שעושים עמהם טובה למעט מהם נתינת ממון ולפי האמת הם מונעים טובה מהם וכדברי המד' יותר ממה שכבע"ב עושה וכו' וז"ש עד מתי תשפטו עול שתמעטו בלדקה מעליהם ופני רשעים תשאו ולותיות רשעים הוא עשיריה דהא תקמו לאיה מרות. ורמז בעוד עד מתי תשפטו עול גי' תק"ף וס"ת לותיות ד' לי' ר"ל מחמת שהוא תקיף די לו זה הסך ולא תתנו עליו יותר. ולדרשא היה מן הרשוי לומר להם עד מתי תשפטו עול וכו' ולדרשא שפטו דל ויתום עני ורש בלדיקו וכל מה שיכול לומר להם דברי מוסר על בלדקה היה טוב יותר וק"ל :

ואפ"ל עוד דרך רמז ס"ת ד' לי' והוא עפ"י מ"ש כי שער האגר ז"ל בכוונת הכי' די מחסורו אשר יחסר לו שהכוונה הוא שמילוי לותיות עשיר עי"ן ש"ן יו"ד ר"ש לותיות המלעיות הם ל"י. לא כן כעני לותיות המלעיות של המילוי עי"ן נו"ן יו"ד הם כ"ב וזה רמז די מחסורו ר"ל הד"י שהם חסרים מן הל"י תשלים לותם שיהיו שלמים אלו. וזה יובן ג"כ ס"ת הנז' ד' לי' ר"ל הם לריכים להשלים הד"י החסרים מן הל"י ויובן ג"כ לע"ד רמז הכתוב ד' הסיב לו ר"ל שהד"י תסיב לו כדי שישלים הל"י הנז' :

ותקם היא ולותיה ותשב מעדי מואב כי שמעה בשדי מואב כי פקד ה' את עמו לתת להם לחם אפי' לרמוז במאז"ל דבח"י הפרנסה מיד הקב"ה עלמו לא כן בהוו"ל מתחת ידי הבריות וז"ש ותשב מעדי מואב דהיינו מרשות מו"ל שהוא תחת יד הבריות כי שמעה כי פקד ה' את עמו לתת להם לחם היינו בח"י ה"ת עלמו הוא מפרנסם וז"ש כי פקד ה' דייקא לתת להם לחם לחפוקי שאר תלות ונוט' כ' את גי' נוט' תרן ישראל. **א"נ** בא הרמז כלפי מאז"ל שלשה מפתחות לא נמסרו ביד שליח חלא ביד ה' עלמו מפתח של גשמים ומפתח של חיה ושל תחה"מ וז"ש כי פקד ה' את עמו לתת להם דהא זה העניין הוא מכלל הג' חלה נוט' לח"ם לחם חיה מתים וק"ל.

ועפ"י חופן מ' ס"ת כוונת המד' המז"ל וז"ל כי שמעה בשדי מואב שמעה מהכולכלין המחזרין בעירות ומה שמעה כי פקד ה' את עמו לתת להם לחם והאמת שהוא תמוה דזיל קרי בי רב הוא ועוד מי"ל דמהכולכלין שמעה ולא מבני מואב. לכן כפי"ה ס"ת דמדקדוק דבריהם שנקטו בלשונם כי פקד ה' ה' דייקא ידעה דהם מבני ארץ ישראל והם יודעים חילוק זה וזכו עלמו שרמז המד' כי שמעה מהכולכלין המחזרין וכו' וכ"ת דמי"ל זה לז"ש ובא כמתרץ ומה שמעה כי פקד ה' את עמו ומדנקטו בלשונם כי' ולהי הם מבני ס"י דהלוא"ה ק' בני מואב מהיכן ידעו זה :

ותקם ללקט וילו בועז את נעריו לאמור גם בין העמרים תלקט ולא תכלימוה וגם שול תשולו לה מן הלבתים ועזבתם ולקטה ולא תגערו בה. הפ"ל בדרך רמז דהמ"ל בועז דלא בלבד שלא יכלימוה חלא ג"כ שילהו לקרות נסך לעשות מלה ומריבה עם המונעים לותה מללקט ולזה רמז לכם חדא גם בין העמרים תלקט ולא תכלימוה ועוד זה שלו תשולו מן הלבתים טמון ברמז שאם תחסרו מספר תיבת של כאשר כתובה בלא ויו"ו וז"ת ש"ל תשולו לה מן תיבת לבתים שהיא גי' תקמ"ב שם תחסר ממנה מספר ש"ל שהיא ג' מאות ושלשים ישאר גי' ר"ב ר"ל שיעשו ריב עם המונעים לותה מללקט וכטעין זה ברמז ולא אמר בפירוש כדי שלא יחשדו לותה שחושק בה וק"ל :

במד' ישלם כ' פעלך וכו' אמר ר' חסא אשר בתח להסות תחת כנפיו אפ"ל עפ"י מאי דאיתא במד' תנחומא ס' לך לך וז"ל מרשב"ל חביב הגר לפני הקב"ה מן אותן מולנוסין

מוכלוסין שעמדו על הר סיני למה שכל אותן מוכלוסין חלולי שרתו הקולות והלפידים וברקים והריס רועשים וקול שופרות לא קיבלו עליהם עול מ״ם וזה לא רצה לחד מכולם וצא ומצלם עלמו להקב״ה וקיבל עליו עול מ״ם ים חציך מה וכו׳ והשתא מ״ם וז״ח ישלם כי פעלך ותכי מסכותך שלימה יותר ממה שהיו עם כי אלהי ישראל ומ״ם מעם מ״ם כיתור היינו לרמז כנז׳ יותר מאוכלוסין שהיו עם כי אלהי ישראל וע״ז ק״ל לר׳ חסא למה כ״כ יהיו הגריס חציך יותר מישראל וע״ז השיב לשבר צחת להסות וכו׳ דבשלמא ישראל חלולי שרתו לא קיבלו וכו׳ כנז׳ לא כן אתה שבר צחת מעלמיך וק״ל :

ישלם כי פעלך. אפ״ל דרך רמז למה נקט גזה בלשון כי חיבות הנז׳ בגי׳ כס גי׳ רו״ת בדקדוק טוב אפ״ל כי חיבת ישלם עם המותיות והכולל גי׳ שכינה בדקדוק לרמוז דע״י שבאת להסות תחת כנפי השכינה זכתה שילא ממנה זרע קדם מניהו מלכי מניהו אפרכי אשר השי״ת הוא עמהם בכל עת ובכל שעה ע״ד שאמר הכתוב לב מלך ביד ה׳ והשכינה היתה שורה עליה ממש. וכפי״ד המפי׳ היא רומזת לשכינה כידוע ליו״ח ולכך רמוז בברכתם גי׳ שכינה. גם נוטי ישלם כי פעלך גי׳ ק׳ רמז שעברה כח ס״מ והוא יכ״ר הוא מלאך המות. גם חיבת ישלם לותיות שילא ממנה שלמה הע״כ שאמר **משלי** כי פעלך נוטי ע״כ גי׳ ל״ת רמז שיחדה עם הוי״ה ואדנות. עוד אפ׳ לרמוז בחיבת ישלם לותיות של מי ר״ל שצעקין כזה שתגיירה לאסות תחת כנפי השכינה לא ים מי הקדימני ואשלם ולזה אמר של מי ע״ד של פעלך וכו׳ גם אפ׳ כי ס״ת ישלם כי פעלך גי׳ אדנות שמיתקב הדינים הקשים :

ומה שסיים ותכי מסכותך שלמה וכו׳ המפי׳ ז״ל פי׳ קרוב למה שכתבנו בס״ד מה למעלה שר״ל שבשבר שלה שילא ממנה שלמה הע״כ וז״ח ותכי מסכותך שלמה ע״ש. אלא בדרך רמז נאמר בס״ד כי נוטי חיבות כנז׳ עם לותיות שמע והוא עפ״י מה שפי׳ האר״י ז״ל בפוסת כלי במשלי זד יכיר לך שמו וכו׳ :

ומה שסיים מעם כי אלהי ישראל גי׳ פ״ב בס״ת וע״ב גי׳ פ״ז כמספר אלהים ור״ל שריחקה הדינים מעליה וכס כח כילה״ב וגומלת דיליה וזה בכח כי אלהי ישראל ע״ד מאז״ל אלמלא הקב״ה עוזרו וכו׳ :

משלי

טימן **ב כי** כי יתן חכמה מפיו דעת ותבונה אפ׳ לרמוז בס״ד במ״ם במס׳ אבות שהתורה נקנית במ״ה דברים. ומודע ג״כ דע״י לימוד התו׳ משתק את הדינים והמקטרגי׳ מעליו וכמו שפי׳ ז״ל בלשון המשנה דשבת וז״ל כופין את הס״ל לפני האפרוחים דנוטי ס״ל שמאל לילית לפני האפרוחים אלו העוסקים בתורה וכמ״ש בזוה״ק ועי׳ ג״כ לה׳ בגלי ס׳ תלה ובזה מ״ש כי כי יתן חכמה נוטי גי׳ מ״ת שע״י המ״ה דברים קונה התורה וס״ת גי׳ אדנות לרמוז שלימוד התורה משבר כח הדין וגם מפיו דעת ותבונה נוטי גי׳ י׳ רמז לי׳ שערי בינה. ותיבת מפיו גי׳ העמוד דע״י מדת העמוד קונה הכל החכמה והבינה והדעת וק״ל וגם ס״ת מפיו דעת ותבונה גי׳ אתי רמז למאז״ל בגמרא אד אמר אתי דבא ואד אמר אני את דבא והכא בהמיעטו כמ״ש בראשון :

כי ישריס יתכנו מרן ותמימים יותרו בה. אפ״ל שפי״ הידוע והובא להחיד״א בכוונת דאין תפי׳ של אדם נגמרת אלא ח״כ מסיס עלמו בשבר כ״ל כך ופניו בשבר. ועי״ן מ״ם מהר״א מפראג ז״ל שמ״ם בצ״כ עד שובך אל האדמה אמ״ל הקב״ה קומץ שפר שנבראת ממנו גזול הוא בידך כי שפר אתה ואל שפר תשוב ע״כ דר״ל דהמשפיל עלמו כשפר עדיין השוב שפר כשבר בתחי׳ אמנם כשמתגאה אך ילא יצא מן השפר ובאלו הוא גזל בידו עכ״ל. ועי״ן כי חיבת ישריס הוא רמז לעמוס וכמ״ש בס״ם דחולין ע״פ מישריס תשפטו בני אדם יע״ש. ועוד אפ׳ דתמימים ג״כ הוא רמז לעמוס בשבר הוא בזכרוני. ות״ל ז״ת כי ישריס יתכנו מרן ותמימים יותרו בה היינו העמוס ולא

ונטרכו למיתב כדי להשיב בגזלה כיון דלפי בחייהם הם שכנים לעפר ע"י שמפילים עלמם כעפר מ"כ אין בידם גזלה וק"ל:

כי ישרים ישכנו ארץ ותמימים יותרו בה לפי בהק' מ"ש ר' חס"ל שכל הדר בא"י נקרא לדיק הגם שאינו לדיק כפי הגלחה לעיונים כי אם לא היה לדיק היתה הארץ מקיאה אותו כמ"ש ותקיא הארץ את יושביה וכיון שהארץ מיגה מקיאה אותו בהכרח הוא שנקרא לדיק ואף שהוא בחזקת רשע. עו"ן מה שפי' ר' ביגה לעתיה דדרשותיו כותב בכתוב מעודד עניים ר' מספיל רשעים עדי ארץ כי מהרלוי היה לומר דבר והפוכו דהפך בעניים הם הגאים ומקניל לרשעים הם הלדיקים אלא בכונה דהם ממש זה כנגד זה שהשם עניים הם ממש לדיקים כי בהיות בהם בעוה"ז הגה בהכרח ממנה תולאות היו הלדקות והשלימות כולו ובהיותם רשעים כולל כל הרשעיות ממילא נשמע כי משורש נחש הגאוה יצא לפע הרשעה כולה. עו"ן מ"ש בחולין פ' כסוי הדם ע"פ הפומס אלא לדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם וז"ל מה לפומסו ש"ת וכו' אלא לפ"ד דיש לדק תדברון יכול יגיס דעתו ת"ל מישרים ופיכס"י דמישור הזה שהכל דעין בו והמפ' ז"ל בפתמסו הזה בכ"מ שתי ישרים רמז לעניים וז"ש כי ישרים ישכנו ארץ דהיינו עניים ותמימים שהם שלמים תמימים לדיקים ע"ד הגם לדיק תמים יותרו בה וק"ל והיינו דשמיך ורשעים מארץ יכרתו ובוגדים יסחו ממנה והוא הפך הלדיקים וק"ל:

סי' ג **עין** חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר הדקדוק מבו' דמתי קמ"ל הזה ותומכיה מאושר דמהיכא ס"ד אלא יהיה מאושר ולפי במ"ש בחיד"א ז"ל מפס מר חביו ז"ל בס"ה יוסף תהלות סי' כ"ט וז"ל דרז"ל אמרו עתיד הקב"ה לעשות לו ומופה לצדלי מלות אלא צדלי תורה והיה מקשה לפני מהרי לעד"ן הזה למוקש לצדלי מלות דבתחלת דזקוקין דורש מאן עייל בר נפתא וגר להם דלא ידעי מאי קאמרי רבנן ולאו טיבותא לגבייהו להיות אלא צדלי תורה. ומלישה מלא דרז"ל שהמחזיק לת"ת שבזבולו למד תורה מלמדין אותו תורה לעוה"ב. ובהכי ניחא דזו טובה שלימה להיותם אלא צדלי תורה כי היא וכי איג להם ללמוד תורה. והזה פי' הכי כי עוז לעמו יתן וכו' ע"ש. והשתא ש"ת קרחין דקאמר הוא גופא עץ חיים היא למחזיקי בה דהיינו שהיא עץ חיים היא תהיה למחזיקים בה דהיינו שלא ע"ל המחזיקים עלמם יהיו לומדי תורה כמו הת"ת שהחזיק בידו. והזה תורה יולאה ותומכיה הם המחזיקים שזכר מאושר כי לא יהיה להם גרעון על ישיבתם לפני הת"ח כיון שהם ג"כ יהיו לומדי תורה וק"ל. אך עדיין ק"ק דלמה נקט לי יחיד מאושר דבתחי נקט לי רבים ותומכיה הם רבים וכמו שנתאה מדברי רש"י ז"ל ולא רחיתי להמפ' ז"ל שנרגשו בזה אם לא שנאמר דאכל חד וחד קאי אלא תיובתא דלוקא רבים ביחד התומכים יש להם שכר זה אבל לא יחיד לבדו לז"ש מאושר לי יחיד דלפי' אחד שמחזיק ביד לומדי תורה הקב"ה קובע לו שכר וק"ל:

א"נ לפי דתיבת מאושר אותיות לשם והכוי שהעיקר הוא שהרשם היינו הגדול שבעיר בין בחכם או בגביר יהיה תומך ומסייע להחזיק ביד לומדי תורה ולדבר ע"ל המתנדבים בעם למען יחזיקו בתורת ה' ולא ירפוה כי אם אין גדיים אין תיישים ואז יהיה קנאת סופרי תגבה חכמה וז"ש עץ חיים היא וכו' לך ותומכיה לשם:

א"נ לפי לפי בס"ד ונדקדק דכול"ל עץ חיים היא למחזיקים בלומדי התורה וכן ותומכיה כול"ל ותומכים אותה אבו בה וגם ותומכיה משמע לתורה עלמה. לך לפי דבא ברמז להחזיק ביד ת"ח הרוצה להדפיס את ספר התורה אשר חנני כי יהיה מה שיהיה כי הוא חלקו אשר חלק לו כי בזיה ואם לא ימלא מי שיסייעהו בדבר זה ותורה מוגחת בקרן זוית וחגורה בשק לפי שלחת"ז ילכו לחיבוד או בשריפה וכיולא ובפרט בעת ביעור חמץ אשר הגשים מבערים כל טוב כי לא ידעו מה הוא ובא ורחה לכי חזון עובדיה ז"ל בליקוטיו שקרא תגר על ענין זה ע"י שעשה שמלא לאגרות וקונטרסים בימי הפסח מושלכי להשפה ועשה"ת דברים המכאיבים את הלב

שמעה

במעגה ואתה קח לך. ממלא דעתין כזה כמסייע להדפיס את דברי המורה הוא אין לו ערך כי הוא חומל ואם על כבוד כתוי עלמה. והשתא ז"ל עץ חיים היא למחזיקים ב"ה ב"ה דייקא שלא תלך לחיבוד. וגם נוטי ב"ה בהדפסת הכתיבות וחזר עליו במקרא ואמר ותומכיה בעניין כזה שלא תפול ותלך להבדון מאומר. ובזה יובן לי רז"ל ניחא ליה לחיים דליעבד מלוה בממוניה תי בממוניה ע"כ גי דפוס עם המותיות. שזאת המלוה אין לה ערך כידוע. מ"ג דקדקו רז"ל באומרם ניחא ליה לחיים ולא אמרו למדם. למפוקי מאם וכחום יפיד ע"ז :

עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר
לפ"ל עפ"י מז"ל דכגלה פוגם בשם י"ה ומפרים מ"ו י"ה מן ו"ה כי כן תיבת גלוה גי' י"ה. וגם לותיות גלוה הוא גי' ו"ה ר"ל מגביה ו"ה ומי שרולה שיהיה שם הויה ב"ה בחיבור ודיבוק יחזיק במדת הענוה ולא ירפנה וז"ש עץ חיים היא למחזיקים ב"ה ר"ל במדת הענוה כי כן נוטי ב"ה בחיבור וז"ש ותומכיה קרי ביה ותומך יה שיהיה דבוק ומחובר לו"ה מאושר וק"ל :

ובזי"ן כוונת הכי וכפר עליו ככהן וכו' על לחת מנל שאר יעשה להשמה ב"ה נוטי במדת הענוה ר"ל שיפגום בה ועי"ז יפגום בכל דרכיו כי קרא כתיב עקב ענוה ילאת כ' וק"ל :

עץ חיים היא למחזיקים בה וכו' יובן בשי"ד דהעיקר הוא להיות מהבה בין הת"ה כלומר כי זה יהיו מכובדים בעיני השם כיון שהם מוהבים ומכבדים זת"ז ויהיו מחזיקים בידה ובפרט הרב שלו העיר וכהפך ידוע וז"ש בן חיים וכו' ותומכיה שהוא העיקר להשם :

ויהין חיים לנפשך וחן לגרגרותיך. לפ"ל כי ידוע דע"י ת"דומי תורה שהלמד מחדש ובפרט הם כתבה בספר ובדפוס נחשבים לו כמו קרבן לכפר על עוונותיו וכמו שהאריך בהיוב החיד"א ז"ל וכי מהר"ם פלאגי ז"ל בספריהם הקדושים ע"ש ועי"ע לכי תחנון חביב בפי פתח אליהו ילי"ו שאסף וקבץ כל שבחי המשתדל בתגי' ספר להכניסם לידי דפוס יפ"ם. עו"ן מז"ל דהקרבנות הם מזון הנפש וכמ"ש את קרבני לחמי והשתא ת"ח וז"ש ויהיו חיים תי חיים ביו"ד מ' נוטי יפוצו מעיונותיך חולה ובזה הם חיים לנפשך שהם הקרבן ומחשבים חיות הנפש וס"ת יפוצו מעיונותיך חולה גי' על שהשי"ת מתנהג עמו בחסד ורחמים ע"ד הסד על כל היום. ובזה ילומז כונת הכתוב בחיוב חיים וחסד עשית עמדי ופקודתך שמרה רוחי והכוונה הוא כך חיים נוטי יפוצו מעיונותיך חולה מז וחסד עשית עמדי שאתה מתנהג עמי בחסד והטעם ופקודתך שהם חידושי תורתי שמרה רוחי שהעליתים בכתב על ספר ובדיו ולא אידפתים ובזה מבואר ג"כ כונת הכתוב עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר כי נוטי חיים הוא יפוצו מעיונותיך חולה כי ע"י שהוא מחזיק בדבר זה יהיה לו חיים בארץ החיים וגם מאושר בעוה"ז :

בכל דרכיך דעהו והוא ישר אורחותיך. לפי דנוטי בכל דרכיך דעהו לותיות בדד שיתבודד עם הש"ת להשוב מחשבות בגדולת הבורא ב"ה וגם יהשוב מעשיו ופעולותיו וחשב עם קונהו וכמ"ש בעלי המוסר ז"ל ובזה והוא ישר אורחותיך נוטי טוב שיהיה טוב לשמים ולבריות :

א"ן נוטי בד"ד רמז למחז"ל שפעם מ' לא מלא ר"ח כדי להשלים לעשרה. ושהרי עבדו והשלימו ליו"ד וכל כונתו לשמים ליחד שמו ב"ה בתוך עשרה ע"ד ובתוך רבים אהללנו ולזה כיון שכל כונתך לשמים והוא ישר אורחותיך :

א"ן בכל דרכיך דעהו ס"ת ר"ו רמז לר"ו שנים של החלם שהם אחר כי"ד להשוני לריך שיהיה טובד את כי"ת בכל ולא יחבד לפי רגע לבטלה וכנודע מ"ש כי החרי"ף ז"ל בכונת הכ' ואתם חמיתים לפרעה וד' היודות יהיה לכם וכו' ע"כ והשתא מ"ש בכל דרכיך דעהו הייתו רמז לר"ו שנים כנז' ולזה יישר אורחותיך שיהשוב לך שכר גם על ימים כרהשוני

כללו כל יפריס ומפוקנים וק"ל :

א"ן בכל דרכיך דעהו שתתן דעתך לחבר אותיות

מותיות ו"כ מסס כויס ג"כ עס י"כ. וז"ס דעכ"ו דע כ"ו ולס זו בלבד חלה נס חות מ' המסרה מן הכסס וז"ס וכו"ס ומז ויבר מורמותיך ס"ת כ"ל רמז למזון ע"ד כרסי כרי. מ"ל כחלו חמר ככר ורומז לככר לחם

ועיקר הסורס כוס כר כמודע :

א"נ נוטי בד"ד רמז למחמר הכחוב בעניו המלוכע בדד יבד מחון למחנה מוסבו וכטעם כדי שיכנע לבבו בשבתו יחידי כי כחטא בא לו מחמת גאוחו וחזון לבו וכמ"ש כחיד"ת על שפת הנחל בפי טכור בפסוק ותת עץ כחרז וז"ל רמז לחוטח חשר לבו גבוה ומתגאה כארז ותת שני כחולעת היה העבירי שבידו שגאי חס יהיו חטאיכס כשנים כשלג ילבינו ותת כחזוב רמז ליל"ט שספל כחזוב וכו' רבינו חפריס ז"ל. וגס שמעתי מכה"ר מחיר טבלך נ"י דזכו כטעם שכלריכוהו לטבול בנוס כדי ללמוד כעוכה מן כנוס שכולכים בנקוס שפל. **ובזי"ן** לע"ד רמז ככחוב וכגר נרפא נגע כלרעת מן כלרוע כלרעת מן גו' נוס שע"י כנוס יחרפא מלרעתו ורז"ל לחמרו נרפא נגע כלרעת מן כלרוע עלמו שככניע ומספיל עלמו. עו"ן לחיבת מיסריס הוא לשון עגוב וכמס"ל בגמ' לחולין ע"פ כחומס וכו' יכול יגיס לעשו לחיל מיסריס חספטו וכו' ע"ס בפיכס"י ומשהג ח"ס וז"ס בכל לרכיך לעשו נוטי בדד ובזב ויכניע גאוחו. וגס לעשו ר"ל לע מדוחיו של בע"ח ותנבוג בעגוב וגס חיבת לעכ"ו עס כחוחיות וכלולל גי' מ"ס רמז שילמוד מן כמיס ומז בודאי וכוא בע"ח יבר מורמותיך שיתנהג עמך בעגוב ולא בקושי ח"ו מדה כנג"מ וק"ל :

אל תחרום על רעך רעב וכוא יושב לבטח לחך. ז"ל לחמרו שחי רעך רמז על חשתו בשתו לחמרו שלא יחבוש ב"מ מחשבות חון עליה ויבן כי היא חלקו חשר חזמין לו כי יח' וכמ"ש גרמא דנפיל בחולקך טב חו בים גרניה יעויין בסי' ן' סיכת. וכן לחת שכחשב נקרלת לעשו של כחיים חכן ל"ל למה לא לחמר בלשון נקבה לעוחך וכמ"ש ומשב לעוחה חקנה. חכן דרך רמז חפי' בס"ד כי חיבת רעך בחילוי ר"ם עי"ן כ"ך הס גי' חש"ס. וגס מס חמנה היא לחתך עם ג' חותיות של חיבת היא יעלה גי' חשס בדקדוק ונקט ברמז ובלשון זכר כדי להסחיר העין מכני נשי וק"ל :

סי' **ד כי** לקח טוב נחתי לכס תורתי אל תעזובו. חפי' לעכ"ד עפ"י מ"ס לחיות כחור ליסרחל ולא למלכ"ם דכמתנה ליכא טעמה דב"מ וז"ח כי לקח טוב נחתי דכיינו מחנס ובזב תורתי אל תעזובו מטעמת דין בה"מ וק"ל. מ"ל חפי' עפ"י מאי דק"ל דמנחונת כחורה ליסרחל ולא למלכ"ם מוכח דדין בנים יש לגו. עו"ן דחוכ"ע טוענים טענת כובע וכחי' דלגבי בן ליכא טע"ר וח"כ ז"ח כי לקח טוב נחתי לכס שכיא כחור' דמיגה מוכח דדין בנים יש לגו וח"כ תורתי אל תעזובו מפני טע"ר דלגבי בן ליכא טע"ר וק"ל. מ"ל דטוב היא ח"י וק"ל. מ"ל חפי' כי תיבת טוב כינוי לחסור וכמ"כ וקח טוב וז"ח כי לקח טוב כיינו כחסור וח"כ תורתי אל תעזובו דמיגה מוכח דים לכס דין בנים ותועיל לכס כחסור וק"ל :

כי לקח טוב נחתי לכס וכו' חפ"ל עפ"י מ"ס כחיד"ת ז"ל בס"כ מורה בחלבע ע"פ זלעפה לחזחני מרשעים עוזבי תורתך דרך בורים והמון כעס שיושבים ומדברים בגנות חבריהם ז"ח בכך וז"ח בכה ומחוך המשך לשונם כרע נמשכים לדבר בח"ח וכשהם לולים לדבר בהם עושים עלמם כחלו הם חסים ע"כ חורחם מרחים חומה וכו' ולומרים בזה"ל חון מכבוד תורחם שהם עושים כו"כ פי' עושה כו"ך ופי' עושה כו"ך שהו בשנים פיהם וכו' וזה שפירש שלומר דהע"ה זלעפה לחזחני מרשעים עוזבי תורחך מחון מכ"ח. ועפ"ה מ"ם כו' הפי' הל"ל וז"ח כי לקח טוב נחתי לכס שהיא כחור' וזה לריך לכבד בח"ח בשביל החור שגאי כי מכבדי חכבד כידוע נכבוד הח"ח ות"ה תורתי אל תעזובו הכוי שחלמדו חון מכבוד תורחם ותדברו עליהם חועה לקיים פי' והיו מלעיגים וק"ל. ועפ"ז פי' עמיחנו בחור' ח"ל יעקב יוסף טרלחב ז"ל כו' הפי' על מה חבדה הארן ויחמר כי על עזבם חת תורתי וק"ל :

ובאו"א ופי' לרמוז במ"ז הקב"ה מוטל לדיק מ' ומכפר על כדור טו"ן דלדיק מיקרי טוב כמ"ש אמרו לדיק כי טוב וז"ל כי לקח טוב הוא הלדיק נתתי לכם שתכפרו על ידו לכן תורתי אל תעזובו בכוונה מכוונת ותסמכו על זה דאי ככי אוב לא יסלקו הקב"ה וק"ל :

ובאו"א ופי' לפרש במ"ם כי ולקט יוסף בשם כי מדרש לפיהמ"ם ז"ל בעי ג' אות פ"ה לעתיד יקח הקב"ה בחי"ת של נחם ויסאר הש"ין והנו"ן של נחם ויסאר מן וזהו שיני השטים שברת עכ"ל הל"ל ומ"ש סך הכל בין כפי' של שטן וכחי' של נחם יהיו ג' טו"ב וזה מ"ש דקאמר כי לקח טו"ב נתתי לכם שלעתיד לקח כפי' של שטן וכחי' של נחם ויהיו ג' טו"ב לכן אל תעשבו ט"ז ותעזבו כתו' וכמלות וזהו דקאמר תורתי אל תעזובו וק"ל :

א"נ ופ"ל בס"ד כוונת הכי כי לקח טוב נתתי לכם וכו' והוא במה שרחיתי לכי חנוכת הבית לדוד הנד"נ מקילה המפרשים ז"ל בענין מאי דק"ל גראה וגדאה חינו חוזר וגראה ואיך האדם מתקבל בחשו' אחר שגדאה וכביכול כמה חי' מהמפרשים ז"ל ואתייא בכללא הביא משם כי דא ודין ז"ל שכתב דע"י המילה שבשרם נא נדאו וכו' יע"ש בדף ח"ן ובק' עוד אית בידוע דטוב הוא כינוי למילה שהיא יסוד וכן כתב רש"י ז"ל בפי' החומש ע"פ ותרא אותו כי טוב הוא שרואה אותו מהול יע"ש. והשתא מ"ש וז"א כי לקח טו"ב היינו המילה נתתי לכ"ש גם תיבת לכם גי' המילה ומ"ש תורתי אל תעזובו בטעמי גראה וגדאה שוב חינו חוזר וגראה דהא ע"י המילה ליה דחייה כלל וטיקר וכמ"ש כי דא ודין ז"ל וק"ל :

א"נ ופ' בס"ד בכל' מה שתירלו ז"ל דה"ד בבעלי חיים דבני מיתה ניהבו לא כן האדם הגה הוא קם בחש"ה ולא הוי דימוי וזה פי' שובנו אלהי ישעבו וכו' הלא אתה תשוב תחיינו. עו"א מה שכתב כי כרוב ממשה למכר"ם חזן כגד"מ משם הזוה"ק כי חיי שרה דקל"ח ע"ח וז"ל כי יבא טוב דא תחייה המתים ע"ש מני תחייה המתים והשתא מ"ש וז"א כי לקח טוב הינו תחייה המתים כמ"ש בזוה"ק נתתי לכם לכם דייקא ולא לבהמות ומינה תורתי אל תעזובו בטעמי גראה וגדאה חמו"ן דכגון דא שעתיד לחיות לא הוי דימוי וק"ל :

כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו ופי' במ"ז דאין האדם זוכה לתורה אלא ע"י המילה הוב"ד לכי ברכת אליהו דוויך ס' תרומה יע"ש טו"ן דטוב הוא הינוי למילה וכמ"ש במדרש ע"פ ותרא אותו כי טוב הוא שרואה אותו מהול והשתא מ"ש וז"ש כי לקח טוב הוא המילה נתתי לכם ובזה תורתי אל תעזובו כי ע"י המילה זוכה לתורה כמ"ש :

א"נ בחו"ה דידוע דמ"י נקראת טוב ע"ד מש"ה בכל בטוב הזה והלבנון וידוע דעיקר נתינת מ"י על תנאי שיאמרו מלות האו' וכמ"ש ויתן לכם ארצות גויים בעבור ישמרו חוקיו וכו' וז"ש כי לקח טוב נתתי לכם דהיינו מ"י ומ"ש תורתי אל תעזובו כי ארין לקייס כתנאי וק"ל :

החזן במוסר אל תרף נפשה כי היא חייך. ופי' לרמוז בס"ד בבק' מ"ש כי תומ"ח ז"ל בפי' על משלי סי' י"ג בפי' ריש וקלין פורע מוסר ושומר תוכחת יכובד משם כי מכר"ש מלשון ז"ל במוסר הוא יסורין בבחי' על עוונותיו ותוכחת הם יסורין של אהבה להרבות שכרו וז"ש ריש וקלין פורע מוסר מי שבאים לו יסורין על עוונותיו והוא קן בשם הוא ריש וקלון. ושומר תוכחת שהוא לדיק ובאים לו יסורין של אהבה והוא מקבלם ברצון ושמרם יכובד ויהיה לו שכר נוסף. מ"ג במעשה דרחב"ם שהיה אומר בזוחו אחי בזוחו רעי ואח"כ הביאו לו כאה וכאה נדריה וכו' יע"ש דבריו כי נעמו. ועפי"ה מ"ש וז"א החזק במוסר היינו הבא לו בעוונותיו ואל תקון בו ועי"ז ממילא אל תרף חניה רבוי פשטיך דע"י שהוא סובל היסורין מתכפרים העונות ואח"כ זוכה לעוה"ב עם הלדיקים ומסידוש שפם חייה הנלחיים וז"ש נפרה כי היא חייך ר"ל שם בעולם הבא וק"ל :

פרעהו אל תעבר בו בעה מעליו ועבור. ופי' דרך רמז כי כמפתה לאדם על ערוות הוא ליל"ת אשת ס"מ ולריך האדם לשמור

לשמור עלמו מפני ממהשבה זרה וכ"ש שלא יסתכל בעבוה ליהנות ממנה ח"ו וח"ש פרעהו לי ביטול ומוט פרעהו אל תעבר ת"ק לשהו שטה מ ליו ועבור מוט שמור מהשבה ורעייה וע"ז לא תבא לידי חטא כי ז"ל הם ממרו רעיוניה על משכביה סליקו. ובזה יזכה להיות נקרא לדיק כיוסף הלדיק ומיחד הוי"ה ב"ה בד' מלוחיו שהם ל"ב ועם כללות ד' שמות הם ל"ו רמז בהרמז בס"ת פרעהו אל תעבר אותיו' ל"ו רמז להרמז גם שטה מעליו ועבור מוט שמו כידוע מה שפי' המקו' בפ' זד יהיה לך שמו ולריך לילה תמיד שלא יפגוש בעולמות העליונים ולכך רמוז בס"ת שטה מעליו ועבור

גי' ילא וק"ל:

עיניך ללכה יביטו ועפעפיך יישירו נגדך. אפי' לרמוז בס"ד כי האדם בעוה"ז לריך להשוב ולילה מדיני גהינם ועונשיהם ויזהר מחטוא ואם חטא ישוב בתשובה לפניו יתי' ושב ורפא לו וז"ש עיניך לכ"ה גי' גהינם וע"ז ועפעפיך יישירו נגדך שילך בדרך הישר בעיני אלהים ואדם וק"ל ואפי' לרמוז כי תיבות ועפעפיך יישירו נגדך ר"ת וס"ת גי' יצ"ק כי ע"י שהשב תמיד בספר גהינם בודאי שהוא עובד את כ' כראוי וגם הקב"ה שומע לעקתו ולכך רמז יצ"ק מוט' יענו ביום קראנו וק"ל:

פי' ה יפוצו מעיונתיך חוצה ברחובות פלגי מים יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך. כבר ידוע מה שפירש"י ז"ל כי כל הכתובים הללו כם מוריס לענין לימוד התורה ופשטיס כך מורה. ואפי' לרמוז בשורו יהיו לך לבדך וכו' שהכוונה שתהיה כוונתו בלימוד התורה לש"ם דוקא ולא לפניה זרה ח"ו כי אז לימוד התורה שלא לש"ם יהיה חלק לחולניות גו. וז"ש יהיו לך לבדך שיהיו חלקך ואין לזרי אתך הם הסט"א ועוד בו הרמוז תי' זריס גי' נזר שם רמז שלא תהיה כוונתו להתגדל ואז גם בניך יהיו כמותך וז"ש יהי מקורך ברוך נוט' גי' בן. גם יזכה שלא יחסר לחמו וידוע דשם אתי"ך הוא ממונה על הפרנסה וז"ש ושמח מאשת נעוריך ס"ת אתי"ך רמז לשם הי"ל הממונה על הפרנסה וק"ל:

יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעוריך. עי' לרש"י ז"ל שפי' פסוק זה לענין התורה וז"ל היא התורה שלמדת מנעוריך ע"כ ובעקבותיו הלך לרמוז בס"ד דמקור הוא כימוי לדעת והשכל של האדם שהוא מקור חכמה והשיהה לו שכל טוב יכול להדם חידושים בתו' וז"ש יהי מקורך ברוך שיהיה לך חכמה ודעת ושכל טוב בעיני אלהים והדם והז ושמח מאשת נעוריך שיהדם חידושים בתורה וזה יהיה לו הנאה ושמחה כמולה שלל רב ואפי' ג"כ דעי"ז תתקרב הגאולה ב"ב כי עי"ז שמוליה לאור גילולי תורתו דין גרמא שתתרבה התורה והדעת בעולם ויקוייס בנו מק"ש זכרו תורת משה עבדי. הגה אנכי שולח לכם את אליה הנביא. ותי' ושמ"ח עם ד' אותיותיה גי' משיח וק"ל:

א"נ אפי' בס"ד לרמוז שלא יהיה עקר שלימו מוליד ב"מ והז יקוייס בו מק"ש בניך כשתולי זתיס סביב לשולחנך הגה כי כן יבורך גבר ירא ה' וז"ש יהי מקורך ברוך רמז למקור ההולדה והז ושמח מאשת נעוריך והשתי' מדוקדק מ"ש מאשת נעוריך דהול"ל ושמח באשת נעוריך אלא הכוונה שיהא לו בניס ופרס ורבה ממנה ולכך אמר ושמח מאשת נעוריך ר"ל בבניס היולאים ממנה. וגם נוט' יהי מקורך ברוך גי' בן רמז להמז' וק"ל:

ונודע דמי שנושא אשה עונותיו נמחלים ואפי' דתי' לשי"ה גי' כפול שם רמז שמתכפרים עונותיו ולכן יאמר יחיאל מעשהו ולא יתאחר בטענת יהי"ה. וע"ד המליצה אפי' זה רמוז בפ' מפני שיבה תקום נוט' גי' מכפרת בא לרמוז שלא יתאחר מליצת אשה דדי לו שמכפרת עונותיו הקודמים ועוד מלילתו מהירות ומגדלת בניו ע"ד שאמר ר' פ' דיינו שמלילות חותנו מן החטא ומגדלות את בניו. ובזה רמוז ושמח מאשת גי' מכפרת ע"ה ובא אחד יתר לומר שמכפרת הכל והקטן שנולד דמי כמו בעל תשוי ודי בזה:

פי' ו כי גר מלוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר. אפי' לפי' בס"ד דעודע דהתורה היא תבלין ליהי"ל וכמ"ש ושמחת בס ת"ס וכו' ועל כיוצא בזה הזהיר האדם ומעלה על לבו יום המות אין לך דבר שמעכב את היהי"ל כמו המיתה והשתא מ"ש וז"ש כי

גר מלוה ותורה לוה שמאירים ומזהירים לנפש האדם ומסירים החשך ממנה ונוטי כי גר מלוה ותורה לוה ודרך חיים גי׳ סמ״ל וס״ת גי׳ לילי״ת בדקדוק לומר שהתורה והמלוה כח סם חיים לעבור היל״ל וגונדא דיליה. ועל לד כיותר תוכחות מוסר נוטי מת לומר שזכור ולא תשכח ענין המיתה כן ליל״ל וכן לאדם ובזה יוסר מעליו וילך לו ולזה רמז ס״ת ת״ל לעון הסרה מלעון ולא תחזרו וק״ל. וגם הוא נוטי תס לעון כליון כמו ספו תמו :

לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב.

לפי דרך למות דתי׳ נפש כמילוי שלו עולה גי׳ קכ״ח. מ״ן פ״ה פ״ן. והוא כנגד ק״ך נירופי מלכים ואחד יסר רמז לשם מלכי׳ שמחילתו לות מ׳. וכשתא פ״ם וז״ת לא יבזו לגנב כי יגנוב וכזיון הוא למלא נפשו ור״ל שמקללים לותו שיפלטו כו ק״ך נירופי מלכים דהא כי ירעב והדין הוא מי שמחזו בולמוס מלכילין לותו לפי דבריס טמאים עד שילורו עיניו. וכמ״ש בדוד המלך ע״ה שהוצר לו ללכול לחם קדם מדין מי שמחזו בולמוס וז״ת כי ירעב ואין לבזותו :

כי בעד השב יתן כל הון פי׳ דרך רמז שע״י הגזות ישתכח תלמודו וכשי״ת יכרת כי לחים לשב ישפוך עד ועוכר ודרשו ז״ל לא עד בחכמים ולא עוכר בתלמידים וגם תי׳ בגל גי׳ שכתב רמז שע״י כשגל יהיה לו שכתב. ונודע כי התורה נקראת לחם וכמ״ש הכתוב לכו לחמו בלחמי וז״ת כי בעד לשב זונה לא ישתר לו עד ככר לחם ר״ל לפי׳ מעט תורה לא ישתר לו וק״ל :

סו׳ ח אני חוכחי תכב ומשחרי ימלאונני.

לפי דרומז למי שעוסק בתורה שנקרא תכוב להי״ת וכמ״ש בפי קנין נקרא לתכוב ריע וכו׳ וז״ת אני חוכחי תכב ס״ת גי׳ כ״ב רמז לכ״ב לותיות התורה. ובזה מתקן ג׳ אלפי״ן דכתוב בר״ת אני חוכחי תכב ולז״ת ומשחרי ימלאונני שפותחת לכם מעין חכמה וק״ל :

אשרי אדם שומע לי לשקוד שוא דלתותי יום יום וכו׳ לפי דבא ברמז כלפי מז״ל בשכם אי שכיח הולך ממילו דרך שלשה חדשים ומחר ג׳ ימים ולומד יום א׳ והוו קרו ליה בר בי רב דאד יומא וז״ש לשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי לפי יום א׳ יום א׳ לשנה דכיונו ב׳ ימים לשנה. ובכל השנה הוא הולך בדרך וכ״ז ממשת הגיונות הוא. לכן בתנאי שיכיר שקוד ומוכן לאדם חידושים בתורה כי הוא העיקר לכוונה לאור חלקו שקיבל מסיני וז״ש לשמור מזוזות פתחי נוטי גי׳ קן סם רמז לקן קולמוסא וכיד בוחנת לכוונה לאורה חידושי בתורה וק״ל :

א״נ לפי בס״ד עפ״י מז״ל גי׳ הקב״ה בוכה פליכם בכל יום על ת״ח שאין לו ולומד ועל ת״ח שים לו ואינו לומד נמלא שאטפ״י שהלומד בתו׳ הוא דאוק על מזוזותיו הקב״ה ית״ש הוא משלח לו גמולו בטוב בעוה״ב ח״ש לשרי אדם הוא אדם המעלה שהוא הת״ח שומע לי לשקוד על דלתותי לאטפ״י שאין לו אלא מידי יום ביומו לריך להזור אחר פרנסתו ובא רמז בתיבת יום ע״ב גי׳ ז״ן רמז להנז׳ שאטפ״י שהוא נודד ללחם ועכ״ז לומד בתורה לזה יקרא לשרי ובא רמז בתי יום יום גי׳ קי״ב שם רמז שתפילתו נשמעת וה׳ עוזר לותו בעת לרתו כי כן יב״ק גי׳ כויב הלכים ועם ב׳ השמות הם ק״ך לומר לפי׳ בזמן שהוא דין מתנהג עמו ברחמים ובטעם לשמור מזוזות פתחי וכנז׳ :

א״נ לפי בס״ד עפ״י מז״ל דדי לאדם ליהן בכל כ״ד שעות ד׳ שעות ובזה פי׳ ישנתי מ״ז ר״ל ח׳ שעות יוה לי׳ היינו גי׳ לי׳ שהם מ׳ הנשארים ממ״ח שעות שהם ב׳ ימים לכל יום ד׳ שעות. ובזה ת״ם וז״ת לשרי אדם שומע לי׳ היינו מ׳ לשקוד על דלתותי יום יום ר״ל ב׳ ימים לומד מהם מ׳ שעות ובשאר שהם מ׳ שעות יהן בהם ולזה נאמר לשרי שתורתו לומנותו ולאינו מפסד מהם כלל לפי רגע וכמ״ש רז״ל ע״פ לא תרפני עד בלעי רוקי ופי׳ בדרוש ר״ה למהרש״ם זיע״א :

ובזה יזרומז כי כל בתכלית לכו בניס שמעו לי ירלת ה׳ אלמדכם. והכוונה שתלכו בתורה ומלות תגיד עד שיעור שבין שני ימים שהם מ״ח שעות שמעו לי׳ שהם שבועי מ׳ ובשאר לשבן וכנז׳ :

א"נ יובן כונת הכ' לכו בניס שמעו לי ירמ'
כ' וכו' ולכאורה הלשון הגיעני כפול
דכיון שאמר שמעו לי הכונה הוא לירמ' ממנו
ולמה חזר לומר ירמ' כ' תלמדכם תלת בח
לרמוז כלפי חדם שחיוו יודע להתפלל שמח
יאמר מחי ז"ע חס חלך לבית הכנסת כיון
שחין חני יודע לזה חמר דחדרבה היח התוחנת
דהש"ץ הוח ממוסה להוליח חת מי שחיוו יודע
וכמו דחקריחת התורה הש"ץ קורח וכולם
שומעים ויולחים יד"ח. כ"ל לעניו תפילת י"ח
וכיולח ובזה יוכר לימתו של הקד"כ וכבודו
על ברוחיו דחף שחיוו יודע הולך לשמוע וז"ש
לכו בניס שמעו לי רמז שישמע לתפלת הש"ץ
וכחלו השכינה מדברת מתוך גרונו כיון שהוח
שליח בעד הקהל ורחיה לזה ירח'ת כ' תלמדכם
ירח'ת גי' תורה שם רמז דבעניו קריחת התו'
מלותה בשמיעה ויולח בה י"ת ת"ל כ"ה נמי
בתפילה שומע ומבין לחת יד"ח :

אני בינה לי גבורה, חפ' לרמוז בש"ד עם
כידוע דכטניו חין שולט בו יהכ"ר וכתבו
המפ' ז"ל דלכך קבעו בזמזור קל"ח כ' לח גבר
לבי וכו' לרמוז דכיון דהוח עניו שולט על
סמ"ל שנספרו קל"ח והשתח ת"ם וז"ח חני
בינה גי' קכ"ח ט"ה קכ"ט. וגם עני בלח יו"ד
כדכתיב והלים משה עני מחד וכו' עם ג'
לותיותיה גי' קכ"ט והכונה דכיון דלמי תופס
במדת הענוה מזה לי גבורה להתגבר על יהכ"ר
ולח יכול לי :

א"נ ט"ד מחמר התנח בחבות בן מרבעים
לבינה וז"ח לימתי חני בינה. ל' גי'
מ' וק"ל. **א"נ** נוט' חני בינה חב לרמוז דכיון
שהגיע לכלל חב שהיה לו בניס לריך להנהג
לעבודת כ' ולהתגבר עליהם שיכפו חת טבעם
הרע. ולח יניח לותם כפי מה שילו להנהיג
עלמם חלח יתגבר עליהם כפי היכולת להנהג
ולהדריכם לעבודת השל יתי' ולח ירחה להם
בעגועים ושמחה חלח על הכוב יהיה בפניהם
עלבות עמהם כדי שיהיו בחומה ופחד ממנו
ויעבדו חת כ' מילח לבביהם ותח"ך מתוך
שלח לשמה בח לשמה. **ובזה** חפ"ל לשון
רז"ל מתנהגים חב ממטטין בשמחה ר"ל
מתנהגים בסוג חב לריך למעט בשמחה וקלות
רחש עם חשתו ובניו בכל מחי דחפשר כדי
שלח ילמדו בניו ממנו להיות קלי רחש חף
עם חחריס וק"ל :

סי' מ לכן לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי
חפ' בש"ד כי בשעת שילמוד
בחורה לריך שיהיה בשלוש ובמיסור עם כל
חדם ימן כי החורה נקרחת שלוש שנחמר וכל
חיבותיה שלוש וחין לחוי שהלומד בה יהיה
בלח שלוש וז"ם לכ"ו נוט' ומהבת לרעך כמוך
ומח"ב לחמו בלחמי כיינו החורה שנקרחת לחם
וק"ל. ומה שסיים ושתו ביין מסכתי רמז בנוט'
גי' מ"ח רמז לתורה שנקנית במ"ח דברים
כמ"ש בפ' קנין. ועוד יין גי' ט' רמז מ'
פנים לתורה וק"ל. וגם חפ' לרמוז בנוט' לכו
לחמו בלחמי ושתו ביין גי' עם כ' תיבות נוט'
לילה עם רמז שעיקר רוב ת"ת בלילה :

לכו לחמו בלחמי ושתו וכו' חפ' עפ"י מש"ל
חוילה של מ"י מחכים לח כן חרן העמי'
כי הוח מלח סיגים וקליפות כידוע וז"ח לכו
והלמ"ד של תו' לחמו הוח נוט' למדמחכם ובזה
להנו בלחמי היח התו' שהיח למס להש"ית.
מ"ל עפ"י כידוע דהחדם עד שיהיה בן י"ד
שנים הוח ברשות יהכ"ר לח כן מח"ך ברשות
יהכ"ט ולריך לתקן חת עלמו בכ"ו שנים
כנחמרים וז"ח לכ' היינו גי' כ"ו רמז לכ"ו
שנים מחר י"ד לחמו בלחמי היח התו' ובזה
ושתו ביין מסכתי לעת"ל כשיעשה הקב"ה
סעודה ללדיקים לחייה בכללה להיות עמהם
וק"ל :

סי' כ סף נבחר לשון לדיק לב רשעי כמעט
חפ' לרמוז לת"ח כי על ידי
לשון הזהב הוח מזכה לחייבח וממשיך להם
ומכ"ם לעלמו כחרות עליונות וממילח מקרב
הגאולה. וז"ח כסף הוח גי' ק"ם ע"ה הוח
קס"ח לרמוז להבי"ה דיודי"ן שהוח רומז לחיימח
עילחה וגם נבחר הוח גי' ס"ר גי' עשר הויו"ת
בדקדוק הוח גרם המעלות לשון לדיק שמוכיח
לעם ומחזילן בחשובה וזה כיון שנמשכו
כחרות עליונות הנ' לב רשעים כמעט וידוע
דלב כחדם הוח בתוך גופו ממש בחלו ותוך
תו' רשעים הוח לותיות ים"ע ולז"ח לב רשעים
כמעט ר"ל כמעט עוד מעט ינח ישע לישרחל

א"נ לב רמזים כמעט ר"ל ט"י מחשבות לבם
כלל כמה מעשה תעתועים מושכים
הק"ך ליכופי מלהים הפך הלדיק וז"ש לב
רמזים שמושב מחשבות חון הוא מביא תלוה
בידו תלו הק"ך ליכופי מלהים הנ"ו כי תיבת
מעט ט"ס היא ק"ך :

א"נ שקודם שעושים כמעשה כרע הם
חושבים בו וממילא מרויחים שנעשים
עליה ב' רעות מחשבת ומעשה וז"ש לב רמזי'
בתחי' חושב מחשבות ומח"כ כמעט קט הוא
מוליא מחשבתו לפועל ותי' כמעט בשלימותה
גי' קט"ל שכורג לת הנפש ומזה תקש לכל
העבירות וק"ל. **א"נ** תיבת רמז על כל תור"ת
הוא גמוז בתוכה חות ס' שביא גי' תלהים
דיודי"ן וגי' ברחמים הם במעשיהם כרמזים
הם מחבדים כרחמים וז"ש לב רמזים ר"ל
חות ס' שבתוך תיבת רמ"ע הם הורגים חותה
ומחבדים חותה והוד נהפך למחשית שמתעורר
מתוך לבם הפי"ן הנ"ו שהוא גי' יגר והורג
חותם כי יורד ומשפיע ועולה ומקטרג וק"ל.

ועפי"ז יע"ן כוונת הפי' שתריו וז"ל

שפתי לדיק ירעו רבים וחוילים בחסר לב
ימותו ועביר"ה ט"ם דע"י שבעו
פיו של הלדיק הוא מהניגם לכל מידי דמיטב
וממילא הוא ממשיך לכם שפע קדושה מהלהות
הנ"ל לא כן הרמזים דהדרבה מגבירים הדין
וממעטים הרחמים. וז"ש שפתי לדיק ירעו רבים
שיהיו מהניגים חותם לעבודת הלל"ת ולתורתו
ומלותיו ותי' רבים הוא גי' ל' ב' ונ"ל היא
כתו' ותי' ב' שם רמז לשתי תורות תושב"כ
ותושבע"פ לא כן החוילים בחסר לב ר"ל שם
תניח ב' לותיות מתחי' תי' וחוילים גם
מסופר ב' לותיות ותקח לותיות וי"ל שכם
גי' שם מ"ה ב"ה ע"ה ולכך ימותו כי כם
גרמו לכם וק"ל :

א"נ חון מהשבט והוא ט"ד ובכל תבואתי
תשרש ר"ל תעקור שרשיה וכללה רצות
והיא הכו' בכלן על תי' חויל ור"ל בלי מסרון
לב שהיא וי שבתוכם ימותו כי עתה יקרא
וי חל ור"ל שאפי' מדת חל שהוא מסד ט"ד
מסד חל וכו' הוא קורא עליכם וי לא כן שם
תחסר הוי יהיה מסד חל כמדתו הטובה.

ס"ל מספר וי שטולה וק"ל :

בשחוק לכסיל עשה זמה וחכמה לאיש
תבונה. נגורת רשע היא תבואתו
ותחות לדיקים יתן וכו' אפי' לרמוז הוכחת
ומוסר לי לעלמי ולכל המזלזל ח"ו בזיווג הלמעלי
כי לריך האדם להיות קדוש וטהור לקיים
מלות בוראו ולא לתאותו חלילה וזאת יפה כח
הבן שממשיך לו נשמה עליונה לא כן לחידך
גיסא וידיעת הכפירים אחת היא. וז"ש בשחוק
לכסיל ר"ל בשעת הזיווג כלאו הוא עשות זמה
וכך היא דרכה כמה גורם ומשחית לו ולבניו
ח"ו כן לכפך וחכמה נמשך לאיש בשעת
לשות הוא תבונה שהוא מלין ומביט מלין
בא וגם מביט כמה גדלו מעשי כ' כי בורא
הוא ממש מן המיס הסרוחים ובזה קדוש
יאמר לו וכו' זמ"ה היא גי' בן ר"ל בשעת
עשות הבן הוא הזיווג הלעומתי דזה גורם
עשות בן הוא דיוא קשיא וגם עשות לותיות
בשע"ז כי התשע"ו וכוין מהפכים לדיוים ח"ו
וג"ט לשבח כי מגורת רשע ט"ד פחד פחדתי
וכו' כי רשעים מלאים חרטות שאחר עשות
המזמתה הוא חוזר ומתחרט על מעשה הכיעור
הזה ומתחרט על מ"ת לבן ביד הסט"ה וז"ש
מגורת רשע היא תבואתו כמו שהשב אחי"כ
שמא ואולי כך •אתקייס בו לא כן לחידך גיסא
ותחות לדיקים יתן שתמיד תפלים ומחשבתם
להוליד בן מלד דקדושה ומבחר יותר לפי שהרשע
אחר עבירת המעשה הוא מתחרט וז"ש כעבור
קופה נוט' קוף המעשה או העבירה אז ואין
רשע שיתחרט לא כן בתחי' הוא רשע ולכך
בעונו יחות הוא ובניו אחו עמו ולדיק יסוד
ר"ל עודנו ביסוד בשעת הזיווג ממש חשב
מחשבות דכשולם הבל. ועוד דקדוק וחכמה
הם התשע"ו והורין שהם מלד החכמה בין
ימין ושמאל ס"ה גי' תשע"ו כמ"ש הרי
התחלת חכמה לרבינו האר"י ז"ל ד' גי' ע"ב
והביא דבריו כי מהר"ם מלסטריפולי ז"ל
בליקוטיו יע"ש הם לאיש תבונה כנז"ל וק"ל :

חכמות נשים בנתה ביתה אפי' לרמוז רמז
קטן כמוני היום דנוטי חכמות
נשים לותיות חן דע"י חכמתה ובונה ביתה
ומשחת חן בעיני כל רואיה ובפרט בעיני בעלה

ורמוז

ורמוז בס״ת לותיות מת לרמוז דגם לאחר מיתת בעלה היא בוכה ביתה כיון דלאפי׳ מתקנת ומקמלת בכל הבא בחייו מידו מכ״ם לאחרי מיתתו לאין לה מעגן ומשענה ורמוז בתיבות בעתה ביתה בר״ת וס״ת גי׳ די לומר דהיא מסתפקת במועט ולומרת לבעלה די לנו דבר פי וכעזה״ד בכל ענייני ביתה וק״ל. ולולת בידיה תברסנו גוט׳ עם התיבות ועם לות ד׳ של בידיה גי׳ תביה שכל מה שיביא הבעל לומרת תביה עוד ובזה תביה בעלה לידי עניות. לז מוכרח להביה מעל לאחריה ולויכה לופה למרחוק כי סוף דבר תגרום שיחסר לחמה ע״ד לחזקו חכם הרואה את הנולד. ורוד הכנות הולכות בדרך החס. ת״ל ולולת בידיה תברסנו גוט׳ גי׳ ת״ת ועם כי לותיות של תי׳ בידיה גי׳ תביה וכנז׳ :

יראת ה׳ תוסיף ימים ושנות רשעי תקלוקנה

אפ״ל במ״ם בס״ם בעניין מלאך המות דפ״ח אמר לו להביא נפש מגדלה דרדקי כלך והביא מריש מגדלה שער נשיית דכתי׳ ויש נספר בלא משפט ובני שני מאי עבדת בהו חזינא לת״ח דלא מוקי בחילי ויהיבנא ליה ואתקטו כמפי דהא אין דרך הרע להטיב והס פי׳ עפ״י מאי דאמרו ז״ל כיון שעברו רוב שותיו ס״ת ולא חטא אוב ליהו חוטא וג״כ יהיב ליה בני שני כי היכי דלא ליהוי תו רוב שותיו בלא חטא ות״ל דון מינה דלרשע לא יהיב ליה דחיים דילמא כדר ואדרבה ניחא ליה דליהוי רוב שותיו בחטא ולא יהוב בתשובה ות״ל ז״ת ירחת כ׳ תוסיף ימים שמוסיף לו היל״ל כי היכי דלא ליהוי רוב שותיו בלא עון לא כן הרשעים כי אדרבה ושנות רשעים תקלוקנה דלא מיבעיא דלא יהיב להו אלא אדרבה רוצה לקלר להס שותיהם כי היכי דליהוי רוב שותיו בעון ולא יהוב בתשובה וק״ל :

אך רשעי ימ״ה ונדקה תלול ממות וכמו שמליהו בבתו של ר״ע בפס׳ שבת סי׳ י״ד. וז״ם ירחת כ׳ תוסיף ימים ס״ת מפתה וגם גוט׳ ושנות וכו׳ ות״ל :

ותקותם תלול ממות תפ״ל בס״ד בבק׳ מה שכתב כ׳ מעטה תהלה סי׳ ק״ח בפס כ׳ ויולקט יוסף מע׳ ל׳ מות ג׳ וז״ל לנדקה העשיר המפרנס לעני כובד דרשעה אדם קלי על כעני שבקב״ה אמר לעשיר נעשה אדם ובכן אין לרוך למיתה להורות שכוח יחיד ולא יאמרו כמינים דנעשה אדם שתי רשויות אלא קלי לעני ע״כ מה׳ אורי ויעני ע״ם והשתא מ״ש וז״ת ונדקה ר״ל ע״י הלדקה משמע שכובר דנעשה אדם קלי על העני וכנז׳ ואין לרוך למיתה להורות שכוח יחיד אלא קלי לעני וז״ם תלול ממות. והשתא יע״ן כוונת מאז״ל ולא ממיתה נשוכה אלא ממיתה עלמה והכוונה דכיון דעיקר המיתה הוא להורות לחדותו ית׳ לאפוקי מסברת המינים וכיון דהוא ס״ל דנעשה אדם קלי לעני ולא לשתי רשויות ת״ו. ת״כ מגלת ממיתה עלמה וק״ל. ת״כ לפשר לרמוז נגד יומים של דהע״כ שכם לנדקה מן האדם כי היכ נפל וזש״כ ונדקה תלול ממות :

מקור חיים פי לדיק ופי רשעים יכסה חמס. לפ״ל בס״ד דהלדיק ע״י תוכחות על עון לרשעים הוא מביאם לתיי עוה״ב ועי״ז קנים בתחה״מ ולא יאמר להם מתים גל יהיו גם ידוע דעיקר תחה״מ הוא גלמד ממקור האשה שמכניסין בו בהשלי ומוליאין בו בקולי קולות כ״ם הקב״ה כנז׳ בס״ם. לא כן הרשעים שמגבלים ומטמאים פיהם בלה״ל וגבלות הפה וכיולא בם מטמאים כל גופם כנ״ם בס׳ חרדים דס״ט ע״ב הבי״ד החיד״א ז״ל בוש ות״ו לס׳ מקן יעשד״א כי לקלר אני רואה כי קלר המלא וז״ת מקור חיים הוא רמז לתחה״מ וגם שם רמז למקור האשה שממנו גלמד תחה״מ את מקורה הערה. וז״ת מקור שאתה למד ממנו חיים הוא ע״י פי לדיק שמוכיח לרשעים כלפי ליות ופי רשעים יכסה חמס דכיון שהם בטלים מד״ת ועושים עבירות גדולות בעקימת פיהם כויית מעשה ומהניא להו לירא גהינם וז״ת יכסה רמז לרמוז שעוני מלבוש טמא לגשמה והוא לומרו יכסה לי כיסוי וממילא רוחא חמס גי׳ גהנם ועוד גוט׳ ופי׳ רשעים יכס״ה הוא ר״ץ והס ר״ו גבורות שמוכיח על נר״ן שלהם כי וילנו עכו״ם :

סי׳ יא ורחושך מיוסר לך למחסור. לפ״ל בבק׳ מאז״ל כל העוסק בתל תורה תל תורה מחייהו וכל שאינו עוסק בתל תורה אין תל תורה מחייהו. ואפי׳ כי

עוט׳ ומוסף מיוסר לך לממסור גי׳ עז רמז לתורה שנקראת עז שנא׳ כי עז לעמו יתן הכוזב מי שהוא חוסך עלמו מן התורה שנק׳ פקודי כי יסרים משמחי לב. לז סופו יפלר מת בקבר ולכך נרמז בס״ת וחוסך מיוסר לך לממסור גי׳ מת. גם תיבת למחסור גי׳ שמד:

יש מפזר ומוסף עוד וחוסך מיוסר לך למח׳.

לפ״ל בכק׳ את כידוע שלריך להלדם בכל עת לעזור את חברו לדבר מלוה ולדקה ובפרט לס חברו חוסק בנדבתו ממלותו שלא יבא לפי ויעשה לו עניניס ורמיזות כדי להתבטל בפתוי ילכ״ר ומהלבש בו להיות חוטא ומחטיא. וכן עתה בעוכ״ר חלשים מקרוב בחו. שהגבירים לס מתפחדים שלא יעשו לדקה שלא יבוחו להלטרך לברירות ברחותם לחרים שירדו מנכסיהם ולזה טושים כל טלדקי וקיללות מלד הטעניים ות״ח שלא יתנו להם שום פ״ק קול פחדים בחזקם ולא ידעו ולא יבינו שחדרבה מה שירדו מנכסיהם הוא משום שלא עשו לדקות כרחוי להם. ולזה כס יועלים על חבריהם שלא בלבד שלא יעשו מחדש שלא גם יתבטלו ממנהגם הקודם בטעמות ופתוי ילכ״ר וגורמים לו שיחסרו נכסיו כי חדרבה מלח ממון חסר. וגם כיוצלים בזה הס נחסרים ויורדים. לפי שהס נסוג חוטא ומחטיא. לו ילך ממוקם לפי בחייהם לבניהם שיהיס הגונים ומחדדי בממון בעניו רמ. וז״ס יש מפזר ועוסף עוד כי מדה כנגד מדה לא בטלה. לכן וחוסך מיוסר לך למחסור. ויתבאר על החדם עלמו שחוסך עלמו מן הלדקה הוא לך למחסור. גם יתבאר על החוסך לחרים ומועלם מלחת לדקה עליהם נאמר וחוסך מיוסר לך למחסור. ותי׳ מיש״ר היא ככתוב בלא ות״ו. עוט׳ מתנדבים רבים שלא יתנו הס לך למחסור וכפל הדבר לומר שיחסר מכל וכל מתמוטטים ואינם עולי וק״ל:

ובזה מ״ש כי׳ כבי׳ כורני כי דרכך ונחני בחורח מישור למען שוררי. אל תתנני בנפש לרי כי קשו בי עידי שקר ויפח חמס וכו׳ וכיונו דקאמר כורני כי דרכך היא בלדק׳ שנקראת לדק ונחני בחורח מישור למען שוררי הס מויבים שלי וזהו אל תתנני בנפש לרי. ואפי׳ דזהו כוונת הכי׳ אשר לא ישמע לקול מלחשים חובר חברים מחוכס וכ״ל שלא ישמע לקול הלוחשים בחזיו לאמר לו שישמר פן ואל יעשה לדקה לו דבר מלוה. ועוט׳ כל הכתוב כאן כוא קס״ז גי׳ פן ואל שיועלים עליו לרע לו השמר פן ואל תשמע להס וז״ת כוונת הכי׳ בחורח לדקה ודרך נתיבה של הלדקה. לך אל

מוא׳ עוט׳ מועלות ודברים תתעלו:

בזאזני מרמה תושבת כי וחבן שלישה לנוחו.

לפ״ל בסד״ת דרך רמז עפ״י מ״ש בס״ס דבב״ק דקי״ט וז״ל אמר ר״י כל הגוזל את חברו אוב פרוטה כאלו עוטל נשמתו ממנו שנא׳ כן אורחות כל בוצע בלע את נפש בעליו יקח ואמרו סס וכ״ת נפש דיהיה אבל בשר בניו ובנותיו לא. ת״ש בשר בניו ובנותיו יעש״ב. ס״ל גס בחדש שהוא שקל בחחזקי מרמה מייב מיתה לפי שהוא גוזלו וכתיב וקבע את קובעיהם נפש. ולהפך אדרבה מהרבה ממונו ומתברך בכל טוב וז״ת מחזקי מרמה תושבת כי שהוא שנחוי. להי״ת ולא זו בלבד הלא עוט׳ מחזקי מרמה תושבת כי אותיות ממית וס״ת תהיה רמז להי״ת ולא זו בלבד הלא עוט׳ מחזקי מרמה תושבת כי אותיות ממית וס״ת תהיה רמז להי״ת ולהפך ואתן שלימה לנוחו. וגם תיבת עשיר ר״ת וס״ת אותיות רע. וז״ת לא יגוד רע רמז לעשיר וק״ל:

כן נדקה לחיים ומרדף רעה למותו. לפי עפ״י מ״ש בחיד״ת ז״ל בחומ״ת סי׳ זה בכוונת כפי לדיק מלרה נחלן ויבא רשע תחתיו וכוא בס״ת בזוכ״ק וכן כוא מפורש ג״כ בזוכר חדש דהס נגזרה גזירה על חדש אחד ונתנו רשות למ״ה עליו ונתבטלה בגזירה לריך לתת תמורתו שיתקיים בו בגזירה וכן היה בעובדא דר׳ יוסי דפקיעין שנתבטלה מעליו גזירת מיתה ונתנו למ״ה כמה אנשים בחקומו. וכן בעובדא דזו״ת דהנחש רלה להמית בחיים שאמרו לו בגס שנתבטלה בגזירה עד שנתנו לו בחקומו עש״ב וז״ס לדיק מלר׳ נחלן שבגיע זמנו ובוסיפו ימיו. אז מי שעבר עבירה שעשה תשו׳ ונקרא לדיק ונתבטלה בגזירה ויבא רשע תחתיו שיקויס בו בגזירה בהני תרי עובדי בחז׳ טכ״ד ובשתא מ״ש וז״ת כן לדקה להיות ר״ל למיתות בלדקה להיות שתדמה בגזירה׳ ויעשר בחיים. לך בגזירה

לא תחזור ריקם אלא ומרדף רעה כמו הנחם למותץ גי׳ תפ״ד והוא נוטי׳ תחקויים בשאר פושעים כמז׳. וכי כמז׳ רמז לפי דרכו בפשיטות שהוא חוזר למוהו על הנחם וכדלויתא בסוף שבת בעובדא דשמואל דחמ״ל חבלט כחי נברא חזיל ולא ליתי לטריק ליה חוייא ומייתי לשמ״ל שמואל מי בר ישראל הוא חזיל ואתי. ליתי דכי חזיל ואתי קא חבלט שדי לעוויה ואשכח ביה חוייא דפסיק ואתי בתרי גוביה ומבואר שם שעשה זה כישראל לדקה וז״ש כן לדקה לחייים לדקה לחייים שיגלל מהמות והחידוש הוא ומרדף רעה לעושה הלדקה כמו הנחם שהיה רודף להמית את זה שעשה הלדקה למותו על הנחם כמו שהיה דפסיק חוייא בתרי גוביה עכ״ד ז״ל :

א״נ אפי׳ לרמוז בחומרו כן לדקה לחייים דמודע מאז״ל דהכע״ה לא היה לו חיים נגזר עליו שילא ממעי אמו נפל ומהכ״ר נתן לו משלו ע׳ שנה וכשחזר הו מהכ״ר לחות העולם נתנו לו הע׳ שנה בחורת לדקה מכל מהד חיזה שניים וז״ש **כן** גי׳ ט׳ רמז לשנות של הכע״ה הם לדקה לחייים. והכי הנז׳ דסי׳ אהבת דוד ד״ה רמז זזה במאז״ל קולעין לו גז״ד על ע׳ שנה. שהם ברשות ע׳ שניים והקב״ה חס עליו וקורטו. וז״ש כן דהיינו לדקה למיתית אף אם יהיו כן גי׳ ע׳ כל גז״ד של ע׳ שנה ע״י הלדקה יהיו לחיים יע״ש. מ״ל כמודע ע׳ פנים לתורה. ולדקה כיוון לתו׳ כמש״ה ולדקה תביה לנו וכו׳ וז״ש כן לדקה ר״ל אם לומד בתו׳ שיש בה ע׳ פנים לחיים כמש״ה תורך ומיס בימינה וכו׳ והכפך ומרד״ף רעה שמיו עוסק בתו׳ למותו דמאן דפריש מאוריימא פריש מחיי :

תאות לדיקים אך טוב תקות רשעי עברה. אפי׳ לרמוז במעשה שהיה בת׳ שהי׳ גביר ועלוס והוא היה ירא את ה׳ מעוריו והיה גו״ח ומרבה להטיב ומאת ה׳ היתה זאת כי לא זכה לבניס זכרים כי אם לנקבות והיו נשואות להחרים שהיה יראי שמים כ״ה ואחר שבא לבית עולמו חילקו כל הממון ביניהם הלק כחלק ואכלו וגמרו בדעתם לבטל את כל המהגיס שהיה עוכ בעל הממון בחומרם שזכו כולך לחיזוד ח״ו ובעוניהם לכבל וריק יהפך ומדרבה היו עושים כל מגמתם לאכול ולשתות ברבורים מבוסים ויין משתיהם וכאלו ממתיני לדבר זה וכן עשו שבוליאו מחשבתם לפועל ובילו כל הטובות והכנאות שהיה עושה בעל הממון מכל וכל ולא היו ימים מועטים עד שהיה הממון כולך וכלה בעניו רע בזה לח״ז וז״ש תאות לדיקים היינו הוא בעלי הרשעוני לך טו״ב שלא יעשו בממון אלא דוק׳ טוב דהיינו לדקות ותו׳ וג״ת. לך תקות רשעים שבילו נהפגיו לפי שחושקים בממון שעבה ב״ת. ונוטי׳ עבר״ה עבר הממון בעניו רע :

יד ליד לא ינקה. אפי׳ לרמוז עפ״י מ״ש בס״ס דבילה דכ״ח ז״ל ואמר רב יהודה אמר שמואל טבח חומן אסור לבקול בשר ביד ופיו״ש לחתוז הליטרא בידו אחת והבשר ביד האחרת ולכוין דבחול נמי כיון דחומן הוא בכך מוכיח בהכי ע״כ. ולדעת הטור כפי הב״ח אפי׳ חיינו חומן אסור ולא שרי אלא בשוקל בידו אלא ליטרא ויע״ש. והשתא ס״ש וז״ש יד ליד ר״ל אם שוקל לכוין יד אחת ליד הב׳ שבה המשקלה לא ינקה. וכן היא דעת הרמ״ם ז״ל וק״ל :

צדיק מלרה נחלן ויבא רשע תחתיו. אפי׳ לרמוז בס״ד בהק׳ מעשה שהובא לה׳ נפלאיס מעשיך הגד״מ למהר״ר יוסף חיים זצ״ל מספר ר״ד בא׳ ישראל שהיה מהוב למלך והעלילו עליו להרגו והוא היי מוהג ונזהר במלות מילה ובזה ניצול ממיתה ונפל מערתו תחתיו לפי שהוא היה סיבה לקטרוג עש״ב והוא קרוב למעשה שהביא ה׳ קב הישר במושל שהיה קמלן ונפל ביד הבדיוס ולפי שהיה זריז במלות מילה ניצול מעב״ח וזכו הרמז לדיק מלרה נחלן טו״ו ליווי מילה וגם. לו נזהר ולכך זכה שניצול ממיתה משונה ויבא רשע תחתיו וק״ל :

בא זדון ויבא קלון ואת נוטים חכמה אפי׳ עפ״י מהרז״ל דיש ע׳ פנים לתו׳ והוא רומז הון לפשט וז״ש בא זדון בגילוף ב׳ גי׳ ע׳ דהם למד בתו׳ שהיא ע׳ פנים אז יהיה ויבא קלון מותיות קול ו׳ שקיים הקול קול יעקב וגם כי שע״ב וק״ל :

סי׳ **יב דאגה** בלב איש ישחנה ודבר טוב
ישמחנה. כתב רש״י ז״ל פי׳
וז״ל דאגה בלב איש וכו׳ ישחנה. מדעתו ודבר
טוב ישמחנה יעסוק בתורה וכיון תעמוד את
כדאגה שבלבו וילילכו ממנה. ולדברי כאומר
יסיחנה להחריס כך סופו של מקרא ודבר טוב
שיחממו חבירו ישמח את כדאגה ט״כ. ולי
בפעוט אפ״ל שתי׳ ישחנה כוח לי׳ בית כשחי
שכוח נסתר וכוח רומז לממ״ל דכאוכב את
חבירו לריך להכויחו על כל דבר שירואה בו
שעשה שלא ככוגן וכאכשה תכיה נסתרת.
וכמש״כ טוב תוכחת מגולה מאהבה מסותרת
ומי מאהבה יבואר לי מן ור״ל טוב תוכחת
מגולה וכיון מלד כאהבה שכיון מסותרת.
ונודע דדבור לי קושי וכמ״ש רש״י ז״ל ט״פ
וידבר אלהיס אל משה וכו׳ וז״ל דבר אתו קשות
על שהקשה לדבר ולומר למה הרעות וכו׳ יע״ש
ובשתא מ״ש וז״ת דאגה בלב איש ישחנה
ר״ל יסתירנה. ודבר טוב כוח דבור קשה
ישמחנה וק״ל :

יתר מרעהו לדיק ודרך רשעים תתעם. אפ״ל
בס״ד בהקי מ״ש כתיד״ת ז״ל ביוסף
נאק ס׳ מה יעשה כאדם ויתנקש משוללין
יוסיף מעלה כמתקנת בימו ובין כבורה יתקן
כבורה בימו ובין כאדם ע״ש. וז״ש יתר מרעהו
לדיק ר״ל שיוסיף מעלה יתירה כלדיק בעלמו
ובזה ודרך רשעים תתעם :

יתר מרעהו לדיק ודרך רשעים תתעם.
אפ״ל בס״ד דהנה בעוכג שבעולם דאם
אחד לדיק וירא שמים רואה את חבירו שהוא
מתנהג בירואת שמים וחסידות כוח מתקנא ממנו
ואחר הקנאה כפי יהיה מוסיף על חבירו ע״ד
מאחז״ל קנאת סופרים תרבה חכמה. ובכפך
במעשה הרשע דאם למד מחבירו לזה דבר רע
כוח מוסיף על חטאתו פשע. וז״ש יתר מרעהו
לדיק. ר״ל שכלדיק יהיה חשוב וחרין יתר
מרעהו. אבל הרשע אם למד מחבירו לזה דבר
כוח מוסיף עליו וז״ש ודרך רשעים תתעם
שעבירה גוררת עבירה וק״ל :

בפשע שפתים מוקש רע וילט מלרי לדיק
אפ״ל עפ״י משפ״י אחר״י אחי
ז״ל בכוונת אכי יגמר נא רע לשעים ותכוון
לדיק וכו׳ וכוח דיוקע דאם אחד אחרים שהוא
על כלדיק לזי מחליף עמו בחלות של הרשע
שלוקח לותם כלדיק וכעבירות שיחלה לדיק
יהיו חלק אחד רשע ויוחלש רשעו ואיפכא
משתברח לדיק יוחלמו מעשים טובים וז״ת
יגמר נא רע לשעים שיוחלש כרע שלהם ומיהר
גופא ותכוון לדיק עיין בדבריו כי נעימו.
מ״ש כוונת אחי קרא בפשע שפתים מוקש רשע
שע״י שפתיו כדוברות על לדיק עתק יהיה לו
מוקש ודון מיהר ויהא מלרה לדיק שקורה
בחליפין וק״ל :

מפרי פי איש ישבע טוב וגמול ידי אדם
ישיב לו אפי׳ ע״ד הקרא ואתה כי
הזהרת רשע כוח בעוונו ימות ואתה את נפשך
הללת וז״ת מפרי פי איש כוח אחים כאשר
והלדיק ישבע טוב דלא מיבעיא דאו לית ליה
עונש אלא מדרבה ישבע טוב שיקבל שכר על
כדריסה ולגבי רשע קאמר וגמול ידי אדם
כוח אדם כבליטל אלא שמע חוכחה ישיב לו
רש״י גמולו ישוב ברחמו וק״ל :

ובאו״א אפי׳ דכוח סובב כולך על פיתוי
היל״ר ומועלותיו כרעים דרש
טובה לאדם דאל״כ לית ליה שכר על מעשים
כטובים וכמו שדרשו ז״ל וכהב טוב מאד זה
יל״ר וכוח מכ״ט גופיה וז״ת מפרי פי איש
שכוח היל״ר כמשז״ל ונקרא איש עוטי שטן
יגר לויב ישבע באדם טוב ובזה אין ליה זכיה
דאורייתא וגמול ידי אדם שכשר ישיב לו רש״י
וק״ל :

א״נ מפרי פי איש כוח בלדיק שמוכיח לרבי
בעת עבירת גשמים ז״ת ישבע טוב
כוח כיוון לגשם וכמ״ש רש״י בפי׳ גם כי יתן
כטוב וחז וגמול ידי אדם רמז לדרז״ל בפי׳
ומעשה ידיו מגיד כרקיע שדרשוהו בכתובות
ד״ד וז״ל מעשה ידיו מי מגיד כרקיע שכוח
רומז על כמטר וכמ״ש רש״י ז״ל שם ישיב לו
קרי ישיב וכתיב ישוב לומר שחוזר עליו וז״ת
וגמול ידי״ת ישוב לו ודו״ק :

יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא.
אפ״ל עפמזז״ל ט״פ מרפא לשון עץ חיים.
שחקשה למספרי לה״ר שיעסוק בתורי כנקרחת

כן חיים במס' ערכין דט"ו בתורה. וז"ל ים בוטה כמדקדוק תרג שהוא מספר לה"ל ומזיק את חברו בלשונו כאלו דוקרו בחרב. לכן ולשון חכמים שלומדים בתו' מרפא ללשון הרע. וגם זו תרמו"ז מגיה וביה כי גי' של י"ת ים בוטה כמדקדוק הוא גי' ל"ג לרמוז לתקנת לה"ל הוא ל"ג ותיבות חכמה וק"ל:

אויל ביום יודע כעסו וכוסה קלון ערום

אפי' דבן האדם הוא עלול לכל מידי דרע מלך היל"ל ובפרט דילריה מרתיחיה לכן אם האדם נתבעס בלילה ים לו תשובה לגבי הב"י כיון דהוא שליטת הדיוטים והסט"ה לא כן ביום שהוא סטרא דרחמי ומי שהוא מבין יבין את זאת. ער"ן משר"ל הנעלבים ואינם עולבים שומעים מרפתם וכו' ובפרט דהאי תיגרא דמי לבדקא דמייא ואם שותק בעת הכיא ואח"כ בעת יבודו מוכיחו ע"פ אזי ודאי יתוכח ולא יבוד לכסלה עוד ותרתי קמ"ל בזה דלא עשה עבירה לעשות חיסה ולנקום ונקם וגם ער"ז יבוד עושה הרע מרעהו. וז"ת לויל ביום אף שהוא זמן הרחמים עכ"ז ויעל עשהו בזה יודע כעסו. מ"ל רמז למה שכתי לעיל שביום ההוא בעת שביזה אותו הלה להשיב לו כמדתו אז יודע שהוא כעס ולא חלק לו אלוה בביזה להתיבד מלכעוס אפי' מעט לאידך גיסא וכוסה קלון שמכסה אותו לפי שעה ואחר זמן היבוד הוא מוכיח הוא ערום לי' ערמימות וחכמה וק"ל. ואגב דאמרי' כי יבבר היל"ל ויזכנו לקויים דברי רז"ל בכל מידי דמיטב וק"ל:

עובד אדמתו ישבע לחם ומרדף ריקים חסר לב. כדקדוק מבואר דהיל"ל חסר דעת. לכן אפי' בדרך רמז דיבוע דהרודף אחר דברים בטלים ל"ת דאינו לומד תורה דכיון דכל חפצו לשמוע דברי בטלה אינו נותן לב ללמוד עם הלומדים אלא גם משכח תלמודו. ער"ן מ"ש רש"י וז"ל עובד אדמתו כנשמעו. ולפי משלו שחוזר על תלמודו תמיד אלא ישחכח ע"כ. וז"ת עובד אדמתו ר"ל שחוזר על תלמודו תמיד ישבע לחם לחמה ש"ת לא כן חם הוא מרדף ריקים היינו דברי בטלה חסר לב וברמז דתי' ריקים גי' ש"ם חם תחסר לב ממנו ישאר שכ"ת ר"ל אף חם הוא בעל ש"ם חם ירדוף הבבל ישכח תלמודו וז"ת חסר לב מן גי' ש"ם ויאחר שכ"ת שהוא מעיקרו הוי שכחה וק"ל:

עובד אדמתו ישבע לחם ומרדף ריקים ישבע ריש. אפי"ל בס"ד כי ע"י עסק התו' מבטל מדת הדין וממתק חותה ומכפיה לרחמי ולא כן מי שחוכב בבטלה מעורר עליו מדה"ד וכמו שפי' המפי' נאלמתי דומיה החשתי מטוב דהיינו התורה וכאבי נעבר וזהו ברמז בכאן עובד אדמתו ישבע לחם ר"ל הלומד בתורה ישבע לחם לחמה ש"ת. וס"ת ק"ך שמכניע הק"ך ליורפי אלהים שהם בחי' דינים. ומרדף ריקים ישבע ריש שגורם לו עניות כיון שהוא יוצב ובטל ומזה התורה וכמו במשל הידוע לאי שאמ"ל למלך תמנה זכופים וכל מה שתמנה יהיה שלך ויוצב בטל וכו' כן הדבר ביוצב בטל ואינו עוסק בתורה ולזה רמוז בטוט' ומרדף ריקים ישבע לותיות ריי"ו רמז לרי"ו גבורות שמתעוררים עליו. וגם ס"ת קן ר"ל שמתקרב קלו ומת בקיו"ם. ורחיתי לה' כרוב ממשה למהר"ל שלמה חזן ז"ל שהביא במדרש כיצד לתו' עי' בחות תורה. ויען דהתו' היא גדולה כשהת האדמה ויותר ומ"ל תיבת אדמתו רמז לתורה. ועוד אדמה גי' ר' רמז לר' שערי ביה:

איש אפי' דרמז למי שנופש מאכ בזמן המוגבל כי ער"ז יוכל לעסוק בתו' כן מלד שאין לו כרכור רע ואו מלד שים לו מי לעשות לו מה שלריך וכמ"ש במדי ע"פ שעשה לו עזר אדם מביא חטים חטים כוסס וכו' והאשה קרויה קרקע עולם וז"ש עובד אדמתו שנופש אשה ועושה לו לגורו בחפלי הבית אז ישבע לחם לחמה ש"ת. לכן ומרדף ריקים שאינו נופש בטענות שקר ישבע ריש כן שיהיה רש ממש שאין לו אשה לתקן לו והוא מוליא ביתר שאת:

צדיקה תגל חס דרך ורשעה תסלף חטאת. רש"י ז"ל פי' בעל חטאת כמו חוטא יע"ש ודרך רמז אפי' בס"ד כי מי שהוא לדיק הוא מחזר לשוב בתשוי' ותמיד מחזיק בה ולא כן הרשע יבוז לתשוי' וז"ש לדקה מי שהוא הולך בלדקות ויושר לבב תגל חס דרך היא התשוי' כמ"ש יורנו בדרך יבחר. אבל הרשעה תסלף חטאת גוטי ת"ת גי' זאת שהיא התשוי'

בג׳ דברים שכל קול לוס ממון ג׳׳ת כוח יסלף ויבוז לתשובה. ולא ניחא ליה כה וק״ל:

הפוך רשעים ואינם ובית לדיקים יעמוד. לפ״ל בס״ד בבק׳ מ״ם בעלי המוסר דלריך להתעורר בחדש לקום בעוד לילה לעבוד את בוראו ופוק חזי לה׳ מזמור לחסף בגד״מ שכמה לחריך ברחיב למעניתו בחדש שהוא מתעורר בלילה ומתבפך על מטתו להחזיר נפשו שכמה וכמה חוטא כמ׳ שתבף שמתעורר לריך ליטול ידיו להעביר רוח רעה מעליו. ועוד כה שלא כעירוכו מן השמים אלא כדי לקום לעבוד את כפי״ת כפי יכלתו וזה שאינו קם כוח מזלזל בעבודת כ׳ ח״ו. עו״א מ״ם ז״ל כל בית שאין נשמעים בו ד״ת בלילה לסוף חרב ובזה פי׳ כ׳ דגל רחובן ז״ל כוונת הכ׳ נפשו בטוב תלין דהיינו כתורי ואז וזרעו יירש ארץ שלא יחרב. ובזה מ״ם וז״ת הפוך רשעים ר״ל שמתבפכים על מטתם וכמ״ה כדלת תסוב על ציריה ועלל על מטתו וז״ה הפוך רשעי ואינם טוב׳ ואין מתעוררים ובזה מחדשים ביחס וממונם והסתירו הכתוב לפי דאחייא במכ״ם כי כיון שאמר ואינם מכ״ם שממונם ילך לאיבוד לא כן הלדיקים ובית לדיקים יעמוד ולא יחרב וק״ל:

סי׳ יג בן לדבר יחבל לו וירח מלוה כוח יסולם. לפ״ל בס״ד עפ״י מ״ם כ׳ דהכי מיצרים בס״ה דובר מיצרים דרום ד׳ לניסולין וז״ל ד״ך ט״ג ממרתי בתחי׳ דבריו זה דבר תשר ליום כ׳ רומז ונרמז לעניו הזיווג כמבואר כלזה ובו תרמוז למ״ם דלכאו׳ מלאה הקפידה וכו׳ היות כדבר הזה מלוה בנפשה בעבילה ח״ו מלד מיסור לצ״ת. אך כד דייקת פורתא תשכחן דלאו מילתא היא ט״פ מאי דאמרינן בע״ז די״ג אמר מר בכמה תעקר וכתא חיכא לצ״ת אמר אביי אמר חמנא את סוסיהם תעקר וכו׳ וכתבו התוס׳ בתם עפ״י הדיבור הוא ונמלא דמילות כ׳ אין לחוש כלל וכבר ידוע דמילת דבר מכוונ לזיווג וזהו מה שרמזתי בנוסחי מקדם זה כדבר דהיינו הזיווג המבואר הלזה אין לחוש בו כלל מלד מיסור היות בעניו זה לצ״ת דליתא דמניית היא משום דהוא עפ״י הדיבור תשר ליום כ׳ וע״ל שרי דהוא מלוה רבה עכ״ד. והשתא ס״ם דאפי׳ דיכנס בלב כחדש דאיסורא מיהא איכא במלוה זו ולכך יתן כתף סוררת ולז״ת דאדרבי׳ לאידך ניסא מלבד דאין בו איסור אלא אדרבא יבא על שכרו. וז״ת בז לדבר׳ היינו הזיווג המכוונ בתי׳ דבר ונתן טעם יחב״ל טוט׳ יגלוס לנער בעלי חייס בשביל זה בוחב הזיווג ומאחר מליצא אשר ע״ז קמזכר ליה דאין כן בחמת אלא דכיון דהוא מלות בורחנו כי הוא אמר ויכי הוא לוה ויעמוד ויבא ע״ם בעוכ״ב וז״ת וירא מלוה דכיון דהוא כוונתו לקייס מלות הבורא יתי הוא יסולם מלבד דלית ביה איסור:

ועפי״ן דתחי׳ דבר היינו לזיווג הנה מדוקדק בזה כוונת הכ׳ אשר ומאחר לבי ומשיבה מורפי דבר והדקדוק מבו׳ דתחי׳ דבר יחר. אלא כבר אמרו ז״ל דאחת דילא שכע״ה ממנו מוכח דלא אחא דוד בשת שבע כמ״ה לא יכיה לו ער ועוכה וכו׳ ואע״ה ז״ת אחת אשר דהיינו שדהמע״ה אמ״ל אחת אשר ומאחר לבי שאגלל מלבו בחויבים וז״ת ומאחי חורפי דבר ר״ל אשיב תשר נאחת להתחרפני בדבר דהיינו הזיווג כידוע בשת שבע דע״י שים לי בן אחת ודאי לא אחא וק״ל:

בן לדבר יחבל לו וכו׳ אפי׳ בד׳ רמז עפ״י ס׳ מגיד מיצרים שהביא מהחיד״א ז״ל שתחי׳ דבר כוח היינו לניסולין וזיווג ובזה פי׳ הכוונת של הדרוש זה הדבר אשר לוה כ׳ יע״ש ואף שלא רלית הדברים בשורשן אבא דאמרי בעניותי דהוא מלשון רלוה מדברת וכמו שכוונ׳ לה׳ ע״ה למהרח״ו ז״ל בכ״מ עו״א מ״ם ז״ל ישב עד כ׳ שאה ולא נשא אשר אומרים לו אפשר טלמותיו בגהינם. ואם כהחד מאחר ליבא אשר מהיזב טעות בלות ומטולטות של ילה״ר ידע כי חובל בנפשו הוא ב״מ ובזה מ״ם וז״ת בז לדבר דהיינו הזיווג ר״ל שמאחר ליבא אשר מהיזב טעות. ידע נאמנה יחבל לו שמחבל גופו ונשמתו ומוטי לא לגופו ונשמתו וכן פי׳ כ׳ מלודת ליון ז״ל לשון חבלה. ותחי׳ בז לדבר במ״ק גי׳ עשרים לרמוז למאז״ל שבקב״ה מלפה עד כ׳ שאה אם לא נשא אשר אז אומר תפחזה טלמותיו וה״ה כוי מחבל גופו ונשמתו וכמו שרמזתי בעניותין בתחי׳ לו. אלא אם כוח ירא

וחרד לקיים המלוה הזו וז"ש ויראת מלוה הוא יפרע וגודע שע"י פו"ל מקרב הגאולה ותי' יפרע הוא שפ"ו גי' דוד בן ישי שעוליס שפ"ו גם לפי לרמוז כי האדם מחאר ליפע לאבה מאתי סיבות והם בניס ומזון ולזה בא הרמז בתי' דבר ע"ה גי' בניס מזון וז"ש ד"ז נוטי ד'וזה ז'יווג לסיבת דב'ר יחבל לו גי' אלהיס שעולטוים דויס עליו :

צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר חפ"ל בס"ד עפ"י מאמר הש"ס וז"ל גמירי לורבא מרבנן לא מעני ואי מעני אהדורי אפיתחא לא מיכדר וידוע לרימוד התורה יכוה בלי אכילה ע"ד לכו לחמו בלחמי. טו"ן מארז"ל דהתורה והמלות הם מזון לנפש לא כן האכילה והגאות העוה"ז הם מזון הגוף. וידוע מ"ש כי מהרח"ף בס"ה נפש חיוס ז"ל דהת"ח יקרא בשם לדיק וז"ל מע' ל' אות י"ב לדיק הוא נקרא ת"ח דבכמה מקומות משכחן בדבריהם לדיק במקום ת"ח. מהרש"ו בב"ר ס' ויקרא פמ"ט סי' ח' יע"ש. והשתא מ"ש לדיק שהוא ת"ח אוכל לשובע נפשו ר"ל לומד בתו' כדי להשביע הנפש שהוא מזוה ועי"ז ובטן רשעים ר"ל האות שבתוך תיבת רשעים שהוא אות ע' שהוא רומז לטניות תחסר שע"י לימוד התורה לגוני מגנא. ורמז בתיבת בטן ר"ל כמו בבטן שהוא בחמשה הגוף וק"ל. מ"ל ובטן רשעים תחסר ס"ת גר"ס רמז שיחסר להם הנשמה שנקראת גר וכמ"ש בחדי גרי בידך וגרך בידו אם תאהב שומר את גרי היא התורה אני שומר את גרך היא הנשמה וק"ל :

צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר חפ"ל בבקי את בידוע דיעקב ועשו חלקו בעוי וח"כ כל מה שאוכל ושותה האדם בעוה"ז הוא גזל אבן שאבחו לה פתרי והוא מ"ש מהר"ם פרימו ז"ל דע"י עסק התורה זוכים בעוה"ז מדין מציל מזוטו של יש וכו' וח"כ תינח למי שעוסק בתו' אבל למי שאינו עוסק בתו' כל אכילתו היא גזל וז"ש לדיק אוכל לשובע נפשו דכיון שהוא לדיק ולמי עוסק בתו' וח"כ הו"ל דין מציל מזה"י אבל ובטן רשעים שאינם עוסקים בתו' תחסר שכל אכילתם גזל וק"ל :

מפרי פי איש יאכל טוב ונפש בוגדים חמס. חפ' דידוע מ"ש האר"י ז"ל דהמוכיח להבירו ולא קבל ממנו החוכחת עושה אליפין עמו וזה פי' כי הכתוב מפרי פי איש ר"ל ע"י החוכחת שמוכיח ולא קבל ממנו יאכל טוב שלוקח זכיותיו ונפש בוגדים שלא שמע תוכחת חמס שיורד לגהינם וק"ל. ח"י ונפש בוגדים חמס תיבת חמס הוא ע"ד ויחמוס כגן סכו שפי' הפשטה ס"ל כשאדה נפשו מופשטת והסרה מכל טוב וק"ל :

רישׁ וקלון פורע מוסר ושומר תוכחת יכובד. פירש"י רים וקלון דלות וקלון בחיים על פורע מוסר וק"ק דמאי דעתיב דפורע אטו בשופטני עסקינן אכן חפ' במ"ש בגמ' כאי לורבא מרבנן דרחמי ליה בני מתיב מסוס דלא מוכח להו בחילי דשמיא. וכיה ס"ד לומר דכיון שלא יוכיח אותם ויכיה בניהם אכבה מעיוכיח אותם ויכיה בהם שנאה וכמ"ש שם כאי לורבא מרבנן דסמו ליה בני מתיב וכו' מסוס דמוכח להו בחילי דשמיא ולכך היה לד לומר דהשלד טוב לז"א רים וקלון בחיים על פורע מוסר אף שהשומר תוכחת ר"ל מסתיר התוכחת ע"ד וחביו שמר את הדבר. יכובד עכ"ז הלד השני יותר טוב לויסרו ליה בני מתיב ולא להיות שנאוי לשמים ח"ו ויקרא חוקף וכיולא וק"ל :

א"נ בדרך רמז דרך הטוב שהם האומר מוסר חיים דל ורוה דבריו חיים נשמעי ולא יתקבלו על לב ע"ד מ"ש שהשמ"ה מכמת המסכן בזויה ודבריו חיים נשמעים. אכן חיים הנבון והכם לא חיכפת ליה מזה בן מזה ושומר הדברים ועומדם עטרות לראשו ובזה יהיה מהוב לבריות ולשמים. וז"א רים וקלון ר"ל מסיבת רים וקלון שים להמוכיח פורע מוסר זה השומע כי נבזה בעיניו זה הדורש האומר מוסר. אכן ושומר תוכחת חס הוא נבון ושומר תוכחת שאמר זה הטעי ולא חיכפת ליה חס הוא עשיר או עני אז יכובד וק"ל :

א"נ לחיוך גיסא לגד המוכיח שיעלה על לב חדש הת"ח חס הוא עני לומר כיון שדברי חיים עושים פירות מ"ש יותר טוב שלא יוכיח כלל ע"ד מאז"ל בשם שמלוה לומר דבר

כשמע כך מלוה שלא לומר דבר שאינו נשמע
אלא יהיה זה אמת לפי דימלא בני אדם נקיי
כדעת שישמעו לדבריו כי לא איכפת להו וכנז׳.
והשתא מ״ם וז״ל ריש וקלון ר״ל מסיבת ריש
וקלון שבא לו מחמת המעות פורע מוסר בתוכחו
מה יתן ומה יוסיף ומדרבא מנרעות נתן ולזה
בא להזכיר ולומר למדרבא ושומר תוכחת יכובד
ע״ד כל המקיים את התו׳ מעוני קופו לקיימה
מעושר ולזה יכובד וק״ל :

ובזה לפי דהיינו דרמזו רז״ל בדבריהם וז״ל
שופר של נחם כשאר של יעל פשוט
ופיו מלופף זהב. דכבר נודע דהמוכיח יקרא
שופר ע״ד כשופר הרם קולך ולז״א שופר של
נחם כשאר לפי הוא של יעל פשוט ר״ל שהוא
עני ואין ליה מגרמיה ולכך הוא פשוט שאינו
מכובד בעיני הבריות ט״ז ופיו מלופף זהב
היינו דברי תוכחת כזהב שהוא דין וק״ל :

ריש וקלון פורע מוסר ושומר תוכחת יכובד.
נו׳ ריש וקלון פורע מוסר מותיות
פרוש. שם רמז לאם יהיה שמי שרוצה להוכיח
לאחריס בהיזה עניין בגדיו יהיו פרומים מחמת
עוניו ולעוניו ובודאי שאין מוכניס בו כבוד אלא
מדרבה יזלזלו בו ח״ו לאיש כזה אמרו בשם
שמלוה לומר דבר בשמע וכו׳ כי משתמע שאין
בומפין לו ע״ד מאמרם ז״ל ר״י קרי לתלמי
מבבדותי׳ ובודאי שאין מי שישמע לו מלבד
בהתוב שאמר תכמת המסכן בזויה וכו׳ וגם
מחמת שהוא לבוש בלויי הסחבות ואין לו כבוד
מן הבריות בזה אמרו בהעלר טוב מהמליחות.
והשתא מ״ם מסיבת ריש וקלון של המוכיח
דין גרמא פורע מוסר. ולא תימא שאיש כזה
עבד מיסורא אלא מדרבה ושומר תוכחת יכובד
והוא מלשון ואביו שמר את הדבר כי על ידי
שישמור פיו ולשונו לא יביא לו בזיון אם לא
ישמעו לו וק״ל :

רב חוכל ניר רשעים ויש נספה בלא משפט
ופירש מלו״ז ז״ל רב חוכל דרבוי תורה
בא לעולם ע״י התלמידים שרבותיהם למידים
מתוך פלפולם. ניר לשון חריפה. ויש נספה
ויש כרבה מהם שבלים מן העולם בשביל שאין
עוסין משפט עכ״ד. והרואה יר׳ שלפי״ז היינו שייך
לדלעיל מיניה ולא כוי דבר בהפכו. ולפי ע״ד

לפי לסיום הכתוב עפ״י מ״ם בחבות ודלא
מוסיף יסיף. והרע״מ ז״ל פי׳ וז״ל ודלא מוסיף
מי שהיה מוסיף על למודו. יסיף יסוף מפיו
מה שכבר למד ויבא תלמודו. ויש גורסין
יחסף כלומר יחסף אל עמיו וימות בלא עתו
ע״כ והשתא מ״ם וז״ל ויש נספה היינו שפוסק
לימודו ויבאבדו. ובזה נספה ממש ר״ל שנכרת
בלא עתו. והטעם מסיבת בלא משפט היינו
כתו׳ שנק׳ משפט ע״ד ואלה המשפטים וכו׳
כ״ז גורם לו ביטול התורה שלא למד לתלמידי׳
ח״ל בלא משפט היינו ר״ל שלא כוכיחן להחזיקם
לדרך הטובה עז״א ויש נספה וכו׳ וק׳ל :

רב חוכל ניר רשעים ויש נספה בלא משפט.
הנה כפי פשט הכתוב ק״ק מה שסיים
ויש נספה בלא משפט כי מה עניין אל הקודם
לו. ועיין לכ׳ מלודת דוד שכתב וז״ל רב חוכל
הרבה יחסכל בא לעולם ע״י חריפת העניים
החורשים בשדה תבואה וכאה העשירים אשר
לא עמלו בו יאכלוס וכ״כ ים מי אשר נאסף
מן העולם בלא משפט מות כי לא עשה דבר
אשר יומת בעבורו ונתפס הוא בעון אחר ע״כ
ולע״ד לפי לפרש עם מ״ם התרגום בפסוק זה
וז״ל רבא אכיל ארע מסכיני והיינו שגוזל מאלנו
וכבר ידוע מאמר הכתוב ועשק את עושקיהם
נפש ולזה אמר כיון שהוא גוזל מן העשיר מדה
כנגד מדה ויש נספה בלא משפט וקאי על הגוזל
שימות בלא עתו בקללות ימים וק״ל :

ויש נספה בלא משפט. כ׳ ס׳ החסידים
סי׳ רי״ג כתב וז״ל וכן כאשר ממון
נאבד כשישמו עם ממון שנעשה בעולה כדאתי׳
ביהושפט בהתחברך עם אחזיהו פרק כ׳ אות
מעשיו. וזהו ויש נספה בלא משפט. והנה ראיה
להשוה שכתוב מיהושפט שכתב בו בהתחברך
עם אחזיהו וכו׳ היינו ראיה לעיונו דהתם
אדם בהדם נתחברו וע״ז דאפי׳ שילמוד ממעשיו
לא כן בהתערבות ממון אסור עם היתר לא
שייך זה. ועוד ראיה שנית אינה מבוארת. ואפי׳ל
דרך רמז שהממון נקרא ים וכמ״ל ממליא ים
מאין וז״ש ויש שהוא ממון אחר בלא משפט אלא משום
נספה עמו ממון אחר בלא משפט אלא משום
התחברותו עמו. מ״ש קרוב לזה ויש ר״ל ממון
של היתר נספה עם בלא משפט שהוא של איסור :

יש מתעשר ואין כל מתרושש וכו׳ רב. ופי׳ דעודע אין עני אלא מן התורה והמלות וז״ש יש מתעשר שאומר על עלמו למדן ואין כל גי׳ ממשיס רמז לן שערי ניוכ שאין כל מאומה בידו מן כתו׳ ומלות ויש מתרושש שאומר עלמו כלא יודע מכן וכון רב רמז לכון התורה וק״ל :

סי׳ יד יש דרך ישר לפני איש ואחריתי דרכי מות ופ״ל בפשיטות דידוע מאמר כתנא בחדות הסתכל בג׳ דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע וכו׳ ולאן אתה הולך למקום עפר רו״ת. מ״ב בזוכרו יום המיתה לבו נשבר בקרבו ונמנע מן החטא וכמ״ש לעולם ירגיז אדם וכו׳ אם עלתו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה וכו׳ וז״ש יש דרך ישר לפני איש שאומר בטוב ומותם ברע ואימתי זה כשיזכור ואחריתה דרכי מות :

א״נ רומז לאיש הבליעל הוא ילה״ר שבתחי׳ יקרא בתורה לעלתו שנא׳ אמרו בלבבכם אם עלתו מוטב ואם לאו יקרא ק״ש שנא׳ על משכבכם. אם עלתו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה וכמפי פירשו חומרו יזכור לו תיבת לו קאי לילה״ר שבתיר הקד״ה לשוחטו וז״ש יש דרך ישר לפני איש הוא איש הבליעל להחטיאו לאדם אכן תיבת איש נדרש לשני דברים שביו״ד שבתחיום ישמע לפניו ואחריו וכוותי כך יאמר אמיר״ה היא התורה שיקרא בכתוב אמרו בלבבכם, או יקרא שמע. זכו בתחילה וז״ל לפני אכן ואחריתה אם לא הועילו מכמים בתקנתם בכני תרתי אז דרכי מות ותיבת דרכי לשון רבים שיהיה רומז לאדם ולילה״ר עלמו ולז״ש דרכי מות וק״ל :

רב יודע מרת נפשו ובשמחתו לא יתערב זר ופ״ל בס״ד בהק׳ מאז״ל דמקום מ׳ אומר גדולה תשובה שזדונות נהפכים לזכיות ובמקום אחר שזדונות נעשו שגגות. ותי׳ כאן מהכתב כאן מירמה דכשהוא מהכתב גם הקד״ה מכתבו ויבא תפארתו שזדונות שלו נחשבות לזכיות ולא כן אם הוא מירמה אלא נשתרים כשגגות. ובשתא כיון שהוא מהכתב ובסימן לזה שהוא שב מעלתו גלא תוכחה מחרים דשם יכולים לומר שהוא מירמה ע״י שעשע מהמוכיח טוען כדבר וכמותו בכמות ומיכות. ולזה בהאי פחד יחיד ושב ורפ״ח לו שגרפח טוען מן המזיד לשוגג ומ״ב עדיין ים לבעל דין הוא הלר הוא הילה״ר לחלוק ולומר שים לי דין עליו וכיולא ולמנעו מלבא על שכרו אחר שיצוד גם מן השגגות דיסבור שדינן סופו בתר תחלתו ומטיקריה קאי דשב מירמתו ולא מיקרי בעל תשובה גמור. לא כן אם הוא מתחילתו מהכתי ושב מעלמו אז בודאי שבשתן אין לו שום שליטה עליו לקטרגו ולמנעו משכר הזכיות הבאים מן הזדונות ע״י שתשו׳ כי שהשב מקלקלת את השורש והשוכב אינו מקפיד על אהובו ומלבד שמוחל לו אלא גם שיבא על שכרו הטוב בלי שום ערעור וקטרוג כידוע וז״ש אם הלב מעלמו יודע מרת נפשו ובקבל לשוב בתשובה ומוטי ל״ב בתשובה אז בודאי בשמחתו בעת קבול שכרו לא יתערב זר לחלוק כי לבדו יקבל שכרו משלם כמ״ש רס״י לפירושו. אף אנן נאמר בעניותין דהכוונה הוא ובשמחתו בעת קבול שכרו לא יטעון עליו הילה״ר כי התשו׳ עלמה היא מילחת העונש ולא תשפיע לו ולז״ש ובשמחתו לא יתערב זר שאפי׳ עדוב כל דהוא בעלמא לא :

בית רשעים יסמד ואוהל ישרים יפריח. הדקדוק מבו׳ דלמה ברשעים נקט בית ולא כן בישרים נקט אוהל ורש״י ז״ל לא פירש כלום וכי מלודת דוד פי׳ וז״ל בית. כ״ל בית שהוא בנין חזק וכדרך הבית. ואוהל. עם שהוא ערעי כדרך האוהל מ״מ יפריח ויעלה מעלה מעלה ע״כ ולי הסדיוט לפי דרך רמז שהלדיקים חושבים העוה״ז כמו אוהל ואינם נהנים כ״כ ממנו וכמו שמלינו ביאע״ה שאמר בכתוב ויעקב נסע סכותה וכו׳ ועיין להחיד״א ע״פ רשעים בכפך וז״ש בית רשעים שחושבים העוה״ז כמו בית קיוס יסמד ואוי ישרי יפריח :

בבל עצ יהיה מותר ודבר שפתיים לך למחסור. ופ״ל בכק׳ את הידוע ע״פ גוים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק ממס. דהנה הילה״ר זה דרכו בסל לקרר את האדם מלעשות מה שדובר בפיו ולשונו בנדר ושבועה וכיולא שהוא מביא לו עלות מרחוק שזה הנדר הוא בטל דאלו היה יודע שבניו יהיו בעיוות

ובמוסר

ובחוסר כל. לא היה נודר וכיולא בהלו טעמות
גלוי ומטולטלות להטעבירו על דעתו ועל דעת
קונו וכל ערוס יעשה בדעת להסמר ממנו
ומטעמותיו הרעות. לך וכסיל יפרוס אולת על
דעתו. בתופן שיעשה האדם כל מלאכי שלא
לאחר נדרו זמן שיכיה בו כדי שסתא יאכ"ר
ומלוה מן המובחר שלא ידוד עד שיהיה לו לשלם
בתוחו זמן ולא יהיה חוטא וגורס מיתה לבניו
הקטנים או לאשתו עיין בגמרא. שהביאה רחיות
מן הכתובים וז"ל אם אין לו לשלם למה יקח
מאבנו זו לאשתו. וכן וחבל את מעשה ידיו אלו
בניו ובנותיו אי לזאת כל האדם ימוד את עלמו
על נדבתו שרולה להתנדב אם רחוי לה או לא.
כי לפעמים מחמת הבושה הוא מרבה נדבה
בדברים ע"מ ליתן החלי או שלים או רביע וחושב
בדעתו שזו היא דרך טוב ויפר אין בו נפחל
ועקש כיון שכן נתן בדעתו כך בשעת נדבתו.
ואינה דאמרי שע"י נאמר לשלים ולרביע לא
שמעינו ואשר לא טוב מעשה בעמיו. אלא יתנדב
נדבתו כראוייה לו ליתן כפי ברכתו אשר ה'
בירך אותו אך לומנים יפטר עלמו ממש שהוא
ידע בעלמו ולא אחר. ולא כפי דעתו וקמלוחתו
אלא לפי ממונו ומלותו אשר ה' ניוה אותו.
ובזה ינלל מכמה וכמה חטאים ופשעים אין
די ביאר. והשתא ס"ם בכל עליב וט' בכל
עושה לרקה בנדר יהיה מותל וט' מתנדב
ונותן תכף. רחוי. ותי' רחוי בו תכלול ב' דברי'
כאי שכך מלותו רחויה ולא יעבור בבל יאחר
את נדרו. וכאי כי לא ירבה נדבתו בדברים.
ואח"ך ובן האדם ויהנחם. אלא אפ"י מה שרחוי
ליתן כפי דעתו וממונו אשר הנו ה'. אלא
ובדבר שפתיים שמתנדב ואינו נותן כפי נדבתו
אלא עושה אותה לפי שעה למראה עיניים
ולשמע אוזן לאדם נפשנו. ומכ"ם אם מאחר
את נדרו. ובפרט מן הפרט אם בעת שהיא
מתנדב ואח"ך חוזר בו מחמת היסיית כפול
יאכ"ר הוא אך למחסור הן ממונו והן אשתו
ובניו וכנ"ל ולכך כפל לשון חיסור ב' פעמים
אך למחסור. לומר שיחסר לו ב' דברים הממון
הוא לכר"ע כי קרא כתיב נתון תתן וכר' כי
בגלל הדבר הזה יברכך. והכ' הוא לו לאשתו
או בניו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה:

בכך עלב יהיה מותר ודבר שפתיים וכר'
אפי' בס"ד דהטעבות גורמת לאדם למעט
בלימוד התו' ואין תפלתו נשמעת כמ"ש עבדו
את ה' בשמחה ולוקחים הסט"א את התפילה
הכיא וז"ם בכל עלב בחיהב לופן עלבות שיהיי
יהיה מותר ר"ל על עלמו כמשא כבד ומכ"ם
בתפלתו ומט' עלי' ערבית להרים בקל דהתפי'
אם היא בעלבות אין בה מועיל טו"ן מ"ם
ה' ברוב ממשא כנד"מ ט' תפילה משם התיקוני'
דתי' דבר ניוו לאפי' ע"ם וכשאח ל"ם וז"ל
בכל עלי' דהיינו כני' תפלות אם יהיו בעלבון
יהיה מותר ר"ל כמשא כבד בשעת תפילתו
ולימוד תורתו ולזה ודא' שפתיים שהיא התפי'
שנקראת דבר בנו' לך למחסור כאלו לא התפלל
והלואי שלא התפלל כלל וק"ל. ודקדק לומר
ודבר שפתיים ולא אמר סתם לרמוז דע"י
בעלבות יקויים בו מק"ם בפיו ובשפתיו כבדוני
וכר' ותפילה כזו היא לך מיעוט וגם למחסור:

בכך עלב יהיה מותר ודבר שפתיים לך
למחסור. אפי' לרמוז דהן באדם השטן
כולך תמיד אחריו לשטנו ובשעת התפי' יהיה
נראה לו כאלו משא כבד עליו אפי' זמן מועט
לא כן בדברים בטלים וכיולא יערב לו ויבושם
כל מה שיעב וידבר יותר ולא יהיו עליו למשא
וז"ת בכל עלי' מוט' למפרע בקל להרים ערב
יהיו מותר ר"ל כל מה שיעב בבכ"ג יהיה
עליו די והותר לך ודבר שפתיים לך למחסור
כל מה שידבר יהיה דומה בעיניו למעט וק"ל.
ומע' ס' כמהר"ם פנחזיל נר"ו הכוח אמר
בחו"ת בעניין זה וכוח שהכתוב בא להזהירו
שבתפי' כל שירבה משובח. ובדברים להפך כל
מה שיחסר הוא יפובח וז"ת בכל עלי' לריך
שיהיה מותר שיותיר כל מה שיכול. לך ודבר
שפתיים לך למחסור שיחסר כל מה דאפשר
עכ"ד ול"ו וחזרתי לנאר עפ"י דרך הפ' דר"ת
בכל עלב יהיה מותר וס"ת גי' שטן בדקדוק:

אנ אפי' ודבר שפתיים לך למחסור ר"ת ודבר
שפתיים גי' משה וס"ת מר לומר דאם
תיהה לו לאדם משה רעה ורמז בחותיות מר
למאמר הכתוב ומולח תני מר ממות את האשה
אל כל מה שיוכל למעט בדבור עמה אז טוב
לו מלטמק ויפה לו וז"ם ודבר שפתיים ר"ת

לחסה וס"ת מר דחס נפל בגורלו כזו בחסה
לז בעלה היעולה ודבר שפתיים אך למחסור
שימעט כל מה שיוכל ולכך לחמר ד' לשונות
מיעוט לחר מיעוט לרבות מיעוטים מעטן מן
המעטן כי קרא כתיב וברוב דברים לא יחדל
פשע ואפי' לרמוז בס"ד כי דבור גי' ריב סם
רמז דעל ידי הדבור נמשך הריב וק"ל :

א"נ אפי' בתו"ח והוא עפ"י מגז"ל שמדת
הטעבון היא מגוחה עד מאד כן לגבי
עבודת ה' וגם לגבי חדם והתקנה לזה לחת
מג' תקנות הוא הדבור שידבר במר שיהו ואז
יפיג לערו מעט מעט לגרסתו ע"ד מ"ש שהע"ה
דחגה בלב חיש ישחגה ודרשו ז"ל ח"ת ישחגה
חלא ישיחגה לאחרים ופוק חזי מ"ש ה' חדרת
חליהו בבלי יל"ו ס' ויקבל בתו"ב ובחום הרחות
עיניך תחזינה מיתרים שכל מה שנעלב מושך
עליו מדת הטעבון ביתר שחת וב"מ גורס לטעמו
חולחים מסוגים וז"ח בכל עלב כל לרבוי לחת
ר"ל כל מה שמרבה הטעבון והיינו מסיחו
מדעתו לו מסיחו לאחרים יהיה מותר ר"ל
מתרבה הטעבות ביותר. לכן ודבר שפתיים סם
מדבר בשפתיו ומספר לרתו לאחרים אז לך
למחסור שנחסר ממנו והולך ואך למעט יותר
לת זה לומה ה' בפי בניות לחד שהיה לבל ב"מ
והיתה לרתו גדולה לפ לליהם ושל"ת נתקבלו
דברי יהי"ל שתמיד יעלו לרצון לברינו לעבודתו
ית' כי"ל. ת"ל אפי' דהוא רומז דשם רוצה לטעו'
ליזה לדקה ועשה חותה תכף ולא יתאחר לפי
שע"י הטיכוב היל"ל מקרו ולא כן בשעת
חיסום וז"ח בכל ע"ב טו' עשית לדקה במהר'
יהיה מותר ע"ד לדיקים חומרים מעט ועושים
הרבה. לכן ודבר שפתיים שדבר בשפתיו ולא
עשה אך למחסור שע"י טיכובו ושהייתו היל"ל
מקרו וממניא לו סבורות ותוחנות לבטלו וק"ל.

נחלו פתחים חולת וערומים יכתירו דעת
פי' כי מלודת דוד ז"ל וז"ל יכתירו
דעת חומזים בדעת ועושים חותה כתר לרחסה.
אפי' לרמוז בשמז"ל דתי' דעת כיוו' לתורה
כמ"ש בסוטה דמ"ט ז"ל ואין דעת אלא תו'
שנאי נדמו עמי מבלי הדעת ע"ם וידוע דע"י
התורה משבר כח ס"מ ולא כן מי שחיו עוסק
בתורה מגביר עליו כח הדין ומיתתו על ידי
מלאך המות וז"ם נחלו פתחים חולת ר"ל
חומזים בחולתם כחדם בנחלתו כמו שפי' כי
מלודת דוד ז"ל ונוט' נחלו פתחים חולת גי'
סמא"ל וגם ס"ת חותיות מות ר"ל בחייכם
ובמותם מסובבים בס"מ הוא שטן הוא יל"ר
הוא מ"ה שכתורה משברת כח היל"ר והכפך
להפך. אבן וערומים יכתירו דעת היינו התורה
יעטו חותה כתר לרחסה כנז' ובזה הם משברי'
כח ס"מ ולא ים לו שליטה עליהם וס"ת
וערומים יכתירו דעת שם רמז שמשברים חת
המות הוא ס"מ שנקרא מות ע"ם שממית חת
הבני חדם כי כל מלאך נקרא ע"ם שליחותו
ולא זו בלבד אלא לימוד התורה מקרב חת
הגחולה כמ"ש גם כי יתנו בגוים עתה אקבלם
ולכך ר"ת יכתירו דעת גי' דוד שמקרבים חת
ביחתו יה"ר שיבב"ה :

מציך נפשות עד חמת ויפית כזבים מרמה
אפי' בבק' מה שתי' לטעות רובה
דע"י התו' כי היא מכמתכם וכו' וממדדי
עדיפי מרובה וז"ח מליל נפשות ר"ל נפשות
ישרחל מן תוכ"ע הוא ע"י התו' וז"ח עד
חמת היא התו' שנקרחת חמת ועוד נוט' חמת
הוא חגדה מקרא מעשה תלמוד תוספתא
כמ"ש כי שער החלר ז"ל בסוף סוי' רל"ח ע"ש
כי ע"י כל הני מילי מעלייתא חדיד ותימת.
ומזה יולח לך ויפית כזבים מרמה וגוט' מליל
נפשות עד חמת מן תומות טולם וק"ל :

ביראת ה' מבטח טוז ולבניו יהיה מחסה
אפי' דיוטא דלא זכו למתנת
הארץ כי אם ללמוד בתורה ומלותיה וקרא
כתיב ויתן להם ארלות גויס בעבור ישמרו חוקיו
וכו' דהל"ה ד"מ הם גוליס מהרלס כדכתיב
על מה חבדה הארץ ויחמר ה' על עזבם חת
תורתי עי"ן מ"ם ה' שער החלר ז"ל די"ד
ע"ד דמ"י נקראת עז יע"ם וז"ח ביראת ה'
דחיבת ירח"ת היא גי' תורה ועם חות ב' גי'
תרי"ג לרמוז לתרי"ג מלות שבה ור"ל שע"י
שעסוק בתורת ה' ומלותיה אז יהיה מבטח
עז שנהיה בטוחים לשבת בח"י תמיד כל הימי'
על מלנו ונחלת חבותינו ואז ולבניו יהיה
מחסה שלא יהיו מטולטלים חנה ואנה דקשה
טלטולא דגברא וכו' וק"ל :

ובהו"ח

ובאו"א ופ"ל פסוק זה עם לירוף הכתוב
דלעיל מיניה ועוד נכתי את הידוע
כי כמה תי' נאמרו בזוה"ק מרז"ל לטעין טעמא
רובא וכל"ל הוא מה שתי' ז"ל דלגבי בן ליכא
טעמא רובא דהרי הבן לילך אחר אביו. ועוד
תי' דע"י התורה יהיו מחדדי כנז"ל ועוד
דע"י יציאת מ"י כו"ל קבוע וכל קבוע כמחלה
עמ"ד. ועוד כמו שתי' ריב"ק להכוות מינה
ניעקב כתיב ע' נפש ובמצו כתיב ו' נפשות
הלא לפי שהם עובדים לאלוהות רבות לה כן
עם בנ"י הם עובדים לאל אחד ובזה יתרחל
כמה רבים ע"ע בסה"ק וז"ש מגיל נפשות עד
חמת ר"ל שהקב"ה שהוא עד חמת ע"ד הוא
בעד הוא הדיין מגיל נפשות יצרי מן תוכ"ע
מטעמה הלזו ומוטי מן חומות עולם כנז"ל ונקוט
כלל זה בידך ויפיות בזבים מרמז והבן מפרש
טעמים למצה לסתור טעמתם הפגומה וז"ש
חדה בירחת כי מוטי בשביל ירחת כי הוא
הרומז לתי' ריב"ק שנאחזו עם בנ"י עובדים
לאלוה אחד ולכך יצרי הם רבים ועוד זה גי'
ירחת היא תורה לרמוז לטעם מחדדי כנ"ל
ועוד מוטי בירחת כי מצטת גי' בן כי ע"י
התו' וכירחה נאחזו בנים למקום ולגבי בן
ליכא ט"ר. ועל הרצתה ליו תשיבנו מכח מצטת
עז שהיא מ"י הנקראת עז כנז' שיצרי הם בטוחי'
וקבועים בא"י וכל קבוע כמחלה עמ"ד ומכח
זה ולבניו הם יצרי יהיה מחסה. וחתם את
תרי"ם ירחת כי דוקא הוא נכח מקור חיים
והוא רומז למ"ם בם"ס דסנהדרין מניין
לתחה"מ מן התו' ק"ו ומה רחם שמכניסין
בו בחשאי מוליאין ממנו בקולי קולות שאול
שמכניסין בו בקולי קולות ליתו דין שמוליאין
ממנו בקולי קולות יע"ש ורז"ל אמרו וכדומה
שהוא מה' מרחה כגדול ז"ל שמכה תחה"מ
אלו כרבים דכתיב מחיו ד"ב הם עם חין
לכם מספר לה כן תוכ"ע כלין ולה ויחל כן
יורד שאול וכו' וזה פי' הוא כותב הכי מי
מנה עפר יעקב וכו' וז"ש ירחת כי דוקא הוא
מכח מקור החשב שלמדנו משם החיים הוא
תחה"מ וזה לסור ממוקשי מות הם תוכ"ע
ועליהו נאמר ברוב עם הדרת מלך ובחפש לאום
דהיינו שהם לחפשו ותמו וכלן נחשבו מכח
מחתת רזון היא המיתה שלהם ודו"ק:

א"נ ופ' בפשיטות דידוע קרא דכתיב לחשיח
חכמה ירחת כי' דע"י ירחת כי' זוכה
לחכמה. עו"ן דהבנים הטובים יהיו מסיבת
אביהם שם הוא ירא כי' והוא גם בניו מסתמי
מעמו ירחו וכן יעשו וכשתא מ"ם וז"ש בירחת
כי' אז מצטת עז היא התו' דא גרמא ליה
ירחת כי' וממילא לוותא גם ולבניו יהיה מחסה
גם הם ילכו טפ"י מדותיו כי' יזכו מכי"ל:

סי' מזון בן חכם ישמח אב וכסיל אדם בוזה
אמו. כדקדוק מבואר דאמרו זה
שמיים וכסיל אדם בוזה אמו דזה אינו כפך
הקודם והו"ל ובן כסיל בוזה אמו כמו דנקט
במקום אחר ובן כסיל תוגת אמו. ואפ"ל בס"ד
דרך רמז טפ"י מגז"ל לחזכו מצוות לא יוכל
לתקון זה ת"ח כפורש מן התורה. עו"ן דתורה
שבע"פ מכונית בשם אם דכתיב כי אם לבינה
תקרא' ודרשו ז"ל כי אם לבינה תקרא. והשתא
ת"ש וז"ש בן חכם ישמח אב הוא הקב"ה וכסיל
אדם ר"ל אם אחר שנקרא בשם אדם והוא ת"ח
פירש מן התורה וקנה שם כסיל. דע נאמנה
כי הוא בוזה אמו היא תורה שבע"פ שמכונית
בשם אם שאלולי שהוא מבזה אותה לא היה
מניחה וכולך לו. ת"ל בוזה אמו רומז לשכינה
כי תורה שבע"פ רומזת לשכינה כידוע וק"ל:

מזב מרוחת ירק ואהבה שם משור אבוס
ושנאה בו. אפ' לרמוז דידוע דעיקר
לימוד התורה לריך שיכא לש"ם ולא לשם פניה
ח"ו ובפרט אם הוא ת"ח ולומד תורה לקנטר
ולהתיכר שזה המור מן הלומד לשם פניה אחרת
כמאמר התנא ולא קרדום לחפור בהם. עו"ן
מגז"ל בש"ס מדאלכיתו גרמי בי מדוי זילו
אלו בשרא שמינא בי רבא היינו לרמוז שדברים
קלים בתו' קרא אותם גרמי ודברים חריפים
כיוצא אותם בשם בישרא שמינא. וז"ש טוב
מרוחת ירק ואהבה שם היינו שילמוד לפילו
דברים קלים כמו מקרא מצוה וכיולא לש"ם
ולא ילמוד חריפות כדי לקנטר ולהתיכר להרחות
עלמו שהוא לומד טוב מחבירו. וז"ש טוב
מרוחת ירק ואהבה שם היינו דברים קלים
שבתו' לירק שהוא דבר קל ע"ד מאמז"ל דאכיל
קקולי מקיקלי דמתא יתיב דאכיל חליתא וכו'

ופירש"י קקולי דברים קלים וריקות. ואפי' לרמוז ג"כ שתופת שם ע"ה גי' מקרא. גם מוטריקון משנה. שאם ילמוד דברים אלו ע"ם כש חשובי וטובים יותר מעיר אבוס היינו רמז לתלמוד ופוסי' ומריפות ומנאה בו שצתוך לבו שנאה על חברו שלזו לומד כמותו וחבירו ג"כ שיגע אותו וק"ל :

א"נ אפי' לרמוז ואהבה שם והוא במה שי"ל דלמה נקטו רז"ל לומד תורה לשם שמים ולא לאמרו לשמים ותו לא. אלא אפי' שיובן דלריך האדם בעת לימודו בתו' לשמה לכוין שעי"ז יתלקטו ויה"ק שם רפ"ח לקשטם לשכינה שהיא ב"ן ורפ"ח וב"ן גי' ש"ס ולזה אמרו לומד תורה לשם שמים לש"ס דייקא שיכא כוונתו להקן הרפ"ח וב"ן הנז'. והשתא ח"ש הרמז בקרא טוב מרוחת ירק ואהבה ש"ס ר"ל שכל חפלו ואהבתו בלימוד התו' לתקן הש"ס הנז' ואפי' שילמוד בקרא או משנה כנ"ל כי על הרוב שם ילמוד הלוש במקרא או משנה לא יהי"ל פניה זה והוא יותר טוב מעיר אבוס ושנאה בו כנ"ל. ואפי' כי תיבות שור אבוס רשפט וסופס ש"ס הוא הגמרא והתוספות שבתוכם הנשתרים גי' יהר והוא יהיר הכתוב בקרא שהוא הגאוה כי היו"ד חינה יולאה בנקבה וכמ"ש המיד"א ז"ל בכ"מ ובא הרמז כי הוא לומד בש' הפוסקים וכיולא אצל בתוכו יהיה מורבו היא הגאוה להרחות עלמו שהוא מעולה על חבירו ולכך רמז זה בתוך התוי' כי היא טמונה בלב. ח"י לרמוז בפשט הכתוב כי דרך העולם כי תוכיח הלומד לש"ם כגון מקרא או משנה וכיולא יותר מן הת"ח כי הם שונאים תותם לעלם ולבשר ע"ד מי יתן לי ת"ח ואנשכנו כחמור וז"ח טוב תרוחת ירק שהוא מקרא וזה ואהבה שם שכל העם יעידון יגידון מקודם מקודם משור אבוס הוא תלמוד כי בזה ושנאה בו. ותכלית הדבר שאם יתרחה לו שגרם ע"ע שנאה בלימודו בתו' מה יעשה ויהיה תהוב יניח מעט מחכמתו וילמד את האדם דעת ובינה דברי חכמים וחידותם ובזה יהיה תהוב למעלה

ונחמד למטה וק"ל :

שמחה לאים במעגה פיו ודבר בעתו מה טוב. והנה רש"י ז"ל פי' וז"ל שמחה לאים במעגה פיו כשמעגו על ידי מעגה כך ודבור נחת הבריות לוהבים לותו. ודבר בעתו מה טוב שולאים בהלכות פסח ובהלכות החג בזמנו עכ"ל והרולה יראה שכפי פירושו ז"ל אין לו קשר לתחי' הפסוק שמדבר על מי שכל דבריו בנחת וכו' אלא לפי"ל בדרך רמז והוא עפ"י מ"ש במפי' ז"ל דהן חמת תלריך שיהיו דבריו בנחת ועמוד עם הבריות עכ"ז שם רולה להחזירם מדרך הרע לדרך הטוב והולרך הדבר לדבר קשות ותגבר כאדי ויעיז פניו לדבר דברים הלריכים הן קשות הן רכות כפי הפעם הלריכה ומודע דדבור הוא קשה וז"ש שמחה לאים במעגה פיו ור"ל ע"י מעגה רך לוהבים לותו הבריות אלא עכ"ז ודבר בעתו מה טוב שאם יראה הפעם לריכה לכך ידבר אפי' דברים קשים ומדרבא בזה ימלא מן שידבר האמת והלריך. ור"ת ודבר בעתו מה טוב ע"ה גי' מן וק"ל :

א"נ שמחה לאים הוא הקב"ה שנקרא אים במעגה פיו של האדם והוא כפי פי' רבותינו. והובא ברש"י על בעלי תורה אם מולאים בפיהם מענה אז תתקיים גם ויאמתו. וגם הקב"ה שמח. ח"י ודבל גי' רי"ג לרמוז שאף שילטרך לעשות ריב עכ"ז לא יהום כי במקום חילול ה' אין מולקין וכו' :

שמרה לאים במעגה פיו ודבר בעתו מה טוב. אפי"ל דרך רמז במ"ש במס' כתובות דס"ו וז"ל הכוח דאתא לקמיה דרבא אמ"ל במה אתה סועד אמ"ל בתרנגולת פטומה ויין ישן אמ"ל ולא חיישת לדוחקא דלבורא אמ"ל אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתניא עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אוכלם בעתו בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן לו הקב"ה פרנסתו בעתו אדהכי אתאי אתתיה דרבא אלא חזייה ליה תלישר שני ואתייא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן אמר מאי קדמאי אמ"ל נעניתי לך קום אכול ועי"ש בפירש"י והשתא ח"ש וז"ש שמחה לאים היינו לאים האורת במעגה פיו שבשיב לרבא. ומה הוא התשוי ודבר בעתו ר"ל דבור בעתו שאמר הכתוב ואתה נותן להם את אכלם בעתו מה טוב שהיא רלויה שאין עליה

הטובה. ס"ג דבמעשה שנזדמן לחתני לחתיכה דרבא ולחייא ליכה תרגולת וכו' למפרע כיכ לו שמחה וכנאה בזכ שנראה לכל שהקב"ה מזמן להדס וכו' ולחייכ ממעשה דרבא דאתני לחתיכה דלא חזייא ליכ וכו' וכולרך לבקש ממנו שימחול לו וז"ש שמחה לחיים במעשה פיו והעיקר השמחה ודבר בעתו מה טוב שנזדמן כדבר בחמותו של רבא הביאה לו תרגולת פטומה וכו' ולפי לופן הס' יבא רמז טוב ודבר בעתו מה טוב גי' זן שמחיבת בעתו מוכח שכפ"ת זן לכל חו"ע פרנסתו וק"ל :

מתן חדס ירחיב לו ולפני גדולים ינחנו. לפי שכ"ד לרמוז בתיבת לץ שפ"י מכ שפי' ז"ל בכונת הכ' די מחסורו חשר יחסר לו דהכוונה כי לותיות המלטיות של עשיר במילוי כס גי' ל"ו והוא ע"ין שי"ן יו"ד רי"ש החותיו' המלטיות גי' ל"ו לא כן מילוי לותיות עני גי' ס"ג ונחסר מן כעשיר י"ד והוא לומרו ד"י מחסורו חשר יחסר מן ל"ו של העשיר וז"ש מתן חדס הוא חדס המעלה ירחיב לותיות לץ של העשיר ור"ל שיתן לדקה בנדיבות לב ובזה ולפני גדולים ינחנו וק"ל :

מתן חדס ירחיב לו לפ"ל בס"ד במה שרחיתי להחיד"א ז"ל בס"ה רחם דוד ס' משם מר חביו ז"ל שהקשה עמ"ש ז"ל דהמחזיק ביד ת"ח לעת"ל זוכה להיות בחילתו דח"ו זה בזיון לומרו דהס שקלי וטרו בהורת כ' והוא לא ידע ומשם ומכו כבוד זה ותי' הוא ז"ל דמחסדו יתי שממלדין לומרו לת"ח כל התורה שלמד ת"ח וזה שפיר מלי למיקס כנגד חורן של חכמים וילפי כי הדדי עכ"ד בקילור נמרן. חשר בזה ס"ם וז"ש מתן חדס ירחיב לו ר"ל זוכה להיות מתרחב לבו בתו' לף חס לא למד בעוה"ז וזה טבח חלה עבדי ליה ולפני גדולי ינחנו וים לו מ"ר וכבוד בזה ולא בזיון כיון דשקולים הם ויבואו שניהם ודו"ק :

ובאו"א שמעתי דרך לחות דהכתוב הזכיר הממחזיק ביד ת"ח קודם לו וכדכתיב שמח זבולון בלחתך ויששכר באהליך וזכו זכייה גדולה וז"ש מתן חדס ירחיב לו ויהיה לו כבוד בחופן שיזכירו חותו קודם לת"ח וז"ש ולפני גדולים ינחנו וק"ל :

סי' **מז תועבת** כ' כל גבה לב יד ליד לא ינקה. לריך לדעת תיבת כל מאי לחש לרבות כי כל לרבות. ולפ"ל בפסיטות כי הנה יל"ר בח לחדס להטעותו בפיתויו כי בשלמא לם יהיה עני לו טפש לא לית ליה בשה להתגאות לך בשיהיה החופן שכוח עשיל לו חכם לז יש לה לגאוה מקום לחול ולהיה ביהה ריקנית. ולפי החמת הכל הבל ורעות רוח כי לפי חכמתו יתי ועשירותו הכל כלין נגדו. ועפ"ז מקום שמליט גדולתו שם מליט עטותנותו. והשתא ס"ש וז"ש תועבת כ' כל גבה לב כל דייקא לומר דלף מי שים לו לב להתגאות עכ"ז הוא מתועב ולמה יד ליד גי' ח"ן לומר דלף לם זכה לתו' שמעלה חן הוא שנוי :

חמת מלך מלאכי מות וחיש חכם יכפרנה בתור פני מלך חייט ורלונו כעב מלקוש וכו' לפי כס"ד עפ"י מ"ש רז"ל לחלק דשלטי חריכות יתיש מחמת מעבור ע"מ מחריכו' ימיש ע"י התורה וכמ"ש כי חרן חמדה ס' יתרו ד' כ"ו בכוונת הכ' כי בי וכו' יע"ש. ור"ל דחמת מלך הוא קלי טל ס"מ דהוא מלחך המות דלפטמיש ניטל חיזה שמה ברעות בחמתו חימה שפוכה וכמו מעשה דכגמרא דמ"ל כיכי יכלת לה ממ"ל הות נקיטת מן חסף ומחרת חותיבתא בחרעא וכו' יע"ש דעשה לה ערמה ותחבולה להוליע מזלה כיע"ש וחיש חכם יכפרנה ל' קטן ע"ד בעת לכפורי ידיה בהכוא גברא שחותה חימה שעשה ברעות. חיש חכם יכפרנה שיהיה הוא בכס לכן יש סוג חחר בחור פני מלך חייט שיהיו ימיש של התוספת ימיש של חייט וזהו בזה הוא התורה הוא שנקראת חור וק"ל **ובזה** מ"ש כני קרחי דבתר הכי לחכם לב יקרא נבון ומתק שפתיש יוסיף לקח מקור חייט שכל בעליו לב הכס ישכיל פיהו ועל שפתיו יוסיף לקח לוף דבש חמרי נועם מתוק לנפש שיהיה לו שלוס עם כ"ש ע"י התורה היא הלוף דבש ומרפא לעלם לכן יש דרך בחייט לחר ע"י יבר לפני מ"ש שיהיה עניו כי חי' יבר מורה על בעניו. כמ"ש בפ' כיסוי הדם בחומש וכו' מה חומנותו וכו' לפני הוא ס"ת נוטי שטן יגר חויב

מכן לפי ואחריתה דרכי מות כ"ל ענינות כי
מה שהיה גזור הוה בא וזה מכח עמל הוה
הרשע עמלה לו הוה הצדיק ומעפ"כ תכף עליו
פיהו. מ"ל לפי יסר לפני איש הוה כס"מ שהוה
קרוב בעיניו להוסיף לו עי' בזוהר ויקרא
דרע"ב ע"א ועי' שביבי מוגה מ"ל לפי כי
ידוע מ"ם הסופי כי כוחתו הוה כדי שלא ילמו
כוב שנותיו בקדושה ויכול להטעיתו וכמ"ש כי
משנת כ"ף בפי התרגום יב"ע יה יוסיף
וכו' ות"כ ז"ף יש דרך ישר לפני איש הוה
כנז' רמז ליערף בישא וכל כוונתו ואחריתה
דרכי מות כדי לפתותו ולהפילו ברשתו :

א"נ נפש עמל עמלה לו כי לחכ עליו פיהו.
איש בליעל כורה רעה ועל שפתו כאש
לרשת הוה רמז הרומז בס"ד למ"ם התר"י האי
זלוק"ל דאם שותק על עלבונו טושה עמו
חליפין וכן נמי בספור לה"ר על חבירו לץ
יחליף ולץ ימיר אותו רע בטוב וכו' וז"ש
נפש עמל הוה שהיה עמל מקודם בתו' ומלות
שחיכף לאותו הצדיק כאלו עמלו לו לצדיק ע"ד
יכין ולדיק ילבש וזה בסיבת כי לחכ עליו פיהו
וגם יש סוג אחר בזה דהיינו איש בליעל כורה
רעה שתמיד בלשונו הרע כורה כורה אחר כורה
לחברו להפילו ובשביל שפתו ותי' על כמו בסיבת
שבסיבת לשונו כורה רעה ולכך שתים אלו
הרעות יהיו נכוין בחמין כאש לרשת הוה גהינם
כיון שילאו נקיים ממעשיהם הטובים ותי' לרשת
אותיות תבגל רמז שאע"פ כן תעשה להם בגהינם
בבני קרח וק"ל :

ב"נ חכם יסכיל פיהו"ו גי' ק"ף ס"ל ע"ד
מהר"ל היות דומה שוה פרקו מאה
לשוה פרקו מאה ואחד. ועל שפתיו יוסיף לקח
בא לרמוז על הכוה תלמידה שהיה שוה לו
רבו פרקו ת' פעמים פ"ף הלך רבו לשמחת
חופה וע"ז לא היה שוה בסוף תגא ליה ת'
מאה זימני אחריני ודמייא ליה וכו' וזהו רמז
ועל שפתיו עם האותיות גי' תת"ף ס"ל לת"ת
שלימדו ובזה יוסיף לקח התלמיד וק"ל. מ"ש
טפ"י פשט לשון הגמרא היות דומה וכו' וה"ק
לך חכם גי' ק' ול"ל שאם לימדו ק' פעמים
אז יסכיל. אך פיהו גי' ק"ף ס"ל אם למד
ק"ף אז ועל שפתיו יוסיף לקח טוב וק"ל :

ג"ב חכם יסכיל פיהו ועל שפתיו יוסיף לקח
ראיתי לה' ויאמר עזרא הנד"מ שפירש
במאז"ל מה תשבה ללשון אסרתי אותו בשתי
חומות אחת של עשן ואחת של אש וזהו חומרו
לך חכם יסכיל פיהו ס"ל מכח פיהו שיש לו ב'
חומות ובשביל שפתיו יוסיף לקח בחורה ע"ד
כי לקח טוב וכו' עכת"ד בקילור :

א"נ אפ"ל דרך רמז בס"ד דנוט' לך חכם
יסכיל גי' מ"ח רמז לחורה שנקראת במ"ח
דברים כמ"ש בשבועות פ' קניין. וגם לריך שיחזור
על לימודו ק"ף פעמים כמ"ש לימו דומה שוה
פרקו ק' לשוה ק"ף וז"ש יסכיל פיהו"ו וכמדומה
שכמפי ז"ל קדמוני זהר. אלא לריך דוקא שיתכוין
לחדש חידושי תורה. ויולית חלקו לחורה. בפועל
היינו להעלותם ע"ס ובדיו ולא ילכו לחיזוד
שבעוה"ב שכתב מלוייה ובפרט בזה הזמן וז"ש
ועל שפתיו ר"ל מלבד מה שלומד בשפתיו עוד
יוסיף לק"ח תוספות חלק בייהו שיולית חלקו
שניתן לו מבר סיני ותיבת חלק נוט' לחדש
חידושים קדושים הן כס שניתנו לו מקדם
קדמתה מיום שניתנה החורה על הר סיני וזה
יגרום ביתת משיח בן דוד בב"א. ותיבת שכל
עם האותיות והתיבה גי' דוד בן ישי כ' יזכנו
בב"א :

א"נ מלורף לזה ועל שפתיו יוסיף לקח ס"ת
לו פ"ח ר"ל ע"י שלומד בחורה תמיד
יוסיף לו פנים חדשות בתו' ע"ד מ"ש ע"פ
ולבו בכם יגיעת בשר ר"ל כל מה שמוסיף
וחוזר על לימודו יתחדש לו חידושים חדשים
שלא הבין מקודם וז"ש ועל שפתיו ר"ל כל מה
שחוזר על לימודו יתחדש לו פנים חדשות וזה
רמז לו פ"ח נוט' פנים חדשות ע"ד שבעים
פנים לחורה וחז"ל כמה וכמה שבעים. גם רמוז
בנוט' ועל שפתיו יוסיף לקח גי' שמו ר"ל
שמיחד שמו ית' בלימודו. עוד בה רמז במספר
שמו ע"ד שפרשו בפ' זד יכיר לן שמו שהכוונה
בשם הויה ב"ה שם תמתר י"י פעמים י"ו
גי' רכ"ה. ו"ה פעמים ו"ה גי' קכ"ח. ס"ה
גי' שמ"ן ובכח החורה יחזקן הכל. גם רמז
נוט' ועל שפתיו גי' משה שבתחילה ישא משה
לשכך הילה"ר ומח"ב ולמוד בחורה וז"ף יוסיף
לקח

לקח. גם תיבות יוסיף לקח גי׳ ס״ד שיעור התימוק חלב ומוחר ומובא כמו כן בתורה כל מה שיעור וכולך הוא מוסיף בחידושי תורה ודו״ק :

משכיל על דבר ימלא טוב ובוטח בה׳ מצריו. תפ״ל דרך רמז במה שמזמ״ל בגמרא ברכות דמ״ד כל המעיין בתפילתו צא לידי כאב לב שנא׳ תוחלת ממושכה מחלה לב וכו׳ ופריך המתריך בתפלתו מתריכין לו ימיו ושנותיו לא קשיא הא דמעיין כב הא דלא מעיין כב. עוד אמרו שם אמר ר׳ יצחק שלשה דברים מזכירין עוונותיו של אדם ואלו הן קיל נטוי ועיון תפילה ומוסר דין על תבירו לשמים ופירש״י מזכירין עוונותיו שעל ידיכן מפשפשין למעלה במעשיו לומר בוטח זה בזכיותיו נראה מה הם. עוד אמרו שם אחר מה שתילו הא דמעיין הא דלא מעיין והיכי עביד דמפיש ברחמי. טו״ן מ״ש כ׳ כרוב ממשה הגד״מ משם התיקונים בהקדמה ד״ב ע״ב ע״פ ובטל כנפיש יגיד דבר דתי׳ דבר היינו לעותא ע״ש וזכה מ״ש וז״ש משכיל על דבר היינו התפילה דמפיש ברחמי ומכוין בה להבין פירוש המלות ימלא טוב. אכן לפ יבטח בזכיותיו שתתקבל תפלתו בודאי אלא ובוטח בה׳ מצריו שיבטח בה׳ שישמע תפלתו וק״ל :

משכיל על דבר ימלא טוב ובוטח בה׳ מצריו. תפ״ל עפ״י הידוע דהכותן לדקה לעני מתברך בז׳ ברכות והמפייסו בי״ח כנז׳ בגמרא עוד ידוע בשמאל סוף מס׳ פאה מי שלריך ליטול ואינו נוטל לינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו וז״ש משכיל על דב״ר ר״ת רם בנתינה דיבור ימלא טוב ר״ל טוב ברכות כו׳ של נתינה וי״ת של דיבור ובוטח בה׳ הוא לגבי עני דהיינו שלריך ליטול ואינו נוטל אלא בוטח בה׳ מצריו :

ובזה ר״ת כוונת הכתוב בתהלים סי׳ מ״ח וז״ל אשרי משכיל אל דל וכו׳ כי ישמרהו ויחייהו ואומר בארץ דים שם קרי וכתיב בתיב י״ת שר וקריגן ואומר לרמז לנז״ל כי מי שמשכיל אל דל שם פיוס מתברך בי״ת ואם נתינה מתברך בר׳. ובאו״ה לפי דידוע מ״ש בעלי המוסר למין לאדם לדבר שוס דבר עם הבריו עד שידע מה יגיע מאותו דיבור שלא יגרום בדבריו לזכה מחלוקת או שנאה וכיולא וז״ש משכיל על דבר דהיינו דבריו ימלא טוב וק״ל וזכה ר״ת כו׳ הכתוב לעם וז״ל לב תכם ישכיל פיהו זה לרמוז לפי׳ לאזן דמי שכוח תכם ישכיל פיהו דהיינו שמפייסו לעני ול״ת לאין לו שכר לתדרבה ועל שפתיו יוסיף לקח שמוסיף יותר מן הנותן ר״ת מי שכוח תכם שאין עולה בידו ליתן לדקה ישכיל פיהו שיפייסכו וק״ל :

צוף דבש. אמרי נועם מתוק לנפש ומרפא לעלם. רש״י ז״ל פי׳ פסוק זה על ד״ת וז״ל אמרי נועם ד״ת. ואפי׳ לכסמיך לפי דבריו ז״ל כונת רמז שאפי׳ דבריו הם בנועם שיש שכל שומעיהם יערב לו ויאמר לי לי וכמ״ש הרב מלודת דוד ע״ש. וגם ס״ת גי׳ אמ״ת שם רמז כיון שאפי׳ בדברים בטלמא דבריו דברי הן כ״ש אם הם על דבר אמת היא התורה וכ״ש אם הם אמת ולדק הוא בהם נפשל ועקש כי אם מוסרים ומדות והוא גם הוא בודאי מזכה לקויים לת המוסרים הנז׳ קודם יוכיח להחריש בודאי שדבריו נאמתים ועושים פירות וזה רמז בנוע׳ לוף דבש אמרי נועם גי׳ קמ״ה נוע׳ קשט מקודם הגוף ר״ל קודם שתוכיח להחריש קשט את עלמך תחי׳ ותח״כ קשט אחריש וס״ת לוף דבש אמרי נועם גי׳ תק״ל רמז דתלת״כ יבא לו תקלה שיאמרו לו טול קורה. אכן כ״ז כמוסר יכיה בנועם שיש בעוה יתיכה כדי שיהיו דבריו נאמתים ויהיו דברי הן ותחנונים בשעת תוכחה לחברו. כגון שיאמר לו אחי ורעי עד מתי לאחמו גרדמים ויצנים בתרדימת הילה״כ שהוא שאול שבעיסה להחטיאתו ועד מתי לא נחוס על שכינת עוזנו שהיא בגלות עמנו בעוונותינו וכיולא בזה ואז מובטח לו שדבריו יעשו פירות ופירי פירות וכ׳ יסיר מסוה הטורון מעל פניהו ויאיר עיניהו לאור בשור החיים היא תוה״ק ואז נעלה על כל ליון יכודה ירלה בב״ה. גם ק״ה קשט מברה החחריש כי אחר שהקשט את עלמך אז מברה חושב להוכיח :

ברצות כ׳ דרכי איש גם אויביו ישלים אתו אפ״ל דרך רמז בס״ד כי בחדש

ע״י כתעו׳ מתמתקים כדינים ומתכפרי לרחמי
ונודע דעם ר״ב כוח דין וכמ״ב יסור יסרני
יה. גם עם מלהים כוח דין וז״ם ברלות כי
דלכי חיש חז גם מויביו כם רמז למדת הדין
והמקטרגים יעלים מתו ונוט׳ גם מויביו ישלי
מתו גי׳ ט״ו כוח רמז לעם ר״ב שכוח דין
וגם ס״ת גם מויביו ישלים כם פ״ו גי׳ מלהים
רמז בלומ״ז דמדת הדין מתמתקת ע״י מעשיו
כטובים וק״ל :

סי׳ יז טוב פת חריבה ושלוב זבח מבית
מלא זבחי ריב ופי׳ כי תשיבה
לכי בגד״מ דלילות גי׳ תיף ולזה רמז ז״ל
ותקח מריס חת כתיף בידה שבכניעה לפי
וז״ם טוב פת חריבה ר״ל ע״י הטוב שכוח
בהורה שיעסוק זבה חז פת שכיח פי חריבה
שתחרב ותכלע ועי״ז גלול מבית מלא זבחי ריב
לרמוז דכל ימי בחדם בגוף שלו כוח בחתי
כילה״ל עם כילה״ט וכשזכה וכבניע לפי חפי׳
כילה״ל משלים עמו וז״ם גלול מידו :

טוב פת חרבה וכו׳. חפ״ל דרך רמז דע״י
עסק בתורה מבטל כח ס״ת וחוגתו
וידוע דאין טוב חלא תורה שנקראת טוב פ״ת
וכו׳ וז״ם טוב ע״י בתורה שנקראת טוב פ״ת
כיינו לולי״ת שכיח גי׳ תיף חריבה ר״ל חז
כיון בחרבן גדול וחז חתי כפשטיה לשון יושב
שחיובם בלחות שלה ומחבטלת וחז ושלוב ד״ה
נוט׳ בעסק בתורה שע״ז אין שטן ואין פגע
רע ונוט׳ מבית חלא זבחי ריב לותיות ממזר
רמז לחז״ל חפי׳ ממזר ת״ח קודם לכ״ע ע״ה
וגם ס״ת טוב פת חריבה ושלוב גי׳ בית ר״ל
שם יהכל בחדם בביתו פת חריבה טוב לו
מבית מהריס שכוח חלא זבחי ריב כי בחשב
עוכה ורה בחולחים כי יכיה ריב בין חיש
לחשתו :

גם חויל מחליש חכח יחשב חוטם שפתיו ינבון
כוה חפשר שבחויל שם כוח מחריש חכח
יחשב. אבן כי מחיל עיני הגולה רש״י ז״ל
והמלודות לח פי׳ כן חלא שכוח מחריבו לחויל
ומשחיקו חזי הכח יחשב. ולדידי ק׳ לי חי׳ גם
לממי חתח. אבן חפי׳ דכבר נודע מ״ם שלמה
הע״ה חל תתן כסיל וכי והכפך לגבי בחכם
חדרבה לריך להוכיחו ולהחזירו כי שמח יש לו
חיזה טעם על דבריו ושם בחולי נוטה חשורו
מני דרך חז תכף ומיד חחר ומודה על בחמת
מודיע דרבנן ובשתח ס״ת חי׳ גם ר״ל ל״מ
שם מחרים ומשתוק לחכם בעת טעותו שבודחי
דלח יודה על טעותו חלא חפי׳ שם מחריש
לחויל לח תימח הפסיד שכרו חלא חכם יחשב
וק״ל :

סי׳ יח מות וחיים ביד לשון ואוהביה
יחכל פריה. עי׳ בחלודת דוד
ז״ל וז״ל בכח הלשון משול כמות והחיים שם
ידבר בד״ת יחיה ושם בלה״ר ימות. ואוהביה.
בחוהב להרבות בה חמריס יחכל פריה שם
טוב ושם רע ע״כ ושפי׳ לרמוז שחי׳ ביד לשון
נוט׳ ל״ב רמז לל״ב נתיבות חכמה. וגם נוט׳
לומד בתורה וס״ת חותיות ד״ן שחם לח למד
בתורה דן חנכי. גם תיבות ואוהביה יחכל
פריה ר״ת וס״ת גי׳ קול רמז שבתורה היה
חחד מני המה דרכי בתשובה שבם קול לוס
ממון. וסמיך ליה מל״ת נוט׳ ממון לוס לחבה
ר״ל שבעל בתשובה בתחילה יקדים ללמוד תורי
ולהתפלל תפלה ישרה שזה יון בו הפסד ממון
חו גוף. ושפי׳ שם יתבטל ממלחכתו זמן מה
היינו כ״ת מניעת הריוח ולח הפסד בעין
שהילה״ר מסיתו לחדם בעניו ממון שלח לעבוד
על בל תשחית ולחת לזריס יגיעו חשר לח
עמל בו וכו׳ והוח לח ידע כי בנפשו הוח
ולזה שלח להיות לו פתח פתוח ליל״ר כן
קדם יתחיל בלימוד בתורה. וזהו ברמז מל״ת.
נוט׳ ממון לוס שם בשתים בחחרות שם בחה
יהיו טפלים לתורה שחחר שילמוד בחו׳ ויעשר
הילה״ר ע״ד מחז״ל ברחתי ויל״ל ברחתי לו
תורה תבלין לז יפנה עלמו חל בשתים בחחרו.
ובדרך לחות שפי׳ כי תיבות ביד לשון גי׳ בית
נוט׳ בעל תשובה. בל תשחית. בתחילה תורה.
והוח רומז חל בחר״ש ע״ד בחמור כי הילה״ר
חומר לבעל תשובה. שלח יעבוד על בל תשחית
בן בגוף לעשות נפש חו בממון. ולזה להלוג
חותו בתחילה ילמוד בתורה והיח שם חיים
לחדם ובבפך ליל״ר :

מות וחיים ביד לשון וכו׳ חפי׳ דבח לרמח
למשית לדקו שעליו חמר בכתוב ובהוח
שפתיו ימית רשע וגם תיבת לשון גי׳ שפ״ו

וזכו כמו מספר דוד בן ישי וחכו כונת הכתוב מות וחיים ביד לשון שכוח דוד בן ישי שעולה
גי׳ לשון וק״ל:

נחך נופל מקור חכמה. עט׳ גי׳ קמח שם
רמז לעשירי עם הע״ה שלריך שיחזיקו
ביד לומדי התורה לפחות שיכיר לכם דמי קמח
ולח יהיו נודדים ללחם חיה ובפרט בזמנים
כאלו שחפי׳ שם רלו ללוות חין מי שילוה לכם
כי חזמן נוגד וכנוגסים חלים לחמור כלו
כלוחתכם הקדומה עד שיתן לכם מחדש וכן
עזכ״ד ות״כ כשיהיה לכם סיוע לפת לחם
לפחות לח יהיה מיוסד ע״ח וכשובדה ויהיה
נחל נופל מקור חכמה לחדש בטובו בכל יום
ויום חדשים לבקריס ובזה יהיה לו להתחזיק
חלק ושכר טוב. ולח ולמד מיתע״כ שכוח בחיר
שבחכוך וכשטחתו בכחלי״ת ועכ״ז חמר ונתן
לי לחם לחכול ובגד ללבוש. שפי דבריס חלו
הס לריכים לגוף כחדש ולח לחפשר לחיות
בלעדם. וכשתח ח״ש כרמז גי׳ קמ״ח בטוט׳
לומר שע״ז יהיה הת״ח נחל נופל מקור חכמה
וכן חמת כי לח על כלחם לבדו יחיה כחדש
ע״ז חס יהיה כחופן שלח ימלח דברי תחרי
יוכל להעשיר כעת וכזמן נפת ומלח וכיולח עד
שיסקיף וירח כי מעמים. ולפי דחמלטי כתיבות
נחל נופל מקור חכמה גי׳ יעק״ב רמז למ״ש
שיקחו ליהיה ומופת מותך מיתע״כ שחמר
ונתן לי לחם לחכול ובגד ללבוש דבר שחי חפי׳
בלעדו ולכך כל מי שיכול להחזיק ולח החזיק
עליו נחמר חשר לח יקיס וכו׳ ולפי בת״ח
שיכול להספיק עליו נחמר פסוק זה וכמ״ש
במד׳ על פסוק זה יע״ש ולשריכם ישרחל כל
חחד כפי יכלתו טובה ומשובה כי יתן לכם
ומלחן מנוחה. ת״י נחל נבע עם כחותיות גי׳
ר״ו רמז לר״ו גבורות מקור חכמה מבטל
חותם שכתו׳ מכפכת מדכ״ד למדכ״ר:

רחנונים ידבר רש ועשיר יענה עזות. חפי׳
דרך לחות דלפעמים תמלח כי
בע״כ ידבר בלשון רך וכת״ח בכפך כוח משום
דחוריתיה מרתחא ליה. וידוע מחז״ל חין עשיר
חלח מן כתורה. וחין עני חלח מן כתורה. וז״ש
לפעמים תחנונים. ידבר רש בע״כ שכוח רש
מן כתו׳. חכן ועשיר כוח כת״ח שכוח עשיר
בתורה ויענה עזות כך כיח דרכה ת״ח לוריתיה
מרתחא ליה. ת״י רמז ליתע״כ ועשיו. שחמ״ל
לחביו קום נח בלשון תחנוניס ולח כן עשיו בלשון
עזות יקום חבי ויחכל וכו׳:

גם מחרפה בחלחתו חם כוח לבעל משחית.
כרוחה ירחה דתי׳ גם דחיק ליה עלמח
טובח ובפרט כפי דברי כמלודות דכוח קחי על
חלחכת התורה ולח חלחכתו ממש חיך יפול
לשון גם דיוק דכל לחתין וגמין רבויין. ועי׳
להרלב״ג ז״ל שפי׳ דחלחכתו ממש שכוח עוסק
להתפרנס בה חך עדיין לח ביחר כל הצורך
יסוד לשון המקרח על מכונו כחשר ירח׳ כרוח׳
בדבריו ז״ל. ולי כהדיוט דתי׳ גם כיח לרבות
וכלל תיבת גם שבמקרח ולח נופל כוח משם
וכ״ק מלבד דחם כוח מחרפה בחלחכת התור׳
בודחי כגמור שכוח נקרח חם לבעל משחית
שכוח כוח כילה״כ שמשחיתו ומפחכו בדבריו
דהן עתה בזה״ז שכוח דוחק פרנסה פטור חתה
מלימוד התורה דקרח כתיב עומה לדקה בכל
עת ודרשו ז״ל זה כזן בניו ובנותיו כשהם
קטנים ות״ש ע״י יגיעתך בחלחכתך ועוזב
לימוד התורה חתה מקיים ב׳ דברים יחד בחיים
כחחד חדח שחתה מקיים עומה לדקה בכל עת
זה כזן וכו׳ ועוד זה בזה יוכר רחמנותך דכתי׳
כרחם חב על בניס וכו׳ ות״ש חם ישמע כחדם
לדבריו חלו יחבד חייו מן כעולם שהם תורך
ימיס וגם כעושר וכמ״ש תורך ימיס בימינה
בשמחלה עושר וכבוד. חלח לף חם כוח לומד
בתורה ורק כוח מחרפה בחלחכתו ממש ע״ז
נקרח חם כוח לבעל משחית שסופו ללסטם
חת כבריות ויהיה ביזוי וגנחי ללימוד כתורה
ח״ו כי ילמדו עמה לחרעה חזו מחי דקמן
שזה כחיים עוזב חת חלחכתו ולומד בתורה מה
כיה לו ויטילו פגם ח״ו. חשר בזה יובן חלני
בס״ד כוונת בכתוב בתהלים סי׳ ס״ב וז״ל
לחת דבר חלהיס וכו׳ כי עז להלהיס ולך כי
חסד וכו׳ וכהוה כוח שבע״ת קדשנו במלותיו
וגזו לעסוק בחלחכה חך שתיס זו שמעתי שהם
כחלחכה וכתו׳ שניהם כחחד טובים ולח
שיתפוס בחחת ויניח חת חבירו בכלל עמו
ונתן טעם כי בזה שכוח תופס כחבל בשני
רחשין ממילח רווחת שיהיה טוב למטיב לכל

לו ולהצי"ת כ"י וז"ש כי עז למלהים שע"י שכוח עוסק גם במלאכה ומתפרנס בנחת לא יהיה לנגוע ח"ו על לימוד התורה וכמ"ל. ועוד נה לדידיה עדיפא ליה ולך כ' חסד כי אתה תשלם לאיש הוא הלדיק כמ' כמעשהו ממנו יהיה. וגם בניו יהיו לומדים בתורה ועוסקים במלאכתם ולא יבלו אחר הבטלה והעלות בטענת שכם מוכני לימוד התורה וק"ל. **ואפ'** שבאה יבואר רמז בכתוב בעמוס סי' וז"ל ובאחת יפסלו וכבוה אל החמור שלא יברר אחד מעניהם ויתפוס אותה לבדה אלא לריך ב' כתובים בבחים בהלכתן וכמ' כדי שלא תלא תקלה מכל חו"א לבדו וק"ל: **ואין** ברגלים חוטא בבק' מ"ם בגמר' עפ"ז וז"ל אסור לאדם שיכוף את אשתו לדבר מלוה שגא' ואן ברגלים חוטא. אפי' כי טוב חוב וס"ת גי' סמא"ל:

מתן אדם ירחיב לו ולפני גדולים יגחנו. אפ"ל בפסיטות בהקדים מש"ל אם בקשת לעשות לדקה עשה עם עמילי תורה כי ע"י ממילא רוחא שתתרבה התורה אל הת"ח ע"י שיהיה לו יגוב לעסוק תכב ובזה גודלי שכוח מחדש בטובו מה שחלק לו כ' בביאה ומוליח חלקי תורתו מה שקבלה נממתו על הר סיני. ובזה מ"ש וז"ש מתן אדם ירחיב לו בעוכ"ז ובטוכ"ב והארן העליונה הנה בחצת ידים. וגם טמון ברמז מתן אדם ירחיב לו גוט' גי' לף ע"ד מ"ם הכתוב מתן בסתר יכפה לף וגם ס"ת גי' ל"ת שם רמז לל"ת קללות הכתובי' במשנה תורה ונלל מכם. וזה שאמרתי לך שזוכה לכל המעלות הנלו הוא אם הוא לפני גדולים בתורה הם הת"ת ויחנו לזה המתן אזי זוכה לכל הנ"ל וק"ל:

מתן אדם ירחיב לו ולפני גדולים יגחנו אפי' לפרש בס"ד במה שידוע במש"ל אם בקשת לעשות לדקה עשה עם עמילי תורה והמפ' ז"ל הקשו דמה הלשון חומרת אם בקשת וכי ברלונו תלוי לעשות או לא יעשה כיון שהיא מ"ע מהת"ץ וק"ל כופין על הלדקה ויש"ל להו דאומרו אם בקשת הוא דמי שעשה כבר החיוב שעליו לפי ערכו והוא מבקש לעשות יותר וילא שלא יעני אז יעשה היותר עם עמילי תורה כי עי"ז שלוס רב יהיה לו ולא יבא ד"מ לידי עניות ובזה יע"ן מתן אדם שנקט על האדם בדקדוק ולא אמר סתם הלדקה או מתנה אלא רמז לתי' המפ' ז"ל דהיינו שבבר נתן חיובו והוא אדם המעלה ומדיב לב והולה לעשות יותר מחיובו וילא שלא יבא לידי עניות וכמש"ל המזבז אל יבזבז יותר מחומש לבך בא הכתוב ולמד ירחיב לו שיכול ובאמי לתת יותר ברחבת ידים ולב ומוט' לו לב וידיש כי תחי' מושב בלבו ואח"ב נותן בידיו. אבן בתנאי ולפני גדולים ימחנו הם הגדולים שלומדים בתו' כי הזכות תועיל לו שאדבבה יתרבה עשרו ויתר שאת. ואפי' דאומרו ירחיב לו היינו תיבת לו בגימלוי למ"ד ואו"ו גי' פ"ז ע"ד ותמורתה כלי פז וק"ל:

יט טמן סי' עלל ידו בללחת נלחה להשיבה אל פיו. אפי' בס"ד דבא רומז כלפי מי שהוא מתעלל בעבודת ה' ודומה עליו למשא כבד ובפרט בעניין התשוי שלריכה חיזוק ואיזוק בעבודת ה' כגון לדקה תפלה תעניות תורה וכיולא הוא מתעלל ביותר שאת בחומרו כי לא נאמרו דברים הללו אלא לחכמים ותסידי והוא עלת ופתוי ילה"ר. ועז"א טמן עלל ילו. גוט' גי' טף שטוטן שאני תלי בי טיפלי ואימתי אתפלל ואימתי אלך להביא טרף לביתי. ואם תלרף הוא ב' של בללחת יהיה גי' לא שם רמז שאומ"ל לא לא מן המקום ולא יתנוהו לבא לאחילת הלדיקים ותי' בללחת גוט' בשביל לדקה לתת חיות תלמידים שאמ"ל לחזקו עשה לדקה וכו' זה הזן בניו ופו' ובניך אלו תלמידיך ומכ"ש שרולה לזון בניו כי הוא חייב בהם. ור"ת אלא להשיבה אל גי' לף גם אל פיו גוט' לף:

רבות מחשבות בלב איש ועלת ה' היא תקום. אפ"ל והוא בא"ש כ' לקוטי מפרשים ערך פוריס אות י"ז וז"ל רבות מחשבות בלב אי"ש הינו ירא שמים ועלת ה' וכו' יע"ש. ואני בעניי אפי' לי לומר כי פסוק זה רמז לכמן שנקרא איש כמ"ש איש לר וחויב כמן הרע הזה. ועל"ת גוט' עבודה לוס תורה שגי' אלא הם כוונתו להגיל את ישראל מיד חויבים והעבודה זו תפלה שהתפלל מרע"ה או התפלי שהתפללו

שהתפללו להש"י מרוב נרתס. ונוס הוא שנזרק מסתר ועומו עלי ואל תאכלו וכו' ג' ימים לילה ויום. והתורה כמ"ש הדור קבלוה בימי המשורים. מ"ל שהיה מרדכי הצדיק מחסף כ"ב אלף תלמידים ולומדים בתורה ומכל אלין דהוו גדולו ישראל מגזירת המן ולחידך גיסף נתגדלו ונתעלו כידוע וז"ם רבות מחשבות בלב איש הוא המן לפורענות מוכן. אלא ועלית כי ר"ל רומז לגי' אלה כמ"ל שכל עבודה לוה תיכה שעשו בימי החשורוש היא הועילה להם וז"ם היא תקום וק"ל :

כל מחי דם שנאוהו אף כי מרעהו רחקו ממנו מרדף אמרים לה המה והלא קרי בהל"ף וכתיב בוא"ו וכבר כשריטנו ר"ל שיהול האדם לדרוש שתיהן יחד. ואפי' בס"ד שדרך האדם שהולך ובא לבית העשיר תמיד ערב ובקר ולהריס שבכל עת יספר להם איזה דבר האדם כדי שיהיה אללס בעיניו והוא כוא האדם שלא נא אללס עדיין וא"ל ענין זה לה שייך בזית העני מחמת שאין מי שידפוק הדלת עליהם ולא יבא ולא יגיד. והשתא מ"ם וז"ש כל אחי רם שנאוהו ומכ"ש כי מרעהו רחקו ממנו וממלא מ"ב מרדף אמרים ר"ל מי שדרכו להביא מן האדם בחמרותיו הנהוגות לה לו המה ר"ל חיטו שייך זה לגבי העני כי אם דוקא לעשיר וק"ל :

גם שלא דעת נפש לה טוב ואן ברגלי חוטא אפי"ל עפ"י מ"ש בגמרא ע"פ שמעי בא זאת עניה ושכורת ולא מיין ואמר ר"ל יכולני לפטור את העולם כולו מן הדין וגם אמרו עניות מעבירתו על דעתו וע"ד קושו. ואפי' לדקדק מדקאמר יכולני לפטור וכו' משמע דנעולם היטו פטור מן הדין דלריך לסבול עול העניות כי כן גזירת האלי"ת וכמה מן התנאי' שהיה העולם ניזון בשבילם וכם לא היה לכם מה לאכול ועכ"ז היו עובדים את ה' כדמיבעי לכו ולומדים בתורה כפי יכולתם. עו"ן מ"ש ז"ל דהעני נקרא נפש וכביכול רחים מדכתיב ונפש כי תקריב קרבן מנחה לכי סולת יהיה קרבנו וכתב רש"י ז"ל וז"ל לא נאמר נפש בכל קרבנות נדבה אלא במנחה מי דרכו להתנדב מנחה עני אמר הקב"ה מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו וז"ם גם שלא דעת נפש ר"ל זה העני שהוא מכוה בעס נפש הוא שלא דעת שמחמת העניות הוא בשכור וכשוכב שלג יום עכ"ז לא טוב נחשב לם ממעט בעבודת ה' ית' ואמר בתר הכי ואן ברגלים חוטא לרמוז למ"ש ל כל הדוחק את השעה השעה דוחקתו וז"ם ואן ברגלים שהוא דוחק את השעה אז חוטא והוא לשון חסרון כמו והייתי אני ובני שלמה חטאים ועיין בפירש"י עירובין די"ג שפי' מתיגע להעשיר ולהתגדל וכו' :

תאות אדם חסדו וטוב רם מאיש כזב. כבר נודע דברי המפ' ז"ל לעניין לדקה שהאדם מחשב שלבו ואומר בלותי שיהיה לו סך ממון כו"כ כדי שאעשה מה שלבי חפץ לדקות לת"ח ועניים וכיולא והקב"ה ית"ש יודע האמת ומניחו במדריגתו כמו שהוא עכשיו ונותן לו כאלו עשה כי מחשבה טובה מלרפה למעשה יותר טוב משיתן לו מה שמשל ואח"כ יגלח אותו ילרו ויהיה איש כזב ולא יהווה כלום אלא אדרבה טוב יעשם על דבריו כי באמת אמרו אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט עכ"ד ז"ל ע"ש. ואשר אני אחזה לי לרמוז עפ"י מ"ש רש"י ז"ל. במשלי סי' ך' בכוונת הכי טוב רם מתהלך בתומו מעקם דרכיו והוא עשיר. וז"ל טוב רם אף עני בתורה. והולך בתומו. במעשים טובים. ועשיר הכתוב לא פירש. ונראה לפי"ד שהכוונה הוא כך שאיש רם שהוא עני בתורה והולך בתומו יותר טוב הוא מאיש שלם בתורה ואינו מקיים מה שלומד וז"ש מעקם דרכיו והוא עשיר היינו עשיר בתורה, וע"ל שהתורה היא מוסכת חן וחסד על לומדיה והשתא יובן שפיר שימלא היש שאינו למדן והוא מתאנה שאם היה יודע בתורה היה מקיים והגית בו יומם ולילה. וגם היה מקיים כל המלי' דמוריתא ודרבנן וכן עזה"ד. ולזה אמר שהט"ה האות אדם חסדו היינו שיהיה משוך עלינו חוט של חסד ע"י לימודו בתו'. אלא וטוב רם היינו רם בתורה שאינו יודע והמ"ם רש"י ז"ל בשי' ך' ע"פ טוב רם הולך בתומו יותר הטוב מאיש כזב היינו שבבר למד בתורה ולא קיים דבריו הרהטויים אלא נמלא כוזב שקרן בדבריו וק"ל :

סי׳ ך **נחלה** מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך. תיבת מבוהלת כתיב בחי״ת מבחלת וקריגן בה״א. לפי בס״ד לדרוש המסורת כי נודע שעריך בהדס ליפה מאד בזמן שקלבו רז״ל ולא יתאחר בטעינות בכל כי ככל הוא עלת היולה״ך ואם יעבור ע״ז ויתאחר מז שולטת עליו ליולי״ת ז״מ ואף אם יפה מאד אחיכ כבר החזיקה בגופו ומחשבתו פגומה. וז״ש נחלה לי נחלה מכתי והכוונה אם שלטה בהדס מבחלת גי׳ ת״ק היא ליולי״ת ע״י שנתאחר מליפה אז ואחריתה לא תבורך לעפ״י שפשט וכמ׳ וק״ל :

אל תחמד מחלמה רע קום לכי ויושע לך. לפי במז״ל אין בן דוד בא אלא או בדור שכולו חייב או בדור שכולו זכאי ואי״כ יתמר בהדס גלגו אם רואה בעלמו שהוא עושה חיזב מעשים טובים כן אני נשתרתי לבדי זכאי ואי״כ לפי דאני מעכב גאולת ישראל וכשתעשה כמותם אז יושלם ברע ויהיה בדור כולו חייב לז״א דזה אין בדעת סובלתו ולפי דבדורו קשניד מעשה משום דאז״ל אל יפתח אדם פיו לשטן וז״ש אל תחמר לפי בחמירה בעלמה אלא מעשה חסלמה רע היינו שתהיה חייב כמו אחרים אלא תלבבה לאידך גיסא קום לכי שהוא יעשה סייוע להחזיר האחרים בתשובה ויהיה כולו זכאי וכמ״ש לעלמא הקב״ה עזרהו אינו יכול לו וז״ש קום לכי ויושע לך לותיות כל ר״ל שיושיע הכל מיד ילכס ואז יחזרו למוטב ויהיה כולו זכאי ואז יושע לך וק״ל :

יש זכאי ורב פגיעים וכלי יקר שפתי דעת. עי׳ לכי חומ״ע ז״ל שפי כי יש אדם שבקי בחכמת התו׳ אבל אין לו מעשה לשון. ויש מי שהוא אינו למדן כ״כ אבל יש לו מעשה לשון. והוא דומה לכלי של אבנים טובות שהוא מצוין בזכאי מחמתו כי בזכאי ג״כ יש פעמים שהאבנים טובות הם מצוינים אבל הציון בזכאי אינו חשוב ויש שהוא להפך. וכשכלי הוא שלם לטובה אבי׳ לדיוס כן אבל האבנים טובות וכן אבל הזכאי מחמתו. והוא דומה לת״ח שהוא למדן ויש לו מעשה לשון שהוא שלם בכל וז״ש יש זכאי שהזכאי טוב ולא הפנינים שבתוכו. או ורב פנינים שהפנינים טובים ולא הזכאי. האומנם וכלי יקר שהוא שלם בכל הוא דומה לאדם שיש לו שפתי חיינו מעשה לשון. וגם דעת שיש לו ידיעה בתלמוד וק״ל ע״ש :

וקרוב לזה לפי׳ל בס״ד במ״ם בחבות פ״ג תקופות וגמטריאות פרפראי לחכמי. ופי׳ כי המגיד הבי״ד התוי״ט שם שהכונה פרפראות לחכמת הגמרא. עו״ן מש״ל ע״פ ימלא חיוס לדקה וכבוד. וכבוד שיהיו לו בניס בעלי תורה שהם מכבדים אותם. ונמלא לפגבי האם מי שאינו מבעלי תורה אינו מכובד בעיניהם כי אין נהניס מתורתו. ולפי האמת אינו כן כי הלומד בתלמוד חביב לגבי הקב״ה כי קוב״ה חדי בפלפולא וכמ״ש בחבות תקופות וגמטריאות הם פרפראות לחכמה. ונמלא שהלומד בתלמוד הוא כמו הזכאי שאינו יולא בהולאה כמו הכסף והוי פירא לגבי כספא וכמ״ש בעניו מעשה ומתן בפי׳ הזכאי הזהב קונה את הכסף והכסף אינו קונה את הזכאי. וחידושי התו׳ ותגדות הם כמו כספים שבעשה חריף ויולאים בהולאה שהעשה רואים הרבה יותר מן ההלכות. וז״ש יש זכאי ר״ל שהוא דומה לזהב שעוסק בתלמוד והלכות שהם יקרי הערך לכן לגבי העשה חיוב נהניס מהם וכמ׳. וים ורב פנינים שהוא לומד בחידושים ותגדות שהם מאירים ומזהירים לגבי ב״ה כמו הפנינים. לכן וכלי יקר שהוא שלם מכל לדדיו כשהוא בעל חידושים וזהו שפתי שתמיד חומר חידושי תו׳ בתגדה ופירושי התו׳. וגם דעת שהוא שלם בדעת בהלכות. ע״ד שחז״ל ודעת זה סדר טהרות שהוא לוחז בב׳ הקלוות אז הוא דומה לכלי יקר שלם וק״ל. ולפי דמוטי זכי״ב זה הלומד בתלמוד. או בהלכות. ועפי״ד זה יובן דרך לחות כוונת התנא הזכאי קונה את הכסף והכסף אינו קונה את הזכאי. והוא דבא לרמוז דמי שהוא חופק בלימוד התלמוד והכלכוי מח״כ יבא לקנות הכסף הם התי׳ בנקל. לכן והכסף הם החידושי תו׳ אינו קונה את הזכאי ר״ל מי שהוא חופק ללמוד בחידושים ותגדות מח״כ אינו קונה את הזכאי הוא התלמוד כי אחר שהורגל בזה וחלפו למו ימי הבחרות בקושי גדול נריך כדי שיבין בתלמוד והלכות והתנא רמז לנו עלה טובה לגב תורתיה שאחר

שיתמלא

שיתמלא כריסו מיס כתלמוד יעסוק בתו׳ :

מחורף עכל לא יחרוש ושאל בקציר ואין.
לפי״ל בס״ד עפ״י מ״ש ז״ל שבשובב כמשובחת היה בשב בימי בחרותו עודנו בתוקפו וכמ״ש בזוכ״ק ס׳ קדושים דפ״ז ע״פ מפני שיבה תקום וכו׳ ע״ש ובזה פי׳ כ׳ דרך יפרה ז״ל בתחי׳ שער כתשו׳ כוונת כלכתוב לומר בקיץ בן משכיל שבקיץ רמז לימי בחרותו של אדם, וכחורף כוא דומה לימי כזקנה. אבן אם לא חזר בימי בחרותו יחזור בימי זקנותו ואם עכ״ז כשבזקין לא חזר בתשובה כרי זה דומה לאדם שלא בכין בקיץ מה יאכל בימות כחורף כס עוכ״ש שאין בו מלות ומע״ט. וזכו שרמז אם לפי׳ מחורף שבס ימי כזקנה עכל לא יחרוש לשוב בתשו׳ ולשגל מלות ומפ״ט אז ושאל בקציר שבוא עוכ״ש שקולר שבר מלותיו ואין לפי שלא בכין לעשות לזולה לדרכו וק״ל :

ומכות חדרי בטן לפי״ל דרך רמז במ״ש כ׳ נפש חייס למכרח״ק ז״ל משס כ׳ דבש לפי שבתב וז״ל שמשתי ממקובל זקן מ׳ ז״ל שקבל לשוב לעסוק במס׳ מכות שבוא בגי׳ כלכוריס בדקדוק כדי לבטל כלכלוריס רעים יע״ש מע׳ כ׳ מות ל״ד יע״ש ובזה מ״ש וז״ש ומכות ר״ל מס׳ מכות יועיל בשביל חדרי בטן כס כלכלוריס רעים וק״ל :

מתהלך בחומו לדיק לשרי בניו לחריו. לפי לרמוז בס״ד במאז״ל דתמיס כיוי לעשר. עו״ן מ״ש כ׳ מלודת דוד ז״ל לשרי בניו לחריו. לשרי לבניו לחרי מותו כי יחסו בגל זכותו. עו״ן דפ״י בעשר מכסף מדת כדין למכ״ר. ובזה מ״ש וז״ש מתהלך בתומו לדיק דכייטו שבוא עניו שנקרא תמיס וגס ס״ת מתהלך בתומו לדיק קכ״ו גי׳ עגו בלא יו״ד לזה לשרי בניו לחריו דבזכותו מכפך על בניו מדת כדין למדת כרחמיס ור״ת וס״ת לשרי בניו לחריו גי׳ כ״ו כנגד שס כויה ב״ה שבוא רחמיס גמוריס וק״ל :

אל תאהב שינה פן תורש פקח עיניך שבע לחס. כ׳ מלודת דוד ז״ל כתב וז״ל פקח פתח עיניך למעט בסגירת כעיניס בשינה ואז תשבע לחס ונאמר למשל על עסק כתורה ואלא שעירא תאהב בס״ד בישוב רחב כפי מאז״ל אין עשיר אלא מן כתורה ואין עני אלא מן כתור. עו״ש מאז״ל אין רגה של תורה אלא בלילה וכבר ידוע דכתו׳ משברת כה בסט״ח ואדרבה תוסיף אם כאה לשכיבת עזמו וז״ש אל תאהב שינה פן תורש מן כתורה כי עיקר לימוד כתורה בלילה אלא פקח עיניך שתמעט בסגירת כעיניס בשינה כמ״ש כי ז״ל ואז שבע לחס לחמה ז״ת ומוט׳ פקח עיניך שבע לחס גי׳ ת״ק רומז על כתר״ם שפ״י עסק כתורה ובפרט בלילה משבר כה לילי״ת שמליטתה בלילה כשמה ואדרבה מוסיף כה בשינה כנז׳ וס״ת פקח עיניך שבע לחס גי׳ חק״ל רמז לחקל תפוחין קדישין היא בשכינה :

נך כ׳ נשמת אדם חופש כל חדרי בטן. לפי לרמוז בכך מה שרמיתי לכ׳ קרבן שבת פרק מ׳ סי׳ ז׳ וז״ל ודע מ״ש כתיקוני זוהר וכדיה ג״כ בעל טוב כארץ ובעל הס״ל שים שכין מלד כקדושה בלי שום פגימה וכוא גבריאל ומי שנשמתו יולאה על ידו היא בקדוש׳ ובטהרה שיולאת פ״י שחיטה כשרה ופ״ז נאמר יחיו מחיך. וים שכין פגוש ס״מ כרשע ומי שנשמתו יולאה על ידו היא נקראת נבילה ופגימה כאוגרת היא לגנת בת מחלת ע״כ. ובזה מ״ש כי גבריאל שס כאותיות גי׳ רנ״ג וגס ל׳ שס ג׳ אותיותיו גי׳ רנ״ג רומז דכשיהי׳ פקודת נשמתו פ״י גבריאל אז כוא מלד כויה ב״ה שבוא קדוש ומטהרתיו קדושים. וכל אדם רולה בזה שיהיה יפשפ״ק לזכות לזה וס״ת נך כ׳ נשמת אדם אותיות תמכ״ל :

ידעך נרו בחיסון חושך. כתיב בחיסון ניו״ד וקרי בחשון בלא יו״ד ולריך להבין כעניין מכן כ׳ יעקב בעזרו ד׳ כתב משס כמפ׳ דגדולת כמן כיתה ע׳ יום דוקא ובויום ע״א נתלה ולכך זכה ליחלות על כעץ דשס תלרף גי׳ כמן שבוא ל״ב שס ע׳ יום שמתגדל ס״ב גי׳ כעץ וז״ש ז״ל כלסף נתון לך כעץ נתון לך כי תיבת כלסף עולה כעץ בדקדוק. עו״ן מאז״ל דבא כשטן וריקד בין עיניו לכיות כוא משטין על ישראל להשמידם ב״ה כדי להפילו לבאר שחת ובשתא ח״ש לומרו ידעך גרו ר״ל נשמתו בחשון חשך וכמ״ש כ׳ מלודת דוד ז״ל וס״ת ידעך גרו בחשון חשך גי׳ כמן

ע״כ גם לרמוז שהוא וכל בניו ובני בניהו ע״ז הלכו חסך ולא חור ונדעכו ונוטי ידעך נרו בחשון חסך גי׳ פ׳ רמז לגדולת המן שהיה פ׳ יום ובהלטרף ר״ת פ׳ עם ס״ת גי׳ המן ע״כ יהיו גי׳ הפ״ן ע״כ רמז שנתלה הוא ובניו: גם תי׳ בחשון בלא יו״ד גי׳ שטן שעשה עלמו שטן להשטין על ישראל ע״י היו״ד הלפיס ככר כסף ולכך נתן חות יו״ד בתוך תיבת בחשון בחיסון כתיב לרמוז שע״י יו״ד הלפיס ככר כסף גם להשמיד ולאבד את כל ישראל ח״ו ולא ידע כי הם נקראו חיסון בת עין ולזה חסך מעשור תעורו וק״ל:

כבוד לחיים שבת מריב וכל חויל יתגלע. חפ״ל בס״ד דרך מוסר דאם יהיה איזה מריבה בין איש לאשתו כבוד לאיש להשתו שבת מריב ולגד רמז בחומרו שבת מריב קרי ביה שבת דבפרט בשבת יעשה האיש כל טלדקי לבטל ״ המריבה. וכל חויל יתגלע נוטי חוי על דבר שמתערב במריבה והסט״ח לרשתו ולזה רמז בס״ת וכל חויל יתגלע גי׳ סמא״ל וק״ל:

ברכות לרשע לדיק ופי רשעים יכסה חמס. נוטי ופי רשעים יכסה הוא ר״ת רמז למחז״ל חילופי שופרא כיבא וכ״ל לדיק יחולו ברכות על ראשו והכפך לרשע הגבורות יחולו עליו ועל ראשו ולא די לו זה אלא גם החמס קס למטה הרשע ותי׳ חמ״ס גי׳ גהינם בדקדוק וק״ל:

ובזי״ן ג״כ בס״ד כונת הכתוב שם וז״ל זכר לדיק לברכה ושם רשעים ירקב ור״ל כי תי׳ זכר גי׳ ברכה כי כל מה שאתה מזכירו לריך לברכו ולא כן הרשע ושם רשעים ירקב נוטי ר״ו רמז לר״ע גבורות שיחולו עליו ועל ראשו. מ״ש תי׳ ירקב בהיפוך חותיות בקרי רומז למאמר הכתוב ושם תלכו עמי בקרי אף אני אלך עמם בחמת קרי וכרי וק״ל:

סי׳ בא מתן בסתר יכפה אף ושוחד בחיק חימה עזה. חפ׳ בס״ד דבא לרמוז למאמר הכתוב והלך לפניך לדקך שבלדקה היא כולבת לפניו ומאירה לו אלא ילך בדרכי חסך הם שבילי גהינם ומשכבת כל הדיוטים מעליו והולך להתעדן בגן עדן עם הלדיקים והחסודים ובפרט אם היא בסתר וז״ש מתן בסתר יכפה אף כפשטה ועוד בו תרמוז כי נוטי מתן בסתר יכפה אף גי׳ גן אם רמז שזוכה להתעדן בגן הלכוים וס״ת מתן בסתר חותיות ני שהולך גר לפניו להאיר לו מדרכי חסך. גם נוטי ושוחד בחיק חימה עזה גי׳ הלכוים הם בחי׳ דיוים שהלדקה מהפכת מדה״ד למדת הרחמים וק״ל:

פלגי מים לב מלך ביד כי. חפ״ל דידוע מ״ש כי עץ חיים למהרח״ו ז״ל דהער״ן של אדם הוא רמוז למוזים במוח ולב וכבד הנשמה במוח והרוח בלב והוא רמז לז״ח והנפש בכבד והוא רמז למלכות כי כל מקום שמזכיר נפש הוא מלכות וידוע דשתם מקום שמזכיר הוי״ה הוא הז״ת וז״ש פלגי מים לב מהשטה שהם חותיות מלך מים לב כיבד הוא ביד כי שהוא הז״ת וק״ל ות״ש את״ם והבי״ת:

ובאו״א חפ״ל בהכוונ מעשה הובאה לפי עושה פלא במלך פי שהיה חוזק במדת הגבורה בחחי׳ ואח״כ עשה לו הקב״ה חופן שיהיה עניו היה עניו לקצה האחרון ולא היה לו חיות מלכות ואח״כ חזר הפי להכויחו ע״י הזבל לומר לו דעכ״פ לריך שידע שהוא אדם והוא ונכבד מכל הבריות עד שהגביג עלמו בדרך הממלעי וידוע מדברי הקדוי דהת״ח הוא נקרא בשם פי שהוא רמז לז״ח וכמ״ש כי יוסף תכלוה בכות הכי כי הוא ביד פי ולעיל מגיה זה יפיל וזה יריש שם רמז לאשה הת״ח יע״ש וז״ש לב מלך ביד פי הוא הת״ח אל כל אשר יחפון יטנו כמו שמלינו בחותו מלך הגז וק״ל:

זך יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון. שמעתי ע״ש הארי׳ ז״ל שפי׳ כי זד גי׳ י״ח רמז לז׳ מלכוים וחמי דאו״א ויסוד״ת שהיה בהם פגם ח״ו בעת שבירת המלכוים. יהיר הוא גי׳ רפ״ב כי אי״א רמוזים בחותיות י״ב מהוי״ה וכשתכה חותיות יו״ד ה״א בעלמם ותשאר י״ב פעמים י״ב גי׳ רפ״ב. לץ רמז לקו״ף ליהופי הלכוים. וגם י״ב פעמים י״ב גי׳ קי״ח כמספר לץ ע״כ שמ״ו היה בהם פגם וזה דוקא למי שעשה הסבורה בעברת זדון. שיודע את רבו ומכוין למרוד בו ולזה חפ׳ לרמוז בס״ד כי נוטי

כל הפסוק גי׳ תכ״ו שחיב ע״ז מיתות חמורות ולכפר טון שעשה לריך ללמוד בתו׳ וכולי כאי ואולי ליכוי מרכא לעלויתיה. וס״ת כל הפסוק גי׳ תשנה רמז ללימוד כתו׳. וגם הוא לשון משנה כי הוא לותיות נשמה. מ״ל הוא לשון שימון וחריפות ע״ד שיננת פתח פומך קרי וכו׳ וק״ל :

שומר פיו ולשונו שומר מלרות נפשו. אפי׳ לע״ד בעניו המאכל שלריך האדם שאם הוא אוכל הרבה או שאינו אוכל אלא מעדנים אסור כי הוא הגורם לאדם לחטוא והחטא בא מרוב המאכל וז״ש שומר פיו ולשונו מלאכול הרבה או שאינו מקפיד במאכל אלא מה שים לו בניתו אם גדיבה אם דק ע״ד או גידן או דק ואינו עושה הנוה לעלמו ע״ז שומר מלרות נפשו שאינו בא לידי חטא וק״ל :

ובאו״א פירשתי אני הכון בפעוט שבפעוטי׳ שהוא עפ״י מה שאמרו בעלי המוסר שלעולם ירגיל האדם את עלמו לדבר אמת ועי״ז אינו חוטא כי אם שאל אותו אחיו לאן אתה הולך מוכרח לדבר אמת ועי״ז מתביים מעלמו וחוזר. ומ״כ ז״ש שומר פיו ולשונו מלדבר שקר אלא מדבר אמת עי״ז שומר מלרות נפשו ר״ל שעי״ז אינו חוטא שאם הולך לדבר עבירה שוחלו אחירו כנ״ל וק״ל :

ובאו״א פי׳ ג״כ אני הפעוט בס״ד והוא עפ״י הידוע דכלל״ל הולג ג׳ נפשות המספרו והמקבלו והנספר עליו וכמו שהובאה מעשה להמפ׳ ז״ל בג׳ נמות וכו׳ ומ״כ ז״ש שומר פיו ולשונו מלספר לה״ר עי״ז שומר מלרות נפשו דלשון שאינו הולג ג׳ נפשו׳ וכבי שומר נפשו ג״פ שאינו הולג וק״ל :

ובאו״א פירשתי ג״כ בס״ד והוא עפ״י דברי כ׳ דרך ישרה בשער בשעור הסגולו׳ בזמן שיהיה מגפה ב״מ וז״ל הוי רגיל לאכול מאכלים קלים ולא תסבול רעב ולמא ולא תתענה וכו׳ ואם לא תאכל בשר כלל אין לך שמירה גדולה ממנה ואמר ג״כ לזכרות הרבה בענין המאכל ע״ש וז״ש שומר פיו ולשונו בעת המגפה ב״מ כגון שעשה עלמו מלאכול הרבה או ממאכלי שכם מזיקי׳ בזמן המגפה ע״ז שומר מלרות נפשו ר״ל מן המגפה ב״מ וק״ל :

שומר פיו ולשונו שומר מלרות נפשו. אפי׳ לידוע דאין יכר׳ נגאלים אלא בזכות התורה. עד״כ גם כי יתנו בגויים עתה אקבלם גם נודע דהתורה מכונית לשמן וכמו שדרשו כפי׳ ויקחו אליך שמן זית זך יע״ש וז״ש שומר פיו ולשונו וכו׳ שפ״ו כמספר דוד בן יפי. ואימתי יהיה זה שומר מלרות נפשו וכו׳ שמן רמז לתו׳ כנז׳. גם ס״ת תרי״ו ועס ז׳ מלות ב״י הם תרי״ג לרמוז דע״י התורה תבא הגאולה ואז שומר מלרות נפשו כפי״ת מלילו לאדם מבל לרה אלא הבא. מ״ש שומר מלרות נפשו כפיכול נפשו על הפי״ת כי הפכיוה עמו בעוותיהו. וע״ד הפשט שומר פיו ולשונו ס״ת גי׳ ריב שע״י שבולם פיו בעת מריבה אז שומר מלרות נפשו וק״ל :

זבח רשעים תועבה אף כי בזמה יביאנו. אפי״ל כי הוא רמז למוליא זרע לבטלה כי הוא עון פלילי כידוע בספרי המפרשים ע״ש ומרעה אל רעה ילא לעשות את הזימה בחשת היש או נדה וכיולא וידוע דכל כי נתינת טיפ וז״ל זבח רשעים תועבה עכו׳ זרע רע תוליא וס״ת לותיות חמה רמז שמחמם את עלמו ומוליא זרעו לבטלה בידים ממש ע״ז קרחם רשעים והם נתעבים ומוסבים אף וקלף עליהם ב״ע ונ״ט כי בזמה יביאנו ר״ל מרעה אל רעה ילא לעשות זמה ממש וכיולא ופי׳ לכ׳ קרבן שבת פ׳ שהחמיר בזה יותר מהבא על ח״א או נדה יע״ש :

ובענין זה יובן בס״ד קרא דבתר הכי וז״ל הטן היש רשע בפניו ויבר הוא יכין דרכיו. וקרי ובין. גם דרכו. כתיב דרכיו. והוא בהק׳ מ״ש כ׳ קרבן שבת פ״ז סימן כ׳ וז״ל כל ירא ואחד על דבר כ׳ ירהה וילהה לתקן את חבר טוותו למחוק החטא מעל פניו שנרשמים ובוינו ע״י תשובה ודוקא מתוך זעקה ובכיה אז מוחלין הטיפין מן הטומאה וכו׳ יעשב״ה ובזה ח״ש וז״ח הטן היש בשת סי״ת שבבת זרע זה הטון נרשם בפניו וז״ח רשע בפניו פניו מעיד שהוא רע לשמים ולבריות שנרשם בפניו ומגביר בדין עליו ומוט׳ הטן היש רשע בפניו גי׳ ילחק שהוא גבורה. ויבר שילה לשוב בתשו׳ הוא יכין דרכו יגלוס לחבר הויה

מדנות גי׳ יכין ע״כ ותיבת דרכו רמז לזיווג שנק׳ דרך. והקרי יבין גי׳ מס״ד שמוסיף עליו חסד מהויה דע״ב ותיבת דרכו דרכיו כתיב גי׳ ר״ס שע״י שהוא בעל תשובה גדול מן הצדיק וכמ״ז מקום שב״ת עומדים וכו׳ :

סי׳ **כב חזיות** לים מכיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב. לפ״ל בס״ד עפ״י מ״ש בגמרא בימי אחב מולא דברי תורה בימי שמשכים ומעריב עליהם לבית המדרש וכמדומה שכן למדנו ע״פ שחורות כעורב לשון שחרית וערבית וז״ש חזית לים שהוא לדיק ע״ד שפירש״י בפ׳ כולם תשים מכיר במלאכתו מלאכת שמים היא עסק התורה שמשכים ומעריב עליהם לז בודאי לפני מלכים יתיצב הס כת״ת ע״ד מלך מלכי רבנן :

א״נ לפי לרמוז בש״ם בשם ברכות פ״ח וז״ל ר״י יוחנן בשעה שהקב״ה בא לבית הכנסת ולא מלא מצא בה עשרה מיד הוא כועס שנא׳ מדוע באתי ואין לים קראתי ואין עונה ופי׳ ז״ל ואין לים עוד לתן יכא שמיה ע״ש וכשהא ז״ש חזית לים דאם חזית לים שהיו שם יו״ד והוא מחמת שכל מו״ח מכיר במלאכתו מלאכת שמים היא התפי׳ והעבודה לז לפני מלכים יתיצב הוא רמז לקובה״ו שמשתעשע בהס וז״ש לפני מלכים יתיצב ומ״ש לת״ת :

ונוטי כל הפסוק גי׳ סמ״ל בדקדוק רמז שמבטלים מעליהם קטרוג היצה״ר וק״ל ע״ד הוא שטן הוא יצה״ל הוא מלאה״מ.

א״נ כפשוטו עפי״ד זוה״ק דמי שבא לרחצות לבית הכנסת יש לו מעלה עליונה והקב״ה משתעשע בו בביהכ״נ וז״ש חזית לים מכיר במלאכתו לז לפני מלכים יתיצב וכנ״ז :

טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל. לפ״ל לס יוכשר בעיני כ׳ דיבוע הכן עתה בעוה״ר חסרים לותיות הוא וגם לממרו דיו לעולם שישתמש בחלי הכס וכו׳ שמותיו יתברך כס ל״ב והן עתה לין לאו משתמשין בל׳ בחליו שכס קי״ו וכמו שפי׳ ז״ל בפ׳ כי חלק כ׳ עמ״ו גי׳ קי״ו וכשיתוקנו אלו החסרים יהיה השפעה בעולם וכ״ז יהיה משפיע לטוב׳ והטוב׳ לכל העולם. **ובזה** לפי לתת טעם למה שאז״ל עולם הזה נברא בה״א יתן שהוא רומז לטוב׳ ולחיות עולם הזה הוא ע״י הטוב׳ ולכך נברא בה״א ממקום שהוא ניתון. גם נודע שיש ה״ג וחמשה חסדים ולריך להדס למתק הגבורו׳ ע״י מעשיו הטובים שיהיו כולם חסדים וז״ש טוב עין ר״ל לס ע״י מעשיו הטובים טוב עין גי׳ ק״ל רמז לה״ג שהס ה׳ הויות גי׳ ק״ל לז הוא החסרים יושלמו וגם יברך בלא וי״ו כתיב גי׳ רל״ג שיתתקן העולם בכל הפס שהוא רל״ג וכשיושלמו אלו לז בודאי כי יתן מלחס ו׳ רמז לז״ת שהוא ו״ק לדל הוא השכינה שנקראת דלה ועניה וכמו שפי׳ בפסוק אשרי משכיל אל דל ומ״ש לת״ת והכיבי״ת :

אך תגזל דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער. לפי בדרך רמז בס״ד עפי״ י מ״ש בש״ס ע״פ גזלת העני בביתיכם זה שאין לו במה לגזלו כ״א שלא יביא על שלומו ופירש״י שם ועניות אותיות עני שאין עושר אותו ובזה מתביים ומפרך דמו ע״ש. וזהו דקאמר אל תגזל דל וכ״ת מאי ניך ביה גזילה הא כי דל הוא ואין לו במה לגזלו ולקושיות הש״ס לזה קאמר ואל תדכא עני בשער פי׳ בדברי שלום רחם עליו ר״ל לפחות בדברי שלום רחם עליו שאין בזה הפסד מ״ו מדאיך מביא על שלומו מזה מוכח שאיך מחביבו בסוג בן אדם יען שאין לו מעות הגם כי לפעמים הוא חשוב בעכל וירחת חטא יותר ממך ומ״ל על נכה אחב מתגאה עליו אם בממון התעוף עיניך בו ואינו ולפעמים עושר שמור לבעליו לרעתו וזכור תזכור ואל תשכח אחריתך ובפרט אם הוא ת״ח הוא הטעני ע״י שאינו מוציבו על שלחנו הוא הוכחה שמבזה את התורה ולומדיה והטעני הזה חזיל סומקא ואתי חיורא ונשפך דמו בקרבו ומתנחם בלבו על שהחציבו וז״ש כי כ׳ יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש מדה כנגד מדה כמ״ש שופך דם האדם באדם דמו יישפך :

להיות בר׳ מבטחך והודעתיך היום אף אתה הלא כתבתי לך שלשים במועצות ודעת. והנה תיבת שלשים כתיב בוי״ו וקרי ביו״ד ולנו לדעת להיזה ענין כתיב בוי״ו. ואפי׳ לפי בס״ד והוא בהקי׳ את הידוע מה שפירש החיד״א ז״ל בכוונת הכי׳ בפי׳ ל״ד וז״ל רבות

רעות

רעות לדיק ומכולם ילילנו כ׳ דר״ל דים בל״ח קללות תרע״ו מותיות וכדי לבטלם יש בחפי׳ י״ח כ״ן פעמים כויב ד״ב שעולים תרע״ו וע״י שמכוין בכ״ן שמות כויב ד״ב בתפלתו מתבטלי׳ כתרע״ו מותיות של ל״ח קללות וז״ש רבות רעות לדיק כס תרע״ו מותיות של ל״ח קללות מכן מנכי כרומה ומכולם ילילנו כ׳ ר״ל כ״ן פעמים כויב ד״ב שעולים גי׳ תרע״ו וילמו מלו בחלו עכ״ד :

אשר בזה יובן לט״ד כוזת ככי בתכלים סי׳ ל״ז וז״ל ופוסעים נממדו יחדיו לחרית רשעים נכרחה ותשועת לדיקים מכ׳ מעוזם בעת לרה ויעזרם כ׳ ויפלטם וכו׳ וככו׳ כוא . ופוסעים נממדו יחדיו לחרית רשעי׳ נכרת׳ ע״י כל״ח קללות מכן ותשועת לדיקים מכ׳ ר״ל מכח שם כויב ד״ב וכם ככ״ן שם כויב שים בתפי׳ י״ח וכוא מעוזם בעת לרה וז״ש ויעזרם כ׳ ויפלטם וכו׳ וק״ל :

ובזה ח״ם וז״ש להיות בכ׳ מבטחך וכו׳ ר״ל בכח שם כויב ד״ב תכיה מובטח שלא יחרע לך שום לעך וכ״ח על מה שחה מבטיחני שאגלל ממנו לז״ח כלא כתבתי לך ר״ל בתורה כתבתי לך שלשים כתיב בוי״ו וכם גי׳ תרע״ו רמז לכ״ן שם כויב ד״ב שמבטלים כל״ח קללות שים בכח תרע״ו מותיות ולריך להיות במועלות ודעת בעת תפילתו שיכוין בכ״ן שם כוי״ב ד״ב לבטל כל״ח קללות כנז׳. וגם תי׳ במועלת גי׳ תרי״ג וע״ב תרי״ד רומז לתורה שים בה תרי״ג מלות וגם ודעת גי׳ ת״ק רומז על כתרי״ם שמבטל פ׳ שכוא גי׳ ת״ק וק״ל ותי׳ שליפים ביו״ד גי׳ תרפ״ו לשון רפיון שע״י ככוונה כנז׳ יתרפו ויתקו כל״ח קללות שים בכח תרע״ו מותיות וק״ל :

סי׳ **כג כי** יתן בכים עינו. כתיב בכים וקרי בכום להבין שניהם יחד תפ״ל בש״ד וכוא בכק׳ מאז״ל כל מי שעושה תשב לשם ממון מדם נכנס וחדם יולא וממונם תבד. ופי׳ המפ׳ ז״ל וכמדומה שרש״י ז״ל ג״כ פירש זה שאמר זה מדבר במי שעושה לשם שמים מיוחסת לשם ממון ומודע דכתשב נקרחת כום וכמאז״ל בגמרא על יתשב תדם בכום זה ויתן עיניו בתחר. ובשתא ח״ם וז״ש כי יתן בכים עינו כיינו כממון ותימתי כשכוח בכום ר״ל שרולה ליגע תשב ויקחנה לשם ממון תזה תמ״ז יתכלך למיסריס ל׳ מיעור וכוא ע״ד לחות ור״ל שיהיה כבית נקי ובר מכל מכשול לא יהיה בו שום דבר שיכשל בו וק״ל :

א״נ תפי׳ דידוע דהכשם כוא תבי תבות כטומאה לכל מילי דרע וכוא תולדת כגאוה תשר עליה נאמר תועבת כ׳ כל גבה לב וז״ש כי יתן בכים עינו ר״ל לות עי״ן ויהי׳ כעם כי היו״ד תיהה יולאת במבטע ונשאר כעם בתיק כסילים יגוח תזי יתכן יתכלך למיסריס בתמיכה וק״ל :

א״נ תפי׳ בתיבת עינו לותיות ענינו ור״ל דמי שעותן בדעתו וכולך בעגה תזי לכל מילי יתכלך למיסריס דכעגה היא תב לכל מילי דמיטב וכמו שכגאוה היא תב לכל מילי דרע. כדבר בכפך להולך בעגה וכוא רמוז ג״כ בתיבת מיסריס לשון עגה ע״ד מ״ם בש״ם דחולין ע״פ כאומנם וכו׳ מה לומנותו וכו׳ יכול יגיס דעתו ת״ל מיסריס ופירש״י כמו כמיטר שבכל דשין עליו ולא תלי ולא מרגיש כן כוא יהיה ג״כ :

ובאו״א תפ״ל לפי תקרי כי תיבת כום גי׳ תלהים ורלה לרמוז כי מי שכוא תמיד מתירא מפחד תלהים ומכדר גאונו תז ודאי שכולך בדרך טוב ויסר בעיני תלהי׳ ותדם וז״ש כי יתן בכו״ס עינו שתמיד חופש על עלמו מחמת כדין תז יתכלך למיסריס וק״ל :

ובאו״א תפ״ל וכוא בכק׳ מ״ם כ׳ מאיר לתרן ז״ל בס׳ נח דהשכיחה נק׳ כום. ופי׳ כ׳ ז״ל בזה כוזת מאז״ל במס׳ ברכות וז״ל מר בריה דרבינא עבד כלולא לבריה הזיגהו לרבנן דהוו קא בדחי טובא חייתי כסא דמוקרא בת ת׳ זוזי ותבר קמייהו ואטליבו ע״כ. ודקדק כ׳ ז״ל דמה כל כתדדה הזאת לשבר כסא דמוקרא וכיה די שיאמר להם וגילו ברעדה כתיב כמ״ש רב לר׳ ירמיה וכן רבא לאבוי. ועוד תמתי תעליבו ודי שלא יממו ועוד מנ״מ אם שוה ת׳ זוזי תו לא. ופי׳ כוא ז״ל שרלה להזכירם פגם ומיעוט שכינת עוזנו ת״ו ולכך לין רלוי לשמוח ולמלאת פיהו שחוק. ו ידוע שהשכיחה נקרחת כום. עו״ן מ״ם כר״ן

שפילת בס' טוב הארץ ד"ד שקודם החרבן היתה הסכינה מקבלת כל הטפע למעלה והתמלית לע' ערים ועכשיו בעוכ"ר הוא להפך עו"ן שמ"י היתה ת' פרסה על ת' פרסה ועכשיו נשארה בסוד ק' פרסה והעניין הוא שידוע שקומת המלכות הוא שיעור ד' ספירות דז"א תנכ"י. ומעו"כ היה מ"י התחתונה ת' פרסה כנגד שיעור מ"י העליונה דהיינו מלכות. ששיעור קומתה הוא ד' ספירות וכל אחת כלולה מעשר ועשר מעשר הם ת' ועכשיו בעוכ"ר נשארה בסוד נקודה כן ג"כ מ"י התחתונה נשארה בסוד ק' פרסה כי כל ד' כלולה מי"ד ועשר מעשר מעתה ז"א שברחותו לרבנן דקא בדחי טובא ולא בא בזכרונם לעד שכינת עוזנו והיו בטחתה היין ללה להזכיר להם מיעוט בנין המלכות ת"י ואייתי כסא דמוקרא רמז למלכות ואבר קמייהו לרמוז למלי שכינה שבורי וחסרה והיותר בת ת' זוזי לרמוז שמה שהיתה קומת ד' ספירות שעולים ת' עכשיו נאבדו מ"ו וכשנשבר הביאו זה ואתעצבו ולרמז זה שובבים הכוס בניסוחין. וזהו מ"ש כי יתן בכוס שהיה הכינה עיני גי' קול ול"ל שבשעת התפלה קודם כל מתפלל על הכינה אז יתהלך במישרי ומתקבלת תפלתו וק"ל :

ישמח חתן ואמך ותגל יולדתך. תפי' לרמוז בס"ד עפי"ד הזוה"ק פי' פינחס דף רי"ט ע"ב וז"ל ע"פ ישמח ישראל בעושיו בעושו מבעי ליה אלא אלין קוב"ה ושכינתיה ואביו ואמו דאע"ג דמיתו קב"ה לעקר לון מג"ע ואייתי לון עמיה להכות חדוה לעטלא חולקא דחדוה עם קוב"ה ושכינתיה. ד"א בעושיו בגין דב"י לתעניד בעותפות גברא ואתתא וקוב"ה וכו' ואע"ג דאבא ואמא אתפרשו מהאי עלמא חדוה בכל שותפותא כוי וכו' והשתא מ"ש דבתחי' קאמר גיל יגיל אבי לדיק וכו' ובתר הכי קאמר שבעת שמחתו אז ישמח אחיך ואמך הס קוב"ה ושכינתיה וגם ותגל יולדתך רמז לאביו ואמו שהביאוהו לעולם הזה מ"ש אחיך ואמך הס אביו ואמו שהביאוהו לעוב"ז ותגל יולדתך היא הכינה ותי' יולדתך גי' עת רמז לשכינה שנקראת עת כידוע בדברי האקו' ומ"ש אחיך ואביך :

סי' **כד הצור** לקוחים למות ומטים להרג אם תחסוך כי תאמר הן

לא ידענו זה הלא תוכן לשות הוא יבין ומוכר נפשך הוא ידע והשיב לאדם כפעלו. אפי"ל עפ"י מ"ש בס' החסידים סי' כ"ת וז"ל ואם יהרהר אדם בחשב בתפילתו או בשאר הרהורים יעשן גולגלי מצעות ידיו בארץ ויתלה גופו עליהם ואל יסמוך בכותל וזה כדאר יבטל ממנו הרהורים. ואם אדם במרחץ או במקום הטופת ואהבת חשב נכנסת בלבו או עוברת לפניו. יהרהר בד"ת כי ד"ת יפיס לטהר הלב מילה"ר ואפי"ו שבכל מקום מותר להרהר חוץ מבית המרחץ ובית הכסא להפרים אדם מן העבירה מותר. וכתב החיד"א ז"ל בפירושו וז"ל ואם האדם במרחץ וכו' זה מידוע גדול ומכאן נראה כמה תוקף חומר ליסור בהרהור בעריות עד שבטלו מתירים ליסור חמור להרהר ד"ת במקום הטינופת והשתא מ"ש דלעיל מיניה כתיב התרפית ביום לרה וכו' ופירש"י התרפית מן התורה לר כחכה מלה"ש לא יהיו מחללין כחך ע"ש וזה דקאמר כלל לקוחים למות אם רמז למי שבא לו דבר הרהור שמותר לו להרהר בד"ת כדי להליל עלמו מן העבירה ומטים להרג ביד ולה"ר אם תחסוך. כי תאמר הן לא ידענו זה היאך מותר להרהר בד"ת במקום הטינופת לז"א הלא תוכן לשות הוא יבין וכו' שכל כוונתך הוא להגלל מילה"ר וכיון שכן מיברא שרי ולכך והשיב לאדם כפעלו וכמ"ש ושב אדם ולא עבר עבירה מותרין לו כשאדם מלוה ומוקמוה כגון שבא לידו דבר עבירה וניזול היממה וזהו דקאמר והשיב לאדם כפעלו

ר"ל כאלו עשה מלוה וק"ל :

הצר לקוחים למות וכו' אפי"ל בס"ד בהק' מאי דקי"ל ופסקה הרמב"ם ז"ל פ"ד מהי רולח ה"י וז"ל הכותו וי"ד בני אדם ביו"ד מקלות ומת בין שהכותו בשחי"ז בין שהכותו כאחת כולם פטורים ממיתת בית דין שנאמר כל נפש אדם עד שיהיה אחד שהרג כל הנפש וה"ה לשנים שדחפוהו או שהשמיטו לתוך המים או שהיו רבים יושבים ויצא מן מושיבתם והרג שכולם פטורים ע"כ ומבואר מדבריו ז"ל מאחי דקאמר כולם פטורים ממיתת בית דין דבודי

שמים

שמים מייבים וכבר ידוע דר' יהודה בן בתירא חולק ע"ד חכמים וס"ל דבזמ"ז כאחרון חייב דדרים כל דהו נפש כיע"ש בגמרא. והשתא ס"ד וז"ש הכל לקוחים למות ומטיס להרג אם תאמרון ר"ל אם ירצע כעין זה סיו"ד בני אדם הכו את מ' וכמיתתו בכל גוונא בין בב"ש בין בזאמ"ז תגיל תותס מן כמיתה ביד בני אדם. כי תאמר כן לא ידענו זה לי יחיד ר"ל דלמה אפי' בזה אמ"ז פטור כאחרון לז"ש הלא הוכן לבות הוא יבין ונוצר נפשך הוא ידע ונפשך דייקא ר"ל עד דאיכא כל נפש ולא תימא דפטור לגמרי אלא בידי שמים חייב וז"ש והשיב לאדם כפעלו וק"ל ואפי' כאלו בב"ש יהיב לכל מ"ש כפעלו וד"ק:

הצ"ל לקוחים למות וכו' והדקדוקים מבו'.

ואפ"ל בס"ד בכל' מקילה היא לכפר על הדור דלריכין הוו לדעת דטובים חטא וחיגוד מינגד ולדיק זה מה עשה. אלא משכחת לה פתרי והוא בכל' מ"ם מרן ז"ל מו"ח סי' קי"ג ס"ז וז"ל מוכרין בית הכנסת וכן שאר דברי שבקדושה ואפי' ס"ת להספקת תלמידים הו להשיא יתומים בדמיו. וכתב בשאלת"ט וז"ל וכ"כ דמוכרין ס"ת לפדיון שבויים ב"י ביו"ד סי' רע"ב מ"ש. ונראה דט"ס נפל וצ"ל סי' רנ"ב כי סם ניתו בביה בב"י דברי התוס' ב"ב פ"ק ד"ה שכתבו וז"ל וכה דאמרינן פ' בני העיר אין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תו' ולישא אשה ולא קתני פדיון שבוים. שמא מילתא דפשיטא היא ולא תילטריך למיתני ע"כ. ומזה ת"ש אני על כמ"ח ז"ל ובשאלת"ט ז"ל שכתיתו דין זה מדברי בב"י ז"ל למה לה בביתו מדברי התוס' ז"ל מאחר דבב"י ז"ל בביתו מדברי התוס' אין שייכיה כאן כמ"ח ובב"י ובשאלת"ט ובש"ך ז"ל כולהו ס"ל דמוכרין ס"ת לפדיון שבוים. ונק' עוד מ"ש בגמרא כני בבלאי טפשאי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי גדרא רבא. יולא מזה לדפחות יחשב כס"ת וכבר ידוע דעם בב"י אנו שבוים יש לנו בין כאומות. ובפרט ביד ולב"י שמשמע אח עיניו ומחטיא אומתו ושברבו עוניו כרי אנו חייבין מיתה למקום ב"ה אף כלדיק זה שהוא דינו כס"ת מוכרים אותו לכוליתו מן הסוכ"ז לצורך פדיון שבויים הס אומר יפרחליה לכפר עוונותיו לפלק החטא מעליהם עו"ן מ"ש מרן ז"ל ביו"ד סי' רנ"ב וז"ל כל כמעלים עיניו מפדיון שבויים עובר על לא תאמן אח לבבך ועל לא תקפון אח ידך. ועל לא תעמוד על דם רעיך ועל לא ירדנו בפרך לפיניך. ובטל מלות פתוח תפתח אח ידך ומלות ואי אחיך עמך ואהבת לרעך כמוך וכלל לקוחים למות וכרבה דברים פ"ב וז"ש כלל לקוחים למות ור"ל שבא להזכיר אח הלדיק שבדעתו וטו"ב יתבע כמית' בפיו כדי להגיל לקוחים למות ומטיס להרג אם תאמרון דכוי כדין מוכרין ס"ת לפדיון שבויים. וכ"ת כן לא ידענו זה דלדיק יתחייב מטעם זה. ואפי' תימא דכדין הוא כך אני אעשה כעלמת עין לז"ש הלא תוכן לבות הוא יבין דהוי דבר כמסור ללב וכמ"ש מרן ז"ל כל המעלים וכו'. וכ"ת דיכול לטעון אלולי שסילקתני וכו' לז"ש והשיב לאדם שהוא לדיק. כפעלו. כאלו פעל ועשה. מ"ל והשיב לו מה שעשוק ממני ביד כסט"ח עפ"י מדתו:

כי שבע יפול לדיק וקס ורשעים יכשלו ברעה.

אפ"ל בס"ד עפ"ד זוכ"ק ס' יתרו ד' ט' וז"ל תו זה ספר תולדות אדם לדיוקין דדיוקין דצ"ל לאשתמודעא בהיון תולדות דצ"ל. דיוקא דרזין דצ"ל בשערא בעלמא בעיינין. בהפין בשפוון ובשרטוטי ידין ובאודנין בחלין שבע בני נשא אשתמודען וכו' עו"ש מ"ש המפרשים ז"ל דהלדיקים הם מתגברים על טבעם ומזלם ואפי' שטבעם ופרלופם מורה לרעה הם מכפיים אותו לטובה ולברכה וכמ"ש כי פני משה ז"ל בענין מרע"ה שפרלופו וטבעו מורה לכרע וטכ"ז כיפכו לטובה וזכו הבעה לדיק ניתר שאת והשתא מ"ש וז"ש כי שבע עוד' גי' ש"ך הוא רומז לש"ך דיוים ור"ל דאפי' אם היה הלדיק פרלופו וטבעו בחלין שבע דדיוקא דצ"ל הם מוריס לדין וגם יפול גי' אם אדנות בריבוע קכ"ו עכ"ז יפול לדיק וקס להקים כמזל והטבע והפרלוף ולהטביר הרע ממנו כל למעוטי תיפלא ע"ד לא כן הרשעים יכשלו ברעה אי אפילו דבר אי מכוז המז של הפרלוף עורה לרעה הם וכשלים והולכים בדרך רע:

א"נ אפי' במש"ל דהטעי שחיטו מקפיד על
תעטוגיו בכל מידי כן בלחמו כן במלבושיו
הוא הולך בתוס ילך בטח ולא ירע מפחד פתאום
אפי' אם יבא לידי חולי על כרוב ושב ורפא
לו לבריאותו ולקדמותו. ולא כן המעשירים
המעוגנים אשר במעט קט מזלות שיבא לו
מתכפך עליו הגלגל ואיתרע מזליה ע"ד מאמר
רז"ל כל שימוי רע לפיכך שנה וכותס בדרך
לחות לומר דלמי אשר אלה לו דבכל יום ויום
מתכפך לכמה גווינין במאכלו ובמלבושו פרט
למזומן מ"כ אם יתנה עליו דבר לא תיכפת
ליה כ"כ כיון שגופו הורגל בשימויים מועד
לוסחות לא כן הכי עשירי עם אשר כסף להם
והם מוליחים כל ימיהם בחגים ולא יתנה
בשום זמן. לכך בקרות מקרה כי יקרא מחמת
מיזו סיבה שתהיה שלא עשו כדרכם הרשעה
כהורגה תכף ומיד הגוף משתנה ויחלש חושים
ותקרמן לרופאים הגדולים הומיה היא וסורדת
בביתה ותהום כל הטיר עליהם וד"ת איתרע
מזליה וז"ל כל שימוי רע אם שיבא מהרגלו
הא' לפיכך אמי מזהירך שנה ר"ל שלא תרגיל
עלמך בשום דבר שבשתנותו יהיה רע אלא
תהיה רגיל בשימויים ושנה תלך לבטח דרכך
בזה העולם הנקרא דרך. והשתא מ"ש וז"ל
כי שבע יפול לדיק וקם לומר אפי' אם חלה
את חליו ונשתנו חושיו ומרחיתו יש לו רפאות
תעלה למכתו וקם וחכן ורשעים לותיות ועשירים
שמרגילים עלמם בתעוגים וכשלו ברעה מי
שנשתנה ממנהגו וק"ל :

כי שבע יפול לדיק וקם וכו' הדקדוק מבו'
ללמה בתחי' נקט לי' יחיד בלדיק וברשעי'
נקט לי' רבים. ולי הדל אפי' דרבותא קמ"ל
דכבר נודע דזכותא דרבים עדיף ולז"א לגבי
הלדיק אפי' אחוז יחיד עכ"ז שבע יפול וקם
ולגבי הרשעים אף אם רבים עכ"ז יכשלו
ברעה אי וכמו שפי' במפי' לדרכם וק"ל :

ובזי"ן לע"ד כונת הכי בתכלים סי' ס"ב
וז"ל אחת דבר אלהים שתים זו שמעתי
כי עז לאלהים ולך כי חסד כי אתה תשלם
לאיש כמעשהו והכונה ילאה דאיוב מוכן מהו
האחת ומה הם השתים. ועוד בה דבפסוק ולך
כי חסד וכו' נקט לי' יחיד ורוב המזמור הוא
בלשון רבים וקודם לו כתיב אל תבטחו בעושק
וכו' ולמה הכא שינה את טעמו ונקט לשון
יחיד אלא עפי"ה מ"ש וזהו דקאמר דהמע"ה
מתנבא על מלמרי בנו בשלי בכתוב הנ"ל
דנקט בתחי' לי' יחיד כי שבע יפול לדיק וקם
ובאחר הכי אמר לשון רבים ורשעים יכשלו ברע'
וזהו דקאמר אחת דבר אלהים ר"ל בתחי'
לשון יחיד ואח"ך לי' רבים והוא אומרו שתים
זו שמעתי דמיעוט רבים שנים ולזה בא המתרץ
ונקט ממאי דסליק דהיינו הנדון בשני שהם
הרשעים וקאמר דאל תתמה על החפץ כי עז
לאלהים ר"ל מחמת כח מדה"ד שגורמים
במעשיהם לכך אף שהם רבים יפולו ברעה מי
אבל לגבי הלדיק אף שהוא יחיד ולך כי חסד
כי אתה תשלם לאיש הוא הלדיק המכונה בחיים
כמעשהו ואפי' שהוא יחיד לא תבושהו רעה
אלא יפול וקם וק"ל :

ובאו"א אפי"ל בס"ד כונת הכי' הנ' אחת
דבר אלהים וכו' והוא בבק' מ"ש
במס' יבמות דק"ט ע"ב וז"ל דאמר ר' יצחק
מ"ד רע ירוע כי ערב זר רעה אחר רעה תבא
למקבלי גרים ולערבי שליון ולתוקע עלמו לדבר
הלכה מקבלי גרים וכו' תוקע עלמו לדבר הלכי'
דתניא ר' יוסי אומר כל האומר אין לו תורה
אין לו תורה פשיטא וכו' אלא כל האומר אין
לו אלא תורה אין לו אלא תורה כך גמי
פשיטא אלא דאפי' תורה אין לו. מ"ט אמר
ר' פפא אמר קרא ולמדתם ועשיתם כל שיהו
בעשייה ישנו בלמידה. ואי בעית אימא לעולם כדאמריתו
מעיקרא כל האומר אין לו אלא תורה אין לו
אלא תורה לא לריכא דקא משמע לאחריני
ואזלי ועבדי מכו דתימא לית ליה אגרא לדידיה
קמ"ל. והכא טרם נבא להבין כונת כפי' אבא
העי"ב מה שק"ק לי בדברי הגמרא דלפי שטחיות
לשון הגמרא מור"ם ובא דהגמרא הביא ראיה
לר' יצחק שאמר רע ירוע כי ערב זר רעה
אחר רעה תבא למקבלי גרים וכו' ולערבי
שליון ולתוקע עלמו לדבר הלכה דמשמע
מדבריו שלא בלבד שאין לו שכר אלא שגם
תבא לו רעה אחר רעה וכש"ו ז"ל כי על תוקע עלמו לדבר הלכה דר' יצחק וז"ל תוקע עלמו
לדבר

לדבר בלבה שאומר הריני שוגה ואיני מקיים ומקבל שכר לימוד וט"ז מביא הגמרא לשיב מר' יוסי דתניא ר' יוסי אומר כל האומר אין לו תורה וכו' ופריך פשיטא אלא כל האומר אין לו אלא תורה. אין לו אלא תורה. ופריך כה נמי פשיטא אלא דאפי' תורה אין לו. מ"ט אמר רב פפא אמר קרא ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם כל שיהיו בשפתיך יהיו בלמידך:

ובאו"א אפ"ל בס"ד כונת הכ' הכי והוא בכך' מה שים לחקור בענין האמור דאיך הס"ת מקבלנו מאבו' בוודאי בעלמא דהא מצינו שלימה שיהיו כל הכלים כיורדים לידי טומאתן אין טולים מידי טומאתן אלא בשיעור מצינו והרבע ט"י מעשיו הרעים ירד לידי טומאה וטימא גופו ונשמתו כידוע ואיך טולה מטומאתו בדיוור בעלמא ודומה לחקי' כאפי' ז"ל לא אתי דיוור ומבטל מעשה יע"ש מה שהי' ולדידי כפשוט יותר מוקשה בעיני ממ"ש בגמרא דקידושין ד' האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאני לדיק גמור אפי' הוא רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשו'. משמע דאפי' בהרהור בעלמא סגי. ואפ"ל בס"ד בב' אופנים. הא' דכמו שמליהו במחשבת ע"ז שמתפש אפי' על הרהור בעלמ' שאל' למען תפוש את ישראל בלבם. מרובה מדה טובה לעניו התו' דאפי' בשאר עבירות הרהור לשוב שכם לי לו וכוי לדיק גמור. ואת כשני ממ"ש התוס' שבת דנ"ח ע"א ד"ה לעפ"י ז"ל והא דאמר בגמרא הדין כפה שמתאו לספר טהור מן המדרש לעפ"י שלא עשאה שום שיעור מעשה כיון דנאסר בהגאה ע"י כן חשוב כשיעור מעשה: מ"ב מן האסור נשמע להיתר דהרבע ג"כ בתחי' אסור ליהנות ממנו ואפי' להסתכל בפניו עשה שחזר בתשו' וכותר בהגאי כוי כשיעור מעשה. ובשתא מ"ם וז"ל אחת דבר הלכים ר"ל בענין הטומאה של הכלים שאין טולים מטומאתן אלא בשיעור מעשה. אבן שתים זו שמעתי דהתשו' מהגייה וכס ב' הפכים זה מזה לז"א כי עז לאלהים שהוא מודד מדה כנגד מדה וכמו דבענין הפ"ז הרהור מהני לעניו הפ"ל לקבל תשו'. ועוד ולך כי חסד וכו' כמעשהו וכדברי התוס':

ירא את כ' בני ומלך עם שוגים אל תתערב אפ"ל בדרך נחות בכך' מאז"ל בפ"ס את כ' אלהיך תירא לרבות ת"ח. עו"ן דהיה מדרך העולם שהמלמד תינוקות יהיה לו חיזוק על התינוקות אף שלפעמים ימלא שיהיו בחורים לומדים אלו שיהיו שותיהם כערך שותיו של המלמד או יותר ועכ"ז יהיה לו חיזוק עליהם ובודאי שזהו מאת כ' כדי שיהיו יכולים ללמוד בתורה. וכן ג"כ במלך ד"ו שאף שיהיה קטן בשנים עכ"ז כל העם מקבלים יהיו לפס פחד ומורא ממנו ובודאי שזהו ג"כ מאת כ' דאלת"כ אם ילמו העם להתאסף חיזק מכס עליו בקל יוכלו להורגו מ"ו וכן ג"כ במלמד תינוקות מ"ו שהו מאתו יתי' וזה"ש ילא את כ' היינו רמז לאת כ' אלהיך בני היינו רמז לבנים הלומדים אלא רבים שאליך שיהיה לפס פחד ויזיק ממנו והכל לכבודו יתי'. ורחייב לזה ומלך ר"ל תקחו רחייב מן המלך אף שיהיה קטן בשנים עכ"ז כמה רבבות אלפי בני אדם שכם ירחים ממנו ובודאי שכך הוא ליווין יתי' מ"ב גם אתה עשה זאת בני והנלל ועם שונים שכם פוקדים ומשנים מדבר זה אל תתערב וק"ל:

ראמות לחויל חכמות בשער לא יפתח פיהו אפ"ל בכך' מ"ם רז"ל היום דומה שוגה פרקו ק' לשוגה ק' ואחד כי ע"י שחוזר על תלמודו תמיד הוא נקבע בדעתו והיינו שוכחו. וגם שמתחדד ביותר ע"ד מאז"ל בחבות מרבה יביבה מרבה חכמה ונק' עוד מאז"ל ע"פ הוכב כ' שערי ליון מכל משכנות יעקב. הוכב כ' שערים המלוויינים בהלכה יותר מב"ב וב"מ. ובשתא מ"ם וז"ל לחמות לחויל חכמות בשער ר"ל מי שהיה חוזר על לימודו ועי"ז נקרא חויל כי שוכח תלמודו שלמד וא"כ כשיהיו יושבים בשער החכמים ולומדים בתורה והוא מלטער ביותר כי זוכר הוא שלמד בעניו זה כן קדם ועתה דבר בעתו מה טוב היה יודע מה להשיב ונקט לחמות כלומ' היא רחוקה ממנו והוא היה גרמת בזקנין שלא חס על לימודו כדמיבעי ליה ובזה לא יפתח פיהו אלא סגור וכלוס והרי הלו כאלו לא למד מעיקרא. ואדרבה עתיקא קשה מחדתא. מ"ב לא יפתח פיהו. בא לאת טעם אל האמור דהגרמא

שתרחקה

שתרחק ממנו החכמה הוא משום לא יפת"ח. עוט' יחזור תלמודו פעמים מדשות. ועד כמה פיכ"ו גי' ק"ח והוא שלא עשה כן לכך לאמרתי לחכמה והיא רחוקה ממני :

א"נ לפשר לרמז בכתוב ואגב נבין טעם שם לויל על מה הוקבע. לכן לפשר עפ"י החמור לעיל ועו"ן מש"ל ע"פ לחשית חכמה ילחת כ'. כי ילחת כ' היא דומה לחדש שקומה בית ואחר שקומה בית הוא עושה שערים ומעולים לבית וא"כ השכל נותן כי מקודם לריך לקנות לו לבנות בית ואח"ך יעשה שער דהיינו החכמה וע"ז לאמרו בזוה"ק ווי ליה למאן דלית ליה ביתא ותרעא לביתיה עביד. דהיינו שהוא לומד חכמה שהוא השער ואין בו ילחה שהוא הבית כי בזה למה הוא נחשב ותורתו מגן עוויה ואין מי שיכלה לעמוד לו ע"ד מש"ל ע"פ והורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' לבחות הוא אם הרב דומה למלאך ה' לבחות תורה יבקשו מפיהו ואם לאו לא יבקשו מפיהו, גם לאמרו כאי לורבא מרבנן דסבו שומעניה שרי לבזויי וא"כ כיון שהוא בזוי בעיני העם גם הוא חויל מחרים אפי' שהוא חכם יחשב כיון שאין מי שיושיב דעתו אל דבריו אף אם הם טובים. ועי"ז פירש מן התו' ומעבירה אל עבירה ילא כי סובר בדעתו שלומדי תורה הם בזוים והוא לא ידע ולשם כי מוב בו. והשתא ש"מ שאיה כזה שאין בו ילחה הוא נקרא בשם חויל. עוט' אין לו ילחה וחכם. גם עוט' חוי לו ע"ד מ"ש בזוה"ק ווי ליה למאן דלית ליה ביתא ותרעא לביתיה עביד כי אדרבא ע"י החכמה ולימוד התורה היה לריך להוסיף בירחה ופרישות מכל דבר רע. או מגוחה. ובזה ש"מ הכתוב רחמות לחויל חכמות והכוונה שהוא רומז על ת"ח שאין בו ילחה וכמ"ז לז רחוקה ממנו החכמה שאף שהוא חכם בתורה עכ"ז לא ישובחו בשם חכם אלא קורים אותו בשמו כפשטיה וז"ש רחמות לחויל חכמות הכוונה שלא חכם לא ישמע על פיך ול"מ זה אלא אדרבה מבזים אותו ח"ו ומזה נמשך בשער היינו בשערים המלויינים בהלכה לא יפתח פיהו כיון שהוא בזוי בעיני העם ובעיני החכמים לפי שגורס חילול תורה והילול כבוד לומדיה ח"ו וק"ל :

התרפית ביום לרה לר כתיב. כתיב בה"א לפי לרמוז בש"ד במש"ל ע"פ עבר ביום לרה שפסל מיכה היה עמהם בשעת ירידתם ליום סוף וה"ו הוא פוגם וכופר בתלהות וכמ"ש ע"פ והמסבה לרה כהתכנם. וכבר ידוע דהק"ם היא יהודו ית' והיא כ"ה חותיות והשתא יובן שפיר התרפית ביום לרה קרי ביה ביום לרה שהוי"ו חיסה יולחת במבט' מה שהתרפית ביום לרה ר"ל כשעבר ביום לרה הוא פסלו של מיכה. הוא משום שלר כת כ"ה היא השכיחה שנקרחת כ"ה שח"ו פוגם למעלה ונפלט בעון ע"ז שהוא כופר בכל התו' כולה וק"ל :

בה דבש מלחת לחול דיך פן תשבענו והקחתו. לפשר דבא לרמוז למ"ש שהמע"ה בסוף משלי לל תתן לנשים חילך וכז"ל לאמרו לשר קטן יש בחדש משביעו רעב מרעיבו שבע גם עודע מחז"ל לשה חמת מלא לוחה ופיה מלא דם והכל רלין לחריה ע"כ שבת קי"ב וז"ש דבש מלחת עוט' דם רמז לחשה שלמרו בגמרא פיה מלא דם גם תי' דב"ש גי' חשה. לחול דיך שלא תרבה בביחות ע"ד לחלה ומחתה פיה וכו' וכ"ט פן תשבענו והקחתו שלא תהיה נמחסת בעיניך. **א"נ** לפ"ל במש"ל דטעם שהחשה היא בעלת דם והיה יכול הש"ת לעשות שיולידה בלי דם וכמ"ש משפחת דורקטי. אלא שע"י שנטמאת לבעלה בדם נדה בזה תהיה חביבה לבעלה ובכל פעם שנטהרת תהיה חדשה אללו וז"ש דבש מלחת עוט' דם ר"ל בטעם לדם נדה הוא לחול דיך שע"י שנטמאת אוב לא יוכל ליגע בה ואח"כ תהיה חביבה בעיניו דאלמ"כ פן תשבענו והקחתו ולכך גזר' חכמתו יתברך שתהיה לה וסת נדות כדי שלא יקון בה בעלה וק"ל :

א"נ לפ"ל דע"י שנוסף חשה מכניע ילה"ר מעליו ומקרב את הגאולה וכמ"ש במס' נדה אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף. וכבר ידוע דבעת הגאולה יהיה יחוד קוד"ה ושכינתיה שהם גי' ל"ח וז"ח דב"ש ר"ל ע"י חשה שהיא גי' דבש בזה שלא ת' והוא

ע״ד ומלא את רעבו ומת ר״ל מכניע ס״מ וגוגדא דיליה שכם פ׳ רמצי קליפות ואדרבא מתקן הטולם וגורם כגאולה ב״ב וז״ש לכול דיך גי׳ ל״ח רמז ליחוד כויה לדעות וגם מתקן כיסוד שנקרא כל וס״ת לכול דיך לותיות כל. ואז פ״ן שכוח גי׳ סמא״ל תשבעמו וכקאתו וק״ל :

אל תתכבד לפני מלך ובמקום גדולים אל תעמוד. תפ״ל בס״ד במשא״ל ביסיבה כלך אחר החכמה במסיבה כלך אחר הזקנה. עו״ן מאמר הכתוב טוב ילד מסכן וחכם מזלך זקן וכסיל וכדי שלא יעלה על לב אדם ליקך אחר היל״ר שכוח זקן לכך אמרו סיקה רמייה מן התורה וביסיבה כלך אחר החכמה ות״ל אין לך ליקך אחריה וז״ש אל תתכבד לפני מלך היל״ר שנקרא זקן וכסיל ונקרא מלך. דהא רמייה ובמקום גדולים ור״ל שכם גדולים בתו׳ אל תעמוד ר״ל אין לך עמידה עמהם כי ביסיבה כלך אחר החכמה ות״ל זהו רמייה שעיקר הכבוד הוא ללומדי התורה וק״ל ואפי׳ יניק וחכים הוא חשוב מהזקן שאינו חכם כמותו. ות״ל אל תשגיח בזקנת היל״ר אלא ילדות היל״ט שכוח חכם הוא חשוב יותר ודו״ק :

מעין נרפש ומקור משחת לדיק מט לפני רשע. פעין לרש״י ז״ל שפי׳ כשהלדיק מט לפני רשע וירא להוכיח על פניו דרכו. שרחוי כדבר כמעין נרפש ומקור נשחת ע״כ. וגם ללב״ג פי׳ קרוב לפי׳ זה ולדידי כפעוט לא הוגח לי דדמה לה דומה זה כעניין אלא למעין ומקור ולא לד״א שכוח חשוב מקודם וגרם לו לחזה עניין עד שכיה שאחר. אבן לפש״ד אפ׳ כפשיטות במשא״ל לדיק מעלתו רשע מחברו והכוחה פשוטה שהלדיק אם מתהלך בתומו בלי התחברות לחרים יפחר בלדקו לא כן אם נתחבר עם רשעים מקלקלים לותו ולומד ממעשיהם וז״ש מעין נרפש ומקור משחת מי הוא זה זה הלדיק שמט לפני רשע שלפה לפניו ולמד ממעשיו זה הוא ממם מעין נרפש שהיה מעין חשוב ואח״כ בלבלוהו בעפר וטיט ורפש וכיוצא וק״ל :

מעין נרפש ומקור משחת לדיק מט לפני

רשע. תפ״ל דרך רמז בס״ד במשא״ל כי הלומד תורה שלא לשמה היא הולכת לסט״א וכל מעשיו הטובים הולכים לחריה שהעיקר חסר וכבר ידוע שהתורה נדמית למעין מובע וז״ש מעין נרפש ומקור משחת שתורתו היא שלא לשמה שלא עכורו במחשבות זרות כגון להתגדל ומכ״ש אם היא לקנטר ח״ו וכ״ת מעין נרפש ומקור משחת גי׳ קול רמז להאמור שלומד בתורה שלא לש״ש. אז תדע לדיק מ״ש טוב׳ מעשיו טובים הם לפני רשע הוא ס״מ וגוגדא דיליה :

אכול דבש הרבות לא טוב וחקר כבודם כבוד. תפ״ל שרומז שאל ירבה בחשמים בחשתו אמרו לפי שזה גורם לבא לידי חולאים וכמ״ש אלף מתים מרוב החשמים וכו׳ וז״ש אכול לי זיווג ב״ד כי אם הלחם אשר הוא אוכל דש״ם גי׳ אשה לומר הגם בהיתר בחשתו הרבות לא טוב החקר כבודם אם הוא חוקר ודורש בדברי חז״ל הוא לו לכבוד ותפארת. ת״ל כבודם כבוד גי׳ דק שיבא ב״מ לידי חולי דק מרוב חולשתו :

סור זך **אל** תתהלל ביום מחר כי לא תדע מה יולד יום. תפ׳ לרמוז בס״ד טפ״י מ״ם התנא בחבות פ״ח וז״ל ואל תאמר לכשאפנה אשנה אמת לא תפנה. וידוע דהתורה נקראת א״ת כי היא בב״ב לותיות ומתחילים בא׳ ומסיימים בת׳ ותיבות אל תתהלל רמז לתורה כרומזת לתורה כנז׳ וז״ש אל תתהלל רמז לתורה שהיא שבח והלל להי״ת שתאמר ביום מחר תלמוד ישן כי היל״ר מתחדש ומתגבר עליו בכל יום ואל תדע מה יביא לך עסק ביום מחר ותיבות אל תתהלל ביום מחר ס״ת גי׳ יגר רמז כרומז שהיל״ר לא יניחנו ללמוד ויביא לו כמה וכמה עסקים ופרילות וק״ל :

גם ס״ת כי לא תדע מה יולד יום גי׳ ק״ל וע״כ ק״ל גי׳ סמא״ל לרמוז הוא שטן הוא יל״ר הוא מלאך המות ע״ד מא״ל יורד ומשטין עולה ומקטרג ויורד ולוקח נשמתו גם נוט׳ כי לא תדע גי׳ תן שע״י כלדקה היא תהיה לו להדרעז״ל ללמוד בתורה. ת״ל גי׳ מית שאלא תורה נקרא מת גם ס״ת כי לא תדע גי׳ לף שם רמז שע״י התורה מהפך מה״ד למדת הרחמים

הרחמים וז"ש מ"ה שהוא שם מ"ה עלם הרחמים
וק"ל :

מצרף לכסף וכור לזהב ופיש לפי מהללו.
ופ"ל עפ"י דברי כ' פלא יועץ בחוה
תלמידי חכמים שכ' בדרך חגב שהת"ח לריך
שיהא זהיר וזריז בכל מדות שמעו חכמים והוה
כמו כור לזהב ובש"ס חמרו כגון אנא לי
שקילנא בשרא וכו'. ואפי' דזהו הרמז מלרף
לכסף וכור לזהב דהיינו הת"ח כנז' וז"ש ופיש
הוא רמז לנדיק דהיינו הת"ח שכן דרשו ר"ל
ע"פ כולם תנשים לי תשיבות. לפי' נוטי לפני
פריסת ידו לפי' ליקח ר"ל המקח פ'רוטות ויתן
ואם בהפשרות שלא יעלה לו בעת ובשונה בהיות
לפחות לפו מהללו ר"ל שיתחנן אליו בפני
הקונים שבעז"ב בעת שאר יזמין לו הש"ית
תכף לקייים מלות פריעת חוב ולא לעכב את
מעותיך ובזה הוא מהללו בין הבריות שאומרי
כגדלה שכניס הדברים שאלו היה ח"ו שאינו
נזהר בהכסיסי ת"ח לא היה מתחנן אליו
ובזה הוא מהללו על הקב"ה הפך חילול ח"ו
שאומרים רלו של"י שהם לומדים בתו"ר הם
לומדים לפייס את העם כדי שלא יגלה תקלה
מתחת ידם ח"ו וגם ותומכיה מאושר.

ובזה ח"ם כו' המשכה בפ"ת ממס' תענית
וז"ל יפה ת"ת עם דרך ארץ ר"ל
שיתנהג בד"ת עם הבריות שיהיו הכל מרוצים
ממנו כידוע בספרי המוסר שיגיעת שניהם
משכחת עון והוא רומז לכתוב אם יכופר העון
הזה להם עד ימותון והוא עון ח"ה ח"ז
וכיון שהוא מתנהג והולך בדרך זו אז משכח
עון ח"ה וק"ל. ופ"י לרמוז זה בכתוב עלמו
ואיש לפי מהללו והוא נוטי ואומר אש כי
שולח ליי פיניעת ישראל מילות ה'בתוב מבהר
ליש לך ושוב וק"ל. ובזה ירמוז כוונת הכי מחוק
לנפש ומרפא לעלם נוטי מלול וס"ת גי' חמת
ר"ל אם מקייים את דברו אז מחוק לנפש ומרפא
לעלם נוטי מלול ר"ל דברו הטוב יתקבל תמיד :

סי' **בח אנשי** רע לא יבינו מפשט ומבקשי
כ' יבינו כל הפ"ל עפ"י
מאי דאיתא בש"ס מחלוקת תנאים בעניין כל
אי כל דהוא משמע או כולו משמע דשייכא בעניין
הבריות ולא תעלם מכל כתועבות וג"כ אל
תטמאו בכל אלה וידוע דמי שעובר בעבירה
נקרא רע וז"ש אנשי רע לא יבינו משפט הוא
רומז אפי' בש"ל בעניין כלייתות דמוכרח הוא
אפי' בחתח מאלה וכמ"ש בסוף מכות ולכך
מגלים עריות דסברי דכל כולו משמע אבל ומבקשי
כ' יבינו כל דהוא כל דהוא וק"ל :

סי' **ל שוא** ודבר כזב הרחק ממני אפרש
בש"ד דרך רמז במ"ש כ' קב
היטב פרק וגם כ' פקודת המיך בדרשותיו
כיון לדבריו בכתוב העבר עיני מראות שוא דע"י
הסתכלות העיניים בא לידי ע"ז וז"ש העבר
עיני ר"ל הסתכלות עיני שלא אראה ברע בדבר
אסור ועי"ז אני נשמר מראות שו"א גי' ס"ז
והוא נוטי שכבת זרע. עו"ן מאז"ל דבריה
הלשון ובריות המעור הם מכווים יחד וכשפוגם
בבריה הלשון נפגם גם בבריה המעור וז"ש
שו"א גי' ס"ז ודבר כזב הרחק ממני בשתים
זו הם מכווים יחד וק"ל ותיבות הרחק ממני
נוטי הם מכווים :

ראש ועושר אל תתן לי הטריפני לחם חוקי
דקדקו המפ' ז"ל דהיל"ל רחם לו
עושר דהא כדאיתא והא כדאיתא ולאו בחדא
מחתא מחתינהו לתרוויהו ומפשט הכי דשניהם
יחד אל תתן לי ומהו הפך הטריפני לחם
חוקי והמפ' ז"ל שמעתי שפי' ומטו לה משם
כ' מהר"א עמתיבי ז"ל בש"ה חכמה ומוסר
שהוא בעניין העשיר אם הוא קמלן לפעמים
שאינו יכול לאכול מאכלו מרוב קמלנותו.
והביא עובדא דהיה בא' שלקחו מממונו שלא
בידיעתו ועשו מאכל וזימנו אותו לאכול עמהם
והוא היה קמלן גדול שמיניו לא נהנה מממונו
ולעת האוכל כשנתן המאכל בפיו נסתכן שלא
יכול לבלוע מידי דטריד למיפלט ולא עלתה
תרופה עד שגבו הכסף שלקחו ממנו ונתנו לו
ואז תכף ומיד היה ממשפחת הבלעי ולאיש אשר
אלה לו יקרא בשם עשיר ורש כי יש לו עושר
אך ורק לא יכול להתאפק לאכול ממנו :

אשר זאב אפי' לרמוז בדרך מליצה כוונת
הכי עושר שמור לבעליו לרעתו. והכי
פירושו יאמר לפעמים בחיזב בני אדם הכליות
שיש להם עושר לרוב אכן הוא שומרו ליורשיו
והבאוש מתריו אכן הוא לגבי דידיה כמו שם
המות

כמות יכיר וז"ל עובר שמור כיונו לבניו ובחי כחו. לכן לבעליו לרעתו שיכול להיות נמות על ידו ואין לך רשב יותר מן המיתה. ובזה פי' הוא ז"ל רחם ועובר בב"ח כמו זה החיים הקטנן אל תתן לי שחיני יכול לאכול מממוני אלא הטריפני לחם חקי שאהיה יכול ורעתי לאכול ממנו זת"ד ז"ל בבוגת הכי כמ"ל:

ועפי"ד אמנ עני בא לפי בחו"ל והוא כי ימלא לפעמים בחים שהוא עשיר גדול לכן חלייהו הוא נפש נגוע ומוכה אלהים על פת לחם יפקע גבר בגופו ולית ליה מגרמי העלמים היבשות עד כי עודד הוא ללחם ליה כי לא יוחכו הרופא חליל לאכול לשבעה. עד כי קן בחייו כי רואה בעיניו ובאזניו ישמע קול ברבורים מחוסים ותרנגולים מקרקרים ובפיו לא יבא הלואי מעט מרק. ולחים מאבר כזה ימאס בעשרו ויחמוד להיות עני חוזר על הפתחים כדי להסיר נפש בחוכל לחם יתנו לו. וז"ל רחם ועובר בממונו אל תתן לי אלא הטריפני וכו' ועפ"י לופן ד' ג"כ יבואר רמז הכתוב עובר שמור לבניו ובני ביתו חוכלים ושותים יין מפחדנו. לכן הוא לבעליו לרעתו כי בכל שהוא יזיק לו כי ילילנו:

סי' לא אל התן לנשים חילך. אפ"ל דעודע דהמפי' ז"ל דרשו פסוק זה על חדש שמרבה בהשמים דבזה מתמעט כחו וכמ"ש בעו"ע חו"ח סי' רמ"ח סי"ד וז"ל שבבת זרע הוא כח הגוף ומאור העיניים וכל זמן שאלא ביותר הגוף כלה והיו חודדים וכל השטוף בשעולה זקנה קופלת עליו וכחו תשש ועיניו כהות וכו' יע"ש. ובשתא יהומ שפיר לומרו אל תתן לנשים חילך אותיות חי לך ר"ל החיות שלך וכמ"ש מרן ז"ל כמ"ז וז"ל וחיו חודדים וכו'. ח"י אותיות חי לך חי רומז ליסוד בעודע בד' המקו' ז"ל:

אשת חיל מי ימלא ורחוק מפנינים מכרה בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר אפ"ל דמי' הוא רמז לנדיק שנקרא מי כמוהו שכתב כי מטט"ת בכמה מקומות ושלל גי' ס"ם דהיינו שלומד בתלמוד והיינו דהכניה להו וז"ל חשת חיל מי שהוא כנדיק ימלא וק"ל:

ובאו"א אפ"ל בס"ד והוא במ"ם מכרת"ץ ז"ל בשער הכוונות ענין בין במלרים וז"ל ובברכת נלה תכוין כי מלת נלה היא בגי' אלהים דמילוי הכי"ן כי נלה הם אותיות נרה והוא סוד ושת נרה היא ליעקב וממנה יוסף שהוא שם אלהים דהכי"ן ח"ס בין במלרים כי מן השם הזה שהוא בין יולאות בימים הללו הנלות. גם תוסיף שם אדנות עם נלה של אלהים הזה ויהיו בגי' ע"ין ותכוין כי בי' בתי דינים אלו שהם אלהים ואדנית שהם סוד בין במלרים בי' מלרים לעולים בגי' ע"ין יתמתקו ע"י ג' השמות הראשונות שלאלוהות בהם בגי' ברכות הוי' והם ט"ל"ד כוח"ץ מלפ"ץ לעולים בגי' ע"ין הוא ופי"כ אותיות נרה יתכפכו לרחמים ויהיו נלה כי אלהיהו עכ"ד. עו"ן מ"ש רש"י ז"ל בפי' הכי על חשת חיל שהיא רומזת עכ"ת ועשב"ת. והשתא ח"ש שזכות האורה היא מכפלת מד"ש לרחמים והבי' בתי דינים הזה יתכפכו לג' השמות הזה שהם רחמים הזה וז"ש חשת חיל שהיא האורה מי ימלא ורחוק וכו' אלא הכן בטח בה לב בעלה הוא הלומד בתורה כי ע"י יתמתקו הדינים ושלל דהיינו גי' ע"ין שהוא רומז לג' שמות מלפ"ץ כוח"ץ טד"ש לא יחסר ואדרבי' גמלתהו כתוי טוב ולא רע כ"ל דין וק"ל:

א"נ אפ"ל בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר עפ"י מ"ש בגמרא גמירי לוכבא מרבנן לא מעני ואי מעני אכדורי אפתחא לא מכדר וח"ש בטח בה לב בעלה הוא הת"ח שיהא לו בבטחה ושלל לא יחסר היינו שלא יעני להיות נקרע חסר ב"מ ואף אם יעני לא מיכדר אפתחא כי הקב"ה מזמין לו מזונותיו ואפי' כי נוטי ב"ה לב בעלה. הגיע זימיו להיות בסוג בעל עוני לא הדר והוא ממש כדברי הגמרא וק"ל:

ובאופן אחר פי' כי קול רנה וישועה ז"ל בס' חיי שרה עפ"י מ"ש במדרש על הכתוב גברת הכוכ דרכו למיכב לנדקה פעם אחת לא כוכ ליה מידי למיכב ואשתו היתה נדקת אמרה לו אית לך מרעע זבין פלגא למרעע וכב לנדקה. אמר לה חיזה חני אמכור אמרה לו מכור האני שהוא בגד דרוס מכר אותו האני ונתן לנדקה. ובאותו האני

הבני בטחר אלו כשהוא חורם בו אלא כיוצא
אמר אלולי מכרתי זה בחלי לא אשכחית דא
סיומא ע"כ. וזה פי' אפי' אם היל מי יוכל ורחוק
מפניוים. ר"ל לפי שהיא אשת חיל נתנה לו
עלה למכור בחלי שהין בו סיומא וז"ש ורחוק
מפניוים מכרה. שמכרה בחלי שהין בו פניוים.
וע"י לדקותה ומעשיה הטובים בטוח בה לב
בעלה ושלל לא יחסר כל ימיה ע"כ :

ועפי"ך אפי' לרמוז בתיבות מי ימלא
טוט ומכור מנכסיו יתן את מנחג
לדקתו שהיא יעלה עליו זאת העלה ולזה משבח
אותה בטוח בה וכו' ושלל לא יחסר. וע"י
שמוע לעלתה הוא בכלל לדיק וחוכה לע"י
עולמות ומוט ושלל לא יחסר ע"כ גי' ס"י
לרמוז לזה וק"ל :

היתה כחניות סוחר ממרחק תביא לחמה
כבר נודע דרס"י ז"ל פי' כל ענין
זה על התורה. ותיבות ממרחק תביא לחמה
למפרע נוטי לתם ר"ל למי שנאמר בו חיים תם
יושב אוהליס ע"ה ועל העבודה אז מובטח
לו שהקב"ה ישלח לו פרנסה ממרחק תביא לחמי
ולא יעטרך לבני אדם וק"ל :

ואפ' דרך רמז בס"ד כי ס"ת היתה כחניות
סוחר ע"כ גי' רות בא לרמוז על רות
הלדקת שעשתה כו"כ עניוים בדרך כתר וזכו
לותיות כתר ר"ל כי הגם שנולדה לעין כמו
גמות מ"ו ליולך למשכבו של חיים ולהטמין שם
ע"ז היתה כותה לשמוש ומאת כי היתה זאת
כדי ללאת מלכות בית דוד ממנה ולכך רמוז
בר"ת היתה כחניות סוחר לותיות כסה שלא
תדבר דברי גנות וק"ל :

היתה כחניות סוחר ממרחק תביא לחמה.
אפי"ל במארז"ל דאף שאמר הקב"ה
עשה לך רב וקנה וכו' רע"מ ז"ל וז"ל
ואני שמעתי עשה לך רב שיקבל לו רב אחד
שילמוד ממנו תמיד ולא ילמוד היום מאחד
ולמחר עם אחר. ואע"ג דבמס' ע"ז אמרו הלומד
תורה מרב אחד אינו דומה סימן ברכה בבר
פי' ואמרו ר"ע בסברת שטוב לו לשמוע סברת
הרבים. אבל לענין גמרא מחד רב מעלי כי
היכי דלא ליפגום ליניה. ר"מ דבסברא הטוב
טוב יותר לשמוע מן הרבים ועי"ז רומה סימן
ברכה בתורתו ודן דבר מדבר ומוליא דבר מתוך
דבר וכו' וידוע דרס"י ז"ל פי' כל השבח הזה
שה"ת כוח רומז ר"ל ז"ש היתה כחניות סוחר
ר"ל אם זה הת"ח היה שומע ומקבל מהרבה
חכמים כמו החניה שמאספת ומקבלת מעירות
הרבה אז אם תורע שבא לידו חיזה הלכה
או הוראה יכול לדמות מילתא למילתא ולהוליא
הדבר להורה וז"ש ממרחק תביא לחם בחורה
וק"ל :

ידיך שלחה בכישור וכפיה תמכו פלך. כפה
פרשה לעני וידיה שלחה לאביון. לא
תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שניס.
ואמרו ז"ל אל תקרי לבוש שניס אלא שניס
ולכתורה אין לו מובן. אלא אפי' כמה שידוע
דס"ל לר"ע במס' נדרים דס"ה ובמס' כתובות
דס"ו דהטעמה ע"י הדחק לעלמה ובין אם
עשתה ב' וג' מלאכות ביחד או בלולה הכל
יקרא הטעמה ע"י הדחק והוי לעלמה. ונפקא
מינה אם רלתה לעשות לדקה יכולה ליתן כמה
שתרלה ולא יש חשש גזל משום בעלה דלא ניחא
ליה כיון דהוא לעלמה ול"ש ידיה שלחה בכישור
וכפיה תמכו פלך ר"ל שעשתה ב' מלאכות
בב"א ולעיל מיניה כתיב לא יכבה בלולה נרה
שהיתה עוסקת בלולה וא"כ הוי הטעמה ע"י
הוחק ולדעת רבי עקיבא שהוא לעלמה ולכך
כפה פרשה לעני ומתנה לו בשופע וידיה ב'
שלחה לאביון. ולז"ש לא תירא לביתה משלג
טוט משום לאו גזל ר"ל כיון שהיא תחת בעלה
שלא ירעון דהוא לא ניחא בזה וכ"ש לשבח כי
כל ביתה לבוש שניס. ת"ש שניס אלא
שעשתה ב' מלאכות ביחד והטעמה ע"כ"ד
לעלמה וז"ש עסק בלולה וק"ל :

כפה פרשה לעני וידיה שלחה לאביון. אפי"ל
במה שדרשו ז"ל בכפל הכתוב נתון
תתן אפי' ק' פעמים והובא לרס"י בחומש וזכו
ניט' כפה פרשה לעני לותיות כפל ר"ל מכח
הכפל משמע ק' פעמים גי' כף וזכו דקדוק
כפה ר"ל כ"ף שלה שהוא גי' ק' גם כפה פרשה
ניט' כף גי' ק' :

רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה
ניחא בסנהדרין ד"ך ת"ר יוחנן תוקפו
של יוסף עמותנותו של בועז. תוקפו של בועז
עמותנותו

עמותנותו של פלטי בן ליש תוקפו של יוסף עמותנותו של בועז דכתיב ויכי בחלי הלילה ויחרד האיש וילפת והי אשה שוכבת מרגלותיו הרי שנעשה כאלו כרשאי לפתות. תוקפו של בועז עמותנותו של פלטי בן ליש כדאיתמר (לעיל אמר שמעון וכו') אמ"ר יוחנן מ"ד רבות בנות עשו חיל ואת עליהן על כולנה רבות בנות עשו חיל זה יוסף ובועז ואת עליהן על כולנה זה פלטי בן ליש. אפי' לרמוז בס"ד רמז קטן אף כי לא ניתן ליאמר ומכ"ש ליכתב אלא כן לפי שדברי הגמרא הוי לכאורה הוא כמו בל"א דמאן ליימא לן שזה על יוסף ובועז וזה על פלטי אלא אם תעבור בסך בשמות יוסף ובועז במ"ק עם ו"י השמות גי' נ"ט נס חי' חיל במ"ג ע"ה גי' נ"ט. גם בן ליש בגי' ע"ה ט"ו ותיבת עליהן במ"ק הוא ט"ו שמתעלה על כולם וק"ל:

ועפי"ך הגמרא אפי' לרמוז בחי' חיל גי' ח"ס יוסף ובועז שחממו לעבירה ח"ו והוא ח"ס כפי מה שדרש בפי' ויבא בועז בשכבה שעשות מלאכתו לעשות לריכיו עד שראה דיוקנו ס"א כנודע ובועז בקרא כתיב בהדיא ויולפת וכו' ולזה מסבה לפלטי ביחד שאת וז"ש רבות בנות אם יוסף ובועז עשו חיל ואת עליהן וכו':

א"נ אפי' שבא בכתוב לעשות מוסר השכל לאדם כי אף שבעוה"ז בזמננו זה אם מתגרים בבחורים בעת עומדם לפתח חטאת ריבן עד שאפי' בעת שהם מכבסים או לובשים בגדיהם בגדי כבוד אם לגדם חטאתי נגדי ורואים בגילוי ערוה ואף פלט מהרהורי בישה ע"י הרואה אמנשא בחם להבה. מה שעיני דאבה. ואי לאו מיום הדין מה נעשה כי יקום אל וכו' לריך האדם להלבב להזהר לפחות בעת שהם לובשים בלויי הסחבות בגון בעת הכביסה או ביום ו' עת הכשול אלא להתרחות להשכים לפתחם ע"ז ידוו וכו' וז"ש רבות בנות עשו חיל הוא חיזוק לאחרים ולאנשים ירחו האשה ע"י שהם נדברים עמהם בעברם דרך פתח הלטע דברים הדברים אלא הדברים שנחשב להם כאלו הם עשו להם חיזוק ממש כי אם היו גרמא בנזקין ונפרט אף ילרם הרע עשה והגלוח שפ"ז יאף אם ז"ל ח"ו כי אז הוא הם ממש יאכ"ל חיקרו כי הם היו מגודלה דיולה לפחותו בדברי הבאי ודברים של מה בכך מה לעשה ומה לומר ולבי חמרמר ואזה שהע"ה מיעון לנפש הטובה וכמו שפי' ר' מלו"ז כי הוא מצל לחשב אחן הוא סובב הולך לנפש היקרה וי"ש שפי' כולה בדרך נחות ואז"ל ואת עליהן מוטי תעלוס עיניך לא ירחו על לנושם את כולנה בניסה או לותיות על כולנה על לנושם כסותם ואזה נמלט הרחוק ליולה ע"ב כי לפחות בזמנים אלו שהוא את מסוכן לחטוא בהרחוק שהוא קשה מעבירה יעשה סמיות עינים כולי האי ואולי יוכל להגלל מידי יאכ"ל ונוגדה דיולה שמתעלים לותו ביום ובליולה:

ולדידי הפעוט דקרא דכתיב ועולם עינו מרחות בדע אפי' שהוא רומז ונרמז לעת עמדם יעמדו עמידה שים בה שמיכה על פתחי קבריהם והם גורמים להם להטות אזה כי מיגע וליגה תרי סרסורי דעבירה וכל שקלה וטרייה של הגמרא שיך אזה אי דאיכא דרכא וכו' ואי דליכא דרכא וכו' וסו"ד דלעולם דליכא דרכא אחריתי ואפי"ה ליבעי ליה למינס נפשיה כי יזכנו לעבודתו ולירחתו אכי"ל:

שכך הזן והכל היופי אשה ירחת כי היא תתהלל. אפי' לרמוז בשז"ל הני נשי בעלי זכיין בחטטויי בניהו ובלטטורי לגבריהו וכו' שמליהו למידין דאף בשאה שייכה אהבת התורה. והיא עושה סיוע ללימודה. וכן היה מעשה בשאה ר' שהיתה הולה ומוטלת על ערש דוי ולא היתה רולה שיתבטלו בניה ובעלה מלימוד התורה בשבילה והיתה מחה בהם ע"ז מחמת ירחת שמים שהיתה בה והשתא ס"ם וז"ש שקר החן והכל היופי אשה ירחת כי היא בעיקר הוא אשה ירחת כי בו תרמוז תיבת ירחת גי תורה רמז הרומז דאשה שהיא לוהבת התורי ולומדיה ורולה התמיד שיהיו בניה ובעלה עוסקים בתורי היא תתהלל וק"ל:

ובאו"א אפי"ל בס"ד והוא בשק' לת הידוע מ"ש רש"י ז"ל בפי' הפי' נזה שזה בלף חזיר אשה יפה וסרת טעם. וז"ל בלף חזיר שמלכלך לותה בלפסיות כן ת"ח הסר מן הדרך הטובה. סרת טעם. פורש מן התורה ע"ה. עו"ן מז"ל דהתורה מעלה חן על לומדיה

וכמ"ש לולת לאביש ויעלת חן. וגם במלות נקרקים כסף וזכב שכם מיפיס את האדם כלומשם כן במלות ומע"ט הם מיפיס את האדם והשתא מ"ם וז"ש שקר החן והבל היופי רומז על האר"ש החן רמז לאהבה. והיופי רומז למלות ומע"ט ובכוזב שאם הוא ת"ח ואין בו ילאת שמיס פנימית הרי הוא כאזם זכב בלף חזיר וז"ש שקר החן וכו' רומז לתורה ומע"ט כנז' והעיקר הוא אשיב היוני לת"ח שנקרא אשה לפי שמקבל השפעה מאהריס כמו האשה אם היא ילאת כ' פנימית לא ילאה חילונית מילאת העולם לז תתהלל לפי שע"ז יוכיח את העם בכל מידי ולא יהום ללעג האמנים לז לביזויים כנגד כבוד כי"ת ולכך אמר אשה ירלאת כ' היא תתהלל דייקא וק"ל ולפי דוטי אשה ירלאת כ'. לז יהזיר ישרלאל. היא תתהלל וט' הוכח הוכיח. ויודע דרז"ל דרשו לפי ק"פ :

א"נ לפי שם"ד לופיה הליכות בילאה ולאם עלות לא תאכל. קמי בניה ויאשרוה בעלה ויהללה. רבות בנות עשו חיל ואת עליה על כולנה. שקר החן והבל היופי אשה ירלאת כ' היא תתהלל. תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשיה. לפ"ל לרומז לת"ח שנתמה פרנס על הלבור ומורה הורלות בישרלאל בעיני לריך להשגיח ע"כ פרט ופרט וכ"ש אם הוא דבר לאסור לא יהום אם יאמה בעומה האיסור אלא יענש אותו וכיולא בזה ילאה לאוב לכל וט"ז בכל מדבריס עליו טוב וממילא האיש בעומה הרע ונשאר ברשעתו הוא ובניו אחו כי בכל למידים ממנו ואומריס אלו היה בו דבר לאסור לא היה החכם שותק מלהחזירו מדרכו הרעה ואפי לאחר עליו מ"ו שהוא בכלל מחניף ואינו אומם לכבוד שמיס כ"ם לכבוד עלמו הוא דורש אלא יתבזה מהאנשיס העושים הרע אם מחזיר למוטב. ויאמר עליו כמ"ש בגמרא האי לורבא מרבנן דרחמי ליה בני מחיה לאו משום דמטלי אלא משום דלא מוכח לכו במילי דשמיא וכו' ולא כן אם מחזירם למוטב בזה ירויח תרתי חדא לגבי שמיס דלא יעשו הרע בעיני כ' להכעיסו. ועוד דמשם ואילך יעשו טובה בפך הרע הקדום והוא יכיה בגרס המעלות וכל מה שיעשו טוב יהיה הוא הגורם ויקרא על שמו וכתבנו לעיל משם רש"י ז"ל דכת"ח נקרא אשה והוא ידוע מדברי המפ' ז"ל וז"ש לופיה הליכות ביתה שתמיד הוא מחפש חיפוש מהיפוש להחזיר לעושה הרע ולחם עלות לא תאכל ר"ל אלא יתעלל בזה מחיזה סבה. ובזה ירויח קמו בניה ר"ל התלמידים שנקראו בניה ממחזירם בתשובה ויאשרוה דחדרבה אם קבלו תוכחה ושבו מדרכם בעלה ויהללה זה המחזיק ביד לומו חכם שנקראת כמו הבעל על האשה הנז' הוא ת"ח יען שהוא זו ומפרנסו ולזה סיים ואמר רבות בנות רשו לת"ח עשו חיל ר"ל קבלו ממון הרבה המכוי בשם חיל והוא כיוצ לעשות ולמע"ט ור"ל מי שהוא עושה מלות ולדקות בינו לבין לבינו שבשמיס וז"ש עשו חיל ע"ד וישרלאל עושה חיל אלן ואת עליית על כולנה שע"י שמחזיר את העם בתשו' ומוחה בהם מעשות רע כל מה שיעשו מכאן ואילך הוא בגורם ונקראים על שמו ולא תאמוד שלהיפך גיסא יותר טוב לו אלא לאנחה בשום אדם וממילא יהיו כולם אהובים לו עז"א שקר החן והבל היופי ור"ל שיהא לו חן בעיני הבריות משום אלא ישנאה בהם הוא שקר אלא שקרים יען דאת"ל הבריות יאהבוהו ולגבי שמיס מאי תקנתיה כי יביאהו אלהיס למשפט מה יעיד על זהותיו והרי זה נראה שמכבד ומעלה כבוד האדם יותר מכבוד שמיס ע"ד מאז"ל כאי לורבא מרבנן דרחמי ליה בני מתיה וכו' משום דלאו מוכח לכו במילי דשמיא והרי זו אהבה התלויה בדבר אלא העיקר לאשה הנז' לת"ח הנקרא אשה אם היא ילאת כ' דוקא ואלא תחום לבני אדם היא דייקא תתהלל ואלא סוג הב' שהוא חושם לבני אדם היא אהבה חילונית וסו"ד אם בעלמו יקיל בו שמעשים מוכיחים שאינו חושם לכבוד שמיס אלא הוא ירא מהם שלא יענשוהו וז"ש שהוא מחזירם למוטב תנו לה מפרי ידיה היינו המלות שעושים אותם בני אדם ויהללוה בשערים שיעשיה שכל העם יאמרו שהחכם הזה הינו עושה אלא לכבוד שמיס ואינו חושם לבני אדם ולכבודם המדומה וק"ל :